

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi
és családi
folyóirat

III. évf. 6. szám
1992. december
39,— Ft

Latin-Amerika
500 éve (II.)

Karácsonyi ének

Volt-e
rendszer váltás
az egyházakban?

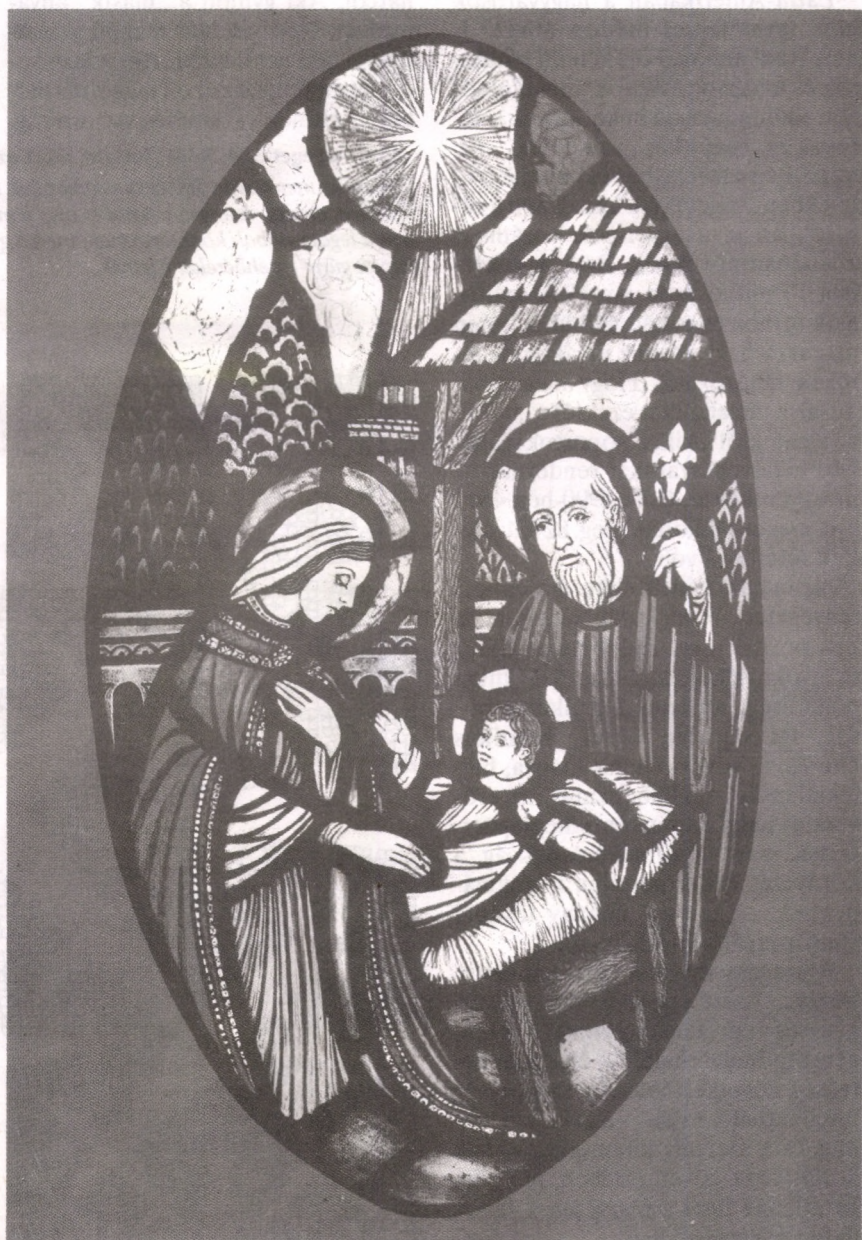
Egy lány
a bőrfejűek között

Moha-mese

Nem akartak
meghalni a hazáért

El Taller:
polgári
kezdeményezés

Ökológia

E számunk belső illusztrációit a FRACTINT programmal készítették.

Erwin Kräutler

A történelem ismétli önmagát?

Latin-Amerika 500 éve (II. rész)

A latin-amerikai népesség kétharmada gyengén táplált. Világosan szólva: ezek az emberek éheznek! Csak Brazíliában naponta ezer egy éven aluli gyermek hal meg. A brazilok több, mint fele kevesebb kalóriát fogyaszt, mint az ENSZ Világegészségügyi Szervezete által meghatározott minimális adag.

Latin-Amerikában a nagyvárosok nem természetes módon növekednek. Robbannak. Földnélküli parasztok és a nagybirtokosok által elűdözött földmunkások beköltöznek a városokba. Munkát remélnék ott, miközben a favelasban és peremkerületekben „vegetálnak”. Ezekben a városokban az utcagyermek száma is állandóan növekszik. Brazília esetében 15 millió azon gyerekek száma, akik otthon és család nélkül, teljesen magukra hagyatva, az utcákon és tereken táboroznak. Hogy megszabadítsák a társadalmat ezektől a „bűnöző elemektől”, killercsoportok szabályos hajtóvadászatokat rendeznek az utcagyerekekre. Csak 1990-ben 4611 gyermeket gyilkoltak meg. 82 százalékuk sötétbőrű volt.

Az indián népek élete ma éppoly fenyegetett, mint korábban. A részben pozitív törvényalkotás az alkotmányokban holt betű marad. Munkanélküliség, alacsony foglalkoztatottság, igazságtalan bérek, krónikus éhezés, az orvosi ellátás hiánya, hajléktalanság, analfabétizmus, az erőszak és halál naponkénti megtapasztalása, magas gyermekhalandóság, a környezet lelkiismeretlen kizsákmányolása — ez csak néhány további címsor erről a kontinensről.

A szegénység nem sors, azt létrehozzák. Azért valaki felelős. A szegénység nem „tanácsolt halál”! A szegénység fizikai halál — éhség és betegség következtében. A szegénység intellektuális halál — az analfabétizmus és a személy kibontakozásának korlátozása következtében, mely lehetetlenné teszi a részvételt a társadalmi folyamatokban.

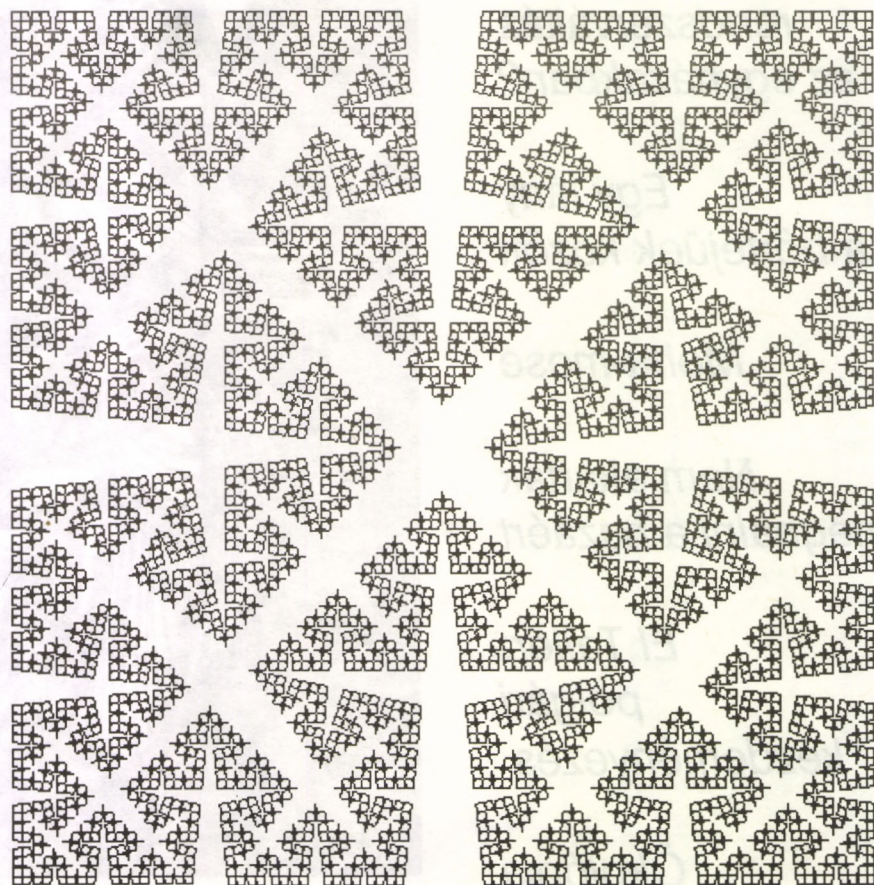
A szegénység azonban egy faj, egy kultúra lerombolása tudatos bevezetésének, programozott halálának is része, következménye egy nyelv kihálásának, mely egy nép számára az „anyanyelv”. Aki diszkriminál egy fajt, a legvégén megöli a fajhoz tartozókat. Aki egy másik kultúrát lebecsül, a kultúrában élő emberek ellen harcol. Aki gyűlöli a „másik” anyanyelvét, szívében már megöli az embert is, aki azt beszéli. Aki a környezetet rombolja, az ezzel megöli az embert, akinek számára az ország,

„Aztán új eget és új földet láttam, mert az első ég és első föld elmúltak” (Jel 21,1).

Latin-Amerikában 500 év óta rombolják a természeti kincseket, a nemes fákat, gyapotot, dohányt, cukrot, aranyat, ezüstöt és más fémeket. Latin-Amerika ipari termékei a világpiacra a legolcsóbbak közé tartoznak, mert a gyárak munkásainak a többi ipari országokhoz képest gúny- és éhbérek fizetnek.

melyben lakik, nem „anonim” környezet, hanem az együttélés világa, haza.

A szegénységnek konkrét arcai vannak. A nyomornak neve van! Faj, kultúra, nyelv nem elvont dolgok, hanem népek jellemzői, szent és óvott kincs, amit generációkon keresztül adtak tovább a szülők gyermekeiknek. Nincs annál borzalmasabb, mint amikor valaki azonosságát veszti el. Ez a szegénység legszélsőségesebb formája! A szegénység annyi, mint „nem-szabad”-nak lenni!

A modern adó

A becstelen rendszer most újabb fázisba lépett. A csúcstechnológia a munkásokat tetszőlegesen cserélhető robotokkal és gépekkel helyettesíti. A számítógépek nem sztrájkolnak és nem is követelnek igazságos bért, 13. és 14. havi fizetést meg hosszabb szabadságot. A természetes nyersanyagokat jóval olcsóbb műanyagokkal pótolják. Ezzel Latin-Amerika tömeges munkaerőkínálatával és közvetlen közelben lévő nyersanyagaival mint termelőhely elveszíti vonzását.

Multinacionális cégek, melyek évtizedeken keresztül kényük szerint használták ki a brazil munkaerőt és csillagászati nyereségekre tettek szert, most otthoni területekre akarnak visszahúzódní. A technológia az USA-ban, Európában és Japánban messze fejlettebb, mint Brazíliában. Ezért ott nagyobb nyereségek kecsegtetnek. Munkások ezreit hagyják sorukra, mint a kurvát a rosszul fizetett ágymunka után. Vagy „A mór megtette kötelességét, a mór mehet!” új kiadásáról van szó, ha az ember arra gondol, hogy Brazíliában a munkavállalók 70 százaléka sötétebbű?

Vicentinho szakszervezeti képviselő néhány hónappal ezelőtti napokig tartó éhségstrájkba lépett, amivel szalagcímekeket eredményezett. Végül az USA-ba utazott, nem azért, hogy igazságos béreket követeljen, hanem hogy kiesdekelje egy autócég fenntartását, s ezáltal a munkáscsaládok ne menjenek tönkre a favelas szennyében.

Latin-Amerika nemcsak nyersanyagokat exportál, hanem kemény valutával fizeti is külföldi tartozásait. Az utóbbi években kamatokra és kamatos kamatra a felvett hitelek ötszörösét fizette ki. A számlát tehát már többszörösen kiegyenlítette. De nincsen nyugta, és nincsen „Köszönettel megkaptuk”! Latin-Amerikának to-

vább kell véreznie, és minden biztonnal az „utolsó napig” az első világ hátsó udvarában kell tengetnie létét. A külföldi eladósodás a modern adó, amit Latin-Amerikának meg kell fizetnie a világ régi és új urainak. A hitelező ország egyetlen vállalkozója, menedzsere vagy bankárja sem érzi luxusvillájában a világot behálózó tőkeügyletek következményeit. Sok hitelmegállapodás kényszeríti a pénzügyileg már amúgy is kimerült nemzeteket a társadalmi peremhelyzetbe.

Az északi ipari országok politikusai és gazdasági szakemberei túlságosan könnyedén tolják Latin-Amerikára a szegénység és a nyomor bűnét, és teszik felelőssé ezért az évekig tartó „rossz gazdálkodást” és „hibás tervezést” a „fejlődő országokban”. A „morbus latinus”, ahogy a latinul értők mondják, a hitelezők számára kizárólag Latin-Amerika házi terméke.

A délről észak felé irányuló tőkeáramlásnak, mellyel egy már kifizetett tartozást egyenlítene ki, megfelel egy északról délre irányuló tartozás- és felelősségáramlás! „Ó, ezek a lusta déliek! Maguk tehetnek a jelenlegi siralmas gazdasági helyzetről!” Ilyen kommentárokkal reagálnak gyakran az európaiak és észak-amerikaiak. Amilyen brutális volt a konquista, olyan világbotrány ma az igazságtalan és tudatosan fenntartott külföldi eladósodás. Semmi nem fog megváltozni Latin-Amerika és az úgynevezett „harmadik és negyedik világ” számára, amíg a szemtelen ipari országok más országokat megalázó függőségben tartanak. 1992, „Latin-Amerika 500 éves” megünneplésének csak akkor van értelme, ha konkrét lépéseket határoznak el a botrány leépítésére. Ez volna az első lépés az „új világ” felé.

Az agyonlövés üzlete

„Com a ceruz e apada” (Keresztrel és karddal) — szállóigévé vált annak leírására, ahogy az európaiak megszállták a mai Latin-Amerika őslakóinak élet- és kultúrterét. Mindenesetre nemcsak a kardot vetették be a harci cselekményekben. Nem, az aztékokat, mayákat és inkákat, valamint a többi népet tűzfegyverekkel terítették le. A puskaport Európában már régen ismerték, s ezért az euró-

paiak eleve fölényben voltak az indiákkal szemben, akik ha egyáltalán valamivel, hát nyíllal és íjjal voltak felfegyverezve.

A fegyverek az elmúlt századok során egyre pontosabbak lettek, s mára apokaliptikus rombolóerőt értek el. A fegyvergyártással elkezdődött a fegyverkereskedelem is. A legyártott fegyvereket el kellett adni. És ebben az úgynevezett „harmadik világ” or-

szágai, melyek különleges gondot fordítottak a „nemzeti biztonságra”, sokat ígérő felvevőpiacoknak ígérkeztek. Kézenfekvő, hogy ebből első sorban az iparilag fejlett országok húztak hasznot.

A bangkoki világgazdasági csúcstalálkozó (1991. október) óta egyszerre új kezdeményezések vannak az Észak-Dél politikában (vö. Publik-Forum 91.11.01., 2. oldal, Thomas Seiterich-Kreuzkamp). A legnagyobb hitelezők, tehát Japán, Németország, Kanada, Svédország és az USA a jövőben fejlesztési segílyt csak meghatározott feltételek mellett adnak. Hasonló hangokat lehetett hallani korábban a Nemzetközi Valutaalaptól és az OECD-országoktól. A hiteleket és az adósságütémezeket ezekben az országokban a fegyverkezési költségekben elért megtakarításoktól kell függővé tenni. A hitelező országok ilyen javaslataikkal tapsot aratnak állampolgáraiknál. És törekszenek is az ilyen tetszésre.

Ebben a mintha-politikát-csinálnánk magatartásban mindig fontos legalább a látszatot megőrizni, ha olyan távolságra vannak is egymástól látszat és lét, mint az Amazonas jobb és balpartja. A hitelező országokban a nagy üzlet továbbra is — akárcsak korábban — a fegyvergyártás. A mezőgazdasági termékeken kívül más javakat — ugyan mit lehet ebben „jósnak” nevezni?! — nem szubvencionálnak ilyen magas hányadban. Ezzel szemben a „fejlesztési segítéyek” pénzeszközei neveltséges összegek. Célzott exporttámogatással a „harmadik világ” kormányaira terhelik a dömpingáras fegyverkezést.

Más szavakkal: az északi ipari államok követelik a leszerelést az úgynevezett „harmadik világban”, és azt, hogy ezen országok pénzügyi támogatását meghatározott kritériumokhoz kössék. Maguk azonban nem engednek abból, hogy fenntartsák világszerte bevethető katonai potenciáljukat. Ki ellen? Az öbölháború után új ellenségkép keletkezett: a „harmadik világ”.

Kifelé, a derék polgár informálására: védőbeszéd az agyonlövés üzlete ellen. Az asztal alatt azonban kicseréli a kártyákat. Végző soron ugyanazon kormányok a főfelelősök nemcsak a gyors beavatkozásra alkalmas csoportok saját stratégiai megfontolásból történő kifejlesztéséért, hanem a „harmadik világ” országai fegy-

verzetének folyamatos kiépítéséért és tökéletesítéséért, amit a sokoldalú exporttámogatás még tovább erősít.

Németországban a Szövetségi Gazdasági Hivatal 1989-ben 26 milliárd, 1990-ben 11,6 milliárd értékben engedélyezte a fegyverexportot (vö. Publik-Forum 91.10.18., 13. oldal). E „legális” fegyverexportálások mellett virágzik még egy illegális fegyverkereskedelem is, melynek mértékét ezidáig még nem lehetett megszéllőztetni.

1992: a meggondolás éve

Farizeusság, pusztá szemfényvesztés! Jézus szava ma éppoly aktuális, mint azelőtt: „Jaj nektek frástudók és farizeusok, ti képmutatók! Olyanok vagytok, mint a sárok, melyeket kívülről fehérre meszelték és szépnek látszanak; de belül tele vagytok csontokkal, piszokkal és rothadással” (Mt 23,27).

Ha a meggondolás éve 1992-ben az ilyen szemfényvesztőket leleplezi, és lerántja a farizeusok álarcát, aminek következtében láthatóvá válik valódi arcuk, akkor — úgy gondolom — megteszünk egy lépést az „új világ” felé vezető úton.

Amíg a politika nemzetközi síkon nem tart mást szem előtt, mint azt, hogy minden áron elnyerje az uralmat a világ felett, amíg a politika a gazdasági, kulturális és katonai fölény eléréseért folytatott harc rokonértelmű szava, — addig mindig lesznek „ellenségek” és „ellenségképek”. A fegyvereket mindig az „ellenségre” irányítják, és az „ellenség” miatt vannak, akkor is, ha a fegyverraktárban pihennek. A fegyvereknek csak egy célja van: az, hogy öljenek. A fegyvergyártás háborúra fegyverkezést jelent, tudatos törekvést a másik ember halálára. Az „ellenségképeket” azért hozzák létre és terjesztik, hogy igazolják a háborút, emberek megölését, népek kiirtását és hazájuk lerombolását.

Csak akkor lesz hitelreméltó 1992. mint a meggondolás éve, ha hozzájárul az emberek és népek közötti bizalmatlanság leépítéséhez.

A konfliktusokat nem szabad több halálgépezetek segítségével „végmegoldani”. A kardokból ekevasakat kell kovácsolni (vö. Iz 2,4), a fegyverkezésre fordított pénzt az életre kell fordítani!

„Többé már nem mondalak szolgálak titeket. Inkább barátainak nevezlek benneteket. Ezzel bízlak meg benneteket: szeressétek egymást!” (vö. J 15,15–17).

Amikor II. János Pál pápa Peruba látogatott, egy számára és a katolikus egyház számára nagyon kellemetlen nyílt levelet kapott, melyet több indián szervezet írt alá. Ebben a következő volt olvasható:

„Mi, indiánok az Andokból és Amerikából, elhatároztuk, hogy felhasználjuk II. János Pál látogatását, és visszaszolgáltatjuk neki a Bibliát, mert az 500 év alatt sem szeretetet, sem békét, sem igazságosságot nem hozott...”

Ezek a kétségtelenül nagyon kemény szavak kihívást jelentenek az egyház számára és választ igényelnek.

- * Az indián népek történelmének, világnézetének, élettapasztalatának és kultúrájának elismerése mint Isten „első” könyve. A Biblia Istennek „második” könyve, mely segít az első olvasásában és megértésében. (Ebben semmi új nincs. Már Szent Ágostonnak az volt a meggyőződése, hogy Isten két könyvet írt: az Élet Könyvét és a Bibliát. A Biblia azért íródott, hogy hitünk látását élésítse, és megértsük, hogy a teremtés, az ember és környezete a végtelenül szerető Isten nagyszerű kinyilatkoztatása, aki egyben mindnyájunk Atyja és Anyja.)
- * Az indiánoknak, mint az örömhír hordozóinak és befogadóinak elismerése, és a Biblia olyan magyarázata, mely összefügg és kapcsolatban áll kultúrájukkal és vallásukkal.

Talán éppen az indiánok rendelkeznek azzal a missziós feladattal, hogy az egyházat végre megszabadít-

Alapjában véve mindenesetre nem visszaadásról van szó, hanem arról, hogy az indián népek számára soha sem tették lehetővé a Biblia befogadását saját kultúrájukba. Nem a Biblia üzenete a probléma, hanem az út és mód, ahogy azt értelmezték és ahogy azt részben még ma is magyarázzák és hirdetik. Nem az evangélium keltett megütközést, hanem az öltözék, amelyben bemutatták.

Az egyház katolikus kell, hogy legyen, azaz „világot átfogó”, tehát „minden kultúrában lehetséges”! A valóban „katolikus” egyháztól a chilei teológus, Pablo Richard az alábbiakat követeli meg:

sák minden gyarmatosító viselkedéstől, és valóban „katolikussá” tegyék, miáltal az ismét hitelreméltóvá és reményt sugárzóvá válik.

Indián és latin-amerikai arcú egyház

A II. Vatikáni Zsinattal új szelek kezdtek fújni. Újrdefiniálták a helyi egyházak jelentőségét, és megkövetelték az evangélium inkulturációját. A II. Vatikánium által megteremtett mozgástér tette lehetővé a medellini (1968) és pueblai (1979) konferenciákat, melyeken közösen elhatározták a nekilendülést az igazi evangelizációra.

A Zsinat és a latin-amerikai püspökök medellini és pueblai teljes gyűlése után nem lehet és nem szabad visszaesnünk az olyan misszionálásba, amilyent a konquista óta műveltek, s mely végül a 19. században érte el legradikálisabb kinövésait. A múlt században az egész egyházat „románizálták”. A II. Vatikániumig a missziós feladat teljesítése azt jelentette, hogy a „római”-katolikus hitet a Föld határáig el kell terjeszteni. A megtért népeknek nem engedték meg, hogy a keresztény hitet saját kultúrájukban éljék meg. Nem, minden döntést a római központ hozott meg,

és ezeket abszolút engedelmességgel „Isten akaratának” kellett fogadni. Tilos volt minden rituális cselekmény, mely nem felelt meg a legapróbb részletleg a Róma által jóváhagyottnak. Elvből szakadárnak tekintették azt, aki bármely nép hagyományára, kifejezési formájára tekintettel volt vagy azt alkalmazta, mert ez rontotta az egyház „egységét”. Az egységen „szürke egyenlőséget” értettek. A misét Alderia A Ukre kis indián faluban a Xingui völgyben ugyanazon legkisebb részleteket előíró rubrikák szerint kellett megünnepelni, mint a Lateráni bazilikában vagy a Stephansdombban. Az Oltári-szentség kitételéhez még a gyertyák pontos számát is előírták. Ha az Eucharisztia ünnepléséhez egy félreeső településen nem lehetett a gyertyákat felhajtani, úgy Rómától külön engedélyt kellett szerezni, hogy mégis meg lehessen ünnepelni a misét.

Az ilyen rendőrállamszerű egyházmodell, amelyben — mint George

Orwell „1984” című regényében — mindenütt a „nagy testvér” szeme leselkedik és a normák esetleges áthágásai után kémlel és nyomoz, a latin-amerikai helyi egyházakban élő Isten népe elvárásainak és gondolkodásmódjának nem felelt meg.

Mindenesetre úgy tűnik, hogy — a II. Vatikánum ellenére — nem sok minden változott meg: teológusokra ma is szájkosarat tesznek — éspedig nemcsak Latin-Amerikában. A püspököket figyelmeztető iratokkal árasztják el, és visszafütyentik őket a vatikáni dolgozószobákból, főként, ha veszik a bátorságot, hogy ujjukat „Latin-Amerika nyitott ereire” tegyék.

Egyházainkban Latin-Amerika elszegényedett és nyomorgó milliói már régen beléptek a képbe, és a megvetett kultúrát felemelkedtek. Latin-amerikai és indiánarcú katolicizmust akarunk. Ez különbözni fog ugyan az európai kultúrtérben kifejlődött katolicizmustól, de nyitott lesz olyan más katolicizmusok felé, melyeket a különféle kultúrák alakítottak ki. Végül is arról van szó, hogy a keresztény üzenetet kell élni és tanúzó módon hirdetni. Mert hát az Istenért nem lehet és szabad lennie „az egy, szent, katolikus és apostoli” egyházon belül olyan egyháznak, mely asurini-katolikus, arawaté-katolikus, kaiapo-katolikus vagy legalább latin-amerikai katolikus?

Medellin és Puebla arra indították a latin-amerikai egyházakat, hogy legyenek minden cinkosságról a gyarmati és újgyarmati hatalmakkal, és a szegények és elnyomottak egyházává váljanak. Bekövetkezett az új Pünkösd. A hit felszabadító dimenziója horderőre kapott. Az evangélium inkulturációs folyamata ott kezdődött el, ahol az egyházak komolyan vették a döntést a szegények mellett, és nem lelkizték azt el. Új módon egyháznak lenni — ez Isten Lelke által a nép hitéből született meg.

Számtalan egyházi bázisközösség keletkezik Latin-Amerikában mindenfelé. A szegények egyháza, vagy egyház a bázison, ahogy ugyancsak nevezik, ma valóság. A helyi egyházak lelkipásztori terveit az sugallja, hogy a keresztény üzenet új, sajátos módon van jelen a szegény népen belül. A szegénységet már nem a sors által meghatározott elkerülhetetlen helyzetnek tekintik, hanem néven nevezik okait. Felfedik a nemzeti és nem-

zetközi összefüggéseket és összefonódásokat. Felszabadító gyakorlat harcol az elnyomás és kizsákmányolás minden formája ellen, le akarja győzni a gazdag és szegény közötti szakadékot, és ellene fordul a botrányos igazságtalanságnak, mely a gazdagokat a szegények kárára egyre gazdagabbá teszi. A bázison megélt

Püspökök, papok és szerzetesek társadalmi állásának megváltozása

Egyháznak lenni új módon — ez a pásztoroktól is azt kívánja, hogy új módon legyenek pásztorok. A főpapi, udvari ceremóniák világa ranglistákkal, fogadási és öltözködési előírásokkal, amit a századok folyamán kifejlesztettek és kiépítettek, a pásztor és a nyáj között egyre mélyülő szakadékot eredményezett. A pásztorok hivatala alapján kivételezett állása volt, a felsőbb réteghez tartozott, „fő”pásztorrá lett, s egyszerre olyan távol került a nyájától, mint a sztratoszféra a földfelszíntől. A szegények népe számára érinthetetlen, átszellemlő volt. A pásztor nem ismerte sem a nyáját, sem a legelőt. Sőt, ami még rosszabb, a pásztorok már nem a nyáját legeltették, hanem „magukat” (vö. Ez 34,10), főurakká, hűbérurakká, nagybirtokosokká, diktátorokká, kizsákmányolókká, rabszolgatartókká lettek.

A püspök nem testvér, hanem „őexcellenciája”, „őkegyelmessége”, „Nagyméltóságú Úr” munkatársi csoportjának védernyője alatt, mikor „őexcellenciája” úton van, hogy püspöki viseletében a népnek „megmutassa” magát. Mi köze ennek az evangéliumhoz? Ilyen kinövések biztosan nem voltak Jézus felfogásában! Mikor végigment a galileai tenger mentén, két testvért látott, Simont és András: „Éppen hálójukat vetették a tengerbe, mert halászok voltak. Akkor ezt mondta nekik: Jöjjetek és kövessetek! Én emberhalászként teszlek benneteket” (Mt 4,18–19).

Az evangélium soha nem ezt a pompázatos, sőt triumfalista viselkedést akarta. „Meggzélesítik imaszíjait és meghosszabbítják ruháik bojtjait, szeretik a lakomákon a főhelyet és az első üléseket a zsinagógákban, szeretik, ha köszöntik őket az utcán és tereken, és ha mesternek szólítják őket. Ti azonban ne szólíttassatok magatokat mesternek, mert csak egy a ti Mesteretek, ti pedig testvérek vagytok. Atyának se szólíttassatok sen-

gyakorlatot és tapasztalatot a felszabadítási teológia felveszi gondolatai közé és elmélyíti annak hittartalmát. Olyan egyház keletkezik, mely a hit és élet, az evangélium és igazságosság közötti párbeszédre alapul. (Az előadottakhoz lásd: Leonardo Boff: Gott kommt früher, als der Missionar, Düsseldorf 1991.)

kit a földön, mert egy a ti Atyátok, a mennyei. (...) A legnagyobb közöttetek legyen a szolgátlak!” (Mt 23,5–11). Milyen messzire távolodtak a pásztorok az evangéliumtól, és Jézus Krisztus egyházából intézményt csináltak, hideg, bürokratikus, igazgatási apparátust!

Végre ismét az evangélium kell, hogy legyen a mértékünk, nem pedig az emberek által alkotott törvények és viselkedési normák! Térjünk vissza „minden keresztény élet forrásához és az eredeti szellemhez, az evangéliumhoz”, ahogy a II. Vatikánum a szerzetesközösségektől követelte (Perfectae caritatis 2).

Latin-Amerika egyházában sok szerzetes, pap és püspök lemond kiváltságairól és megváltoztatja társadalmi állását. A szegényekhez mennek, és a szenvedő nép ügyvédei lesznek. Persze az uralkodó felső réteg nagy bosszúságára, mely évszázadok óta hozzászólt, hogy az egyháztól minden hátvédelmet és támogatást megkap. Medellin után egyszerre fordul a kocka. Az egyház hivatalviselői politikusokat, negybirtokosokat és katonákat vonnak felelősségre érő szakos cselekményeik miatt, melyeknek egyre több szegény — indiok és feketék, asszonyok és gyermekek — esik áldozatul.

Püspökök kiköltöznek palotáikból a város peremére, szerzetes közösségek elhagyják az előkelő negyedeket és egyszerű kunyhókba költöznek a favelasban, alumokban vagy indián falvakban. A szükséget és nyomorúságot megosztják az ott élő emberekkel, és így egyszerre saját testükön tapasztalják meg az üldöztetést és igazságtalanságot. Konkrét módon megtapasztalják, hogy mit jelent megalázottnak, megtaposottnak, kizártnak, megvetettnak és fölöslegesen lenni. Hűségük az evangéliumhoz többé már hallatlanra nem vehető vádat jelent azok számára, akik az

igazságtalanságot és elnyomást felelősek. Ennek megfelelő a reakció. A szegények, kizsároltak, az indiánok, a feketék, az asszonyok és gyermekek mellett bázisközösségi vezetőket, szakszervezeti képviselőket,

üggyédeket, szerzetes nővéreket, papokat, püspököket szidnak, gyaláznak, üldözik, támadnak meg, ejtenek foglyul, gyilkolnak meg. „Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért” (Mt 5,10.).

Vissza az evangéliumhoz!

Meg vagyok győződve róla, hogy Latin-Amerika bázisközösségeinek és pásztorainak, legyenek ezek a „pásztorok” akár laikusok — asszonyok vagy férfiak —, akár szerzetesek, papok vagy püspökök, az a feladata, hogy az egyházat visszavezessék eredeteihez. Ez kezdetben a szegények és kizsároltak egyháza volt, majd az üldözötteké. Végre vissza kell találnia ahhoz, ami volt, és uralkodó, tekintélyi, leigázó egyház helyett szolgáló egyházzá kell válnia.

„Samaritánus” egyházzá kell lennie, melyben emberek és népek kölcsönösen segítik egymást, tekintetbe veszik egymást. „Amint meglátta, megszánta” (Lk 11,33) — hangzik a samaritánusról, aki arra jött az úton. Olyan emberre bukkant, aki rablók kezébe esett. A pap és a levita vállatvonva és emelt orral ment tovább. Ma azonban már nem egyetlen áldozatról van szó! Egész népek fekszenek az út szélén elgyötörve, bántalmazva, eltaposva, mint a ganajtúró bogár. Ha ezt az egyház elhallgatja vagy elmegy mellette, akkor nem értette meg Jézus ügyét. Ha nem száll le lováról, és nem önt olajat és bort a sebekre, ugyanazt az utat járja, mint a pap és a levita Jézus példabeszédében. Ismét bűnrészes lesz emberek halálában és

népek kiirtásában.

Az egyháznak végre ismét „próféta” egyházzá kell válnia. Bátran ki kell pellengéreznie az igazságtalan struktúrákat, és nevén kell neveznie a szükségért és halálért felelősöket. Helye a szegények és kizsároltak, az éhezők és szomjazók, a külföldiek és menekültek, a csökkentképességűek és öregek, a letelepedéssel nem rendelkezők és prostituáltak, az AIDS-betegek és kábítószeresek, az asszonyok és gyermekek mellett van. Helye azok mellett van, akiknek más a bőrszíne. Latin-Amerikában ezek az indiok és a néger rabszolgák utódai, Európában az afrikaiak, a hinduk, a törökök, az arabok, a vietnamiak, akiket a nyilvános helyeken és villamosokon megvetően lecsöcseléznek, és akiket a külföldiellenes törvényhozás kiutasít (vö. Mt 25,31 skk).

Az egyháznak nem szabad többé diplomáciai okokból hallgatnia. Ezzel azt teszi, amit egy Brazíliai közmondás így fejez ki: „Egyszerre gyűjt gyertyát Istennek és az ördögnek.” Jézus sem Vatikánállamot nem alapított, sem római diplomata főiskolát, melyek számára fontosabbak a politikai tudományok, mint a négy evangélium. Jézus a testvérek egyházát ala-

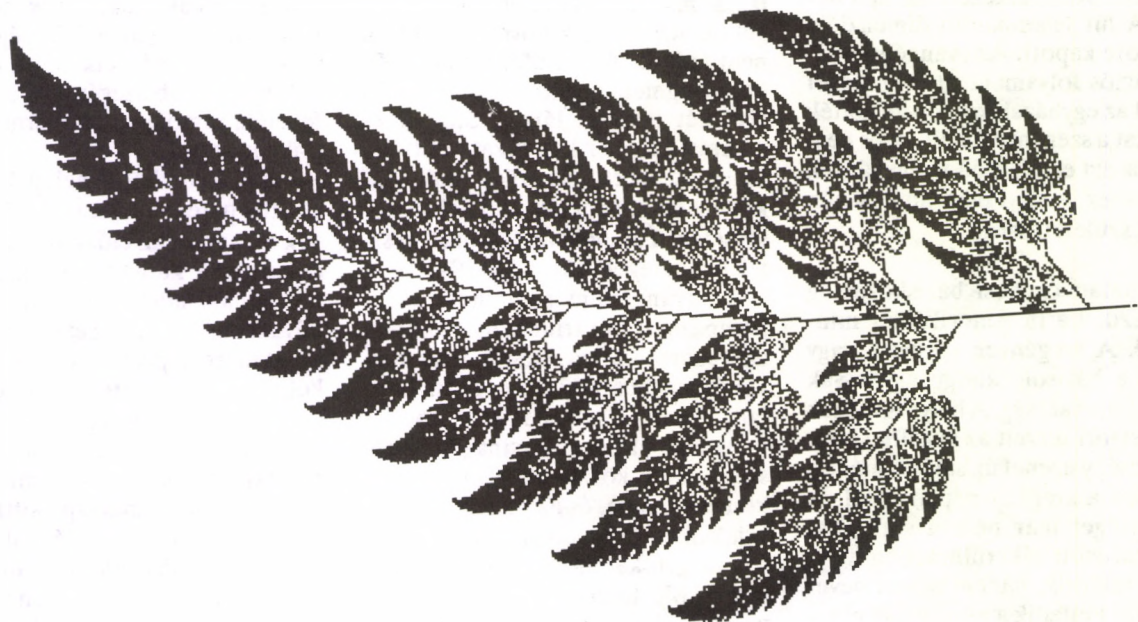
pította meg, akikre ezt a feladatot bízta: „Szeressétek egymást, ahogy én szerettelek benneteket!” És, hogy semmi kétséget ne hagyjon a szeretet mértéke és hordereje tekintetében, rögtön hozzáfűzi: „Senkinek nincs nagyobb szeretete annál, aki életét adja barátaiért” (J 15,12–13).

Az egyház számára az „új világba” vezető út egy lépést jelent visszafelé! Vissza az evangéliumhoz! Az evangélizálás akkor lesz valóban „új”, ha lépítjük azokat a régi, megmerevedett struktúrákat, melyek túlhaladottak és Jézus álmának nem felelnek meg. Az egyháznak emberibbé, „keresztényebbé” kell válnia, ahogy ez a latin-amerikai bázisközösségekben valósul.

Mert az evangéliumot prédikálni nem azt jelenti, hogy a „depositum fidei”-t mint szilárdan átkötött nyugati hitszöveget más kultúrájú emberekre rákényszerítjük. Azt sem jelenti az evangélium prédikálása, hogy fülsiketítő módon verjük a régi morális dobort, mely agyonüt minden dallamot és harmóniát. Az evangéliumot prédikálni annyi, mint Latin-Amerika szenvedésekkel teli útján, mely most már 500 éve tart, a számtalan kereszttel szemben Krisztus feltámadását hirdetni, „Isten végső, nagyszerű igenjét az új emberre”, Isten igenjét az életre. Akkor végre áttöri a hűség napja a borzalmas történelem súlyos felhőit. És elmúlik az éjszaka.

Fordította: H.K.

(Forrás: Orientierung, 1992.04.15.)

Karácsonyi ének

Reggeli ébredésem után leülök a fotelembé. Gyertyát gyújtok. A szél süvítése behallatszik az ablakomon.

Mélységes csend vesz körül. Kérdések tódulnak az ajkamra:

Jézusom, mit adhatok Neked karácsonyra? Pénz, ruha, csecsebecse Téged nem érdekel!

Minek örülnél?

Forrásszerűen felszínre törnek bennem a csenddel körbefont szavak:

— Minden tanító álma: megvalósulva látni tanítását. Ennek örülök a legjobban.

Megdöbbenek a szavakba formált válaszon. — De Jézusom, ezt akarom én is teljes szívemből!

— Az ételleddel is akard! — hallom a benső szavakat.

Először értetlenkedem. Utána a keserű valóság elborítja a lelki békémet. Hányszor maradtam ülve, amikor menni kellett volna; az ajkaim némák voltak, mikor a beszéd lett volna az egyetlen helyes magatartás. Ha a mulasztásaim megelevenednének, mozdulni nem tudnék tőlük!

— Ha kihasználok a lehetőségeidet, nem gyötörnek kínzó gondok — hallom a lelkem legmélyéről.

Mi a lehetőségem? A megvilágosodott pillanatok el nem mulasztása. Most már értem, tisztán látom. Hirdetni kell az Igét! De kinek? Ezt nekem kell meglátnom, megtalálnom. Lelki szemeim előtt látom Győr sétálóutcáját, a zsúfolt Baross utat... Az üzletekből ki-be rohamgáló embereket.

Megdöbbenek. Miért ne mehetnék oda? Emberek közé kell menni az Igével! — Jó, majd ha elmúlnak az ünnepek.

A bensőm dörömböl:

— Azonnal! Mennyi eddig is a mulasztásod!

Megrémülök. Ilyet még soha nem tettem! Utcán prédikálni! Bolondnak nézhetnek!

Meleg, égető szavak vonulnak át lelkemen:

— Kezdetől fogva veled vagyok naponta.

Megszégyenülten hallgatok. Aztán döntök: Vállalom!

Elfújom a gyertyát. Könnyűnek, nagyon erősnek érzem magam.

Gyorsan felöltözöm, a nagy lehetőség bizsergeti a lelkemet.

Busszal megyek! Addig is beszélhe-

tek Jézusról, az Országáról, a szeretetről.

A házam előtti buszmegállóban ismerős falubeliek várokoznak.

— Miért nem autóval megy, plébános úr?

— Prédikálni megyek.

— Meghívták valamelyik templomba?

— Nem, az utcán akarok Jézusról beszélni.

Összenéznek. Értetlenség tükröződik rajtuk.

— Tudják-e hogy Jézus csodálatos életet kínál mindannyiunknak? Csak pontosan kell érteni őt. Imádkozni és szeretni.

— Ja, ezekről szokott a templomban is beszélni. Jól tud prédikálni. — Aztán elfordulnak. Látszik, ez nem az ő témájuk.

A buszon egy fiatal cigánygyerek ül mellém. Mondom is neki:

— Tihamér, nagyon szeret téged az Isten. Azt akarja, hogy az Ő útján járj.

— Hát magának ezt kell mondania mindenkinek. Ezt tanulta, ezért fizetik. Ha majd fizetnek a templomban, én is megyek. De addig a pia meg a nők, tudja...

Lelkesen magyarázom neki, Jézus nem csap be senkit. Otthonra találunk Nála. Csak legyint.

— Maga megint ilyenekről beszél? Mit szól az UFO-khoz?

Közben Győrbe érünk. Leszállok a buszról. Tanácstalanul nézek körül. Hogyan is kezdjem?

Bemegegyek a presszóba. Félig kocsmá. Tanácstalanul megállok. Lehetnek vagy harmincan. Remeg a lábam. Hogy szólítsam őket? Honfitársaim? Nem jó! Testvéreim! Igen, ez jó! Száraz a torkom.

Megszólok, hogy mindenki hallja:

— Testvéreim, örömhírt akarok nektek mondani.

Döbönt csend keletkezik. Mire nekibátorodnék, valaki megjegyzi:

— Fizetsz egy felest? Ez jó örömhír lenne!

— Élni szép, ha célt találunk, gyönyörű lesz az életünk — momdom. — Jézus útja a szeretet útja...

Előlép egy középkorú hölgy.

— Ez bérelt üzlet, kérem, itt egy párt sem fejthet ki agitációt.

— Én nem tartozom egyetlen

párthoz sem — dadogom.

— Ha nem megy el, hívom a rendőrséget. Zaklatja a vendégeket.

Egy borízú hang megszólal:

— Gyere komám, fizetek egy sört. Ennyit megérdemelsz!

Gyorsan kifordulok az ajtón. Az első gondolatom: hazautazom!

De elindulok a belvárosba.

A Baross út közepén járok. Rengeg ember tolong az utcán. Mit tegyek? Mihez kezdjek? Csendben imádkozom. Elmúlik a félelmem. Üres zöldségesládát találok az egyik bolt előtt. Felállok rá, és kezdem énekelni:

„Nem szeret senki, senki igazán, nem érzi más azt, ha valami fáj, csak egyedül Jézus, csak egyedül Ő, csak egyedül Jézus, csak egyedül Ő.”

Kíváncsian megállnak néhányan. Mosolyogva megszólalok.

— Testvéreim! Jézusnak karácsonykor a szívünkben kell megszületnie! Ha beengeded az életedbe, boldog, békés leszel. Útésre többé nem lendül a kezed.

Egyre többen állnak meg, lehetnek már vagy húszan.

— A válságból, a rossz életből egyedüli kiút a szeretet.

— Melyik párt programját hirdeti? — kérdezi egy köpcös úr.

— Nem tartozom egyetlen párt-hoz sem. Én az élet pártján állok! Jézus küldött...

Sokan legyintenek. — Egy újabb szekta! — mondják félhangosan.

— Menjen inkább a templomba! Az Isten azt mondta, ott kell tanítani — dohog egy idős hölgy.

— Ha nyomtatásban megvan a programja, szívesen elolvasom — mondja egy középkorú nő.

Táskámba nyúlok. Előveszem a Bibliámat. Odaadom neki. Forgatja, majd csalódom mondja:

— Ez egy Biblia!

— És az én programom — mondom.

Elteszi és elmegy. Ekkor már tömeg áll körülöttem. Újból beszélni kezdek:

— Testvérek! A szeretet megnyilvánulása az adás, a szelídség, a szolgálat. A betlehemi Gyermekek titeket is vár! Nem a pénzetekre, hanem a szívetekre van szükségük!

A tömegen átfúrja magát egy férfi. Mikor elém ér, megismerem. B. iro-

daigazgató, az új templom plébánosa. Halkan, de erőteljesen mondja:

— Ne csodásítsd magad! Menjél haza! Pihend ki magad! Miért akarsz feltűnősködni?

— Jézust és az Országát hirdetem. Már ez is egyházfegyelmi vétség?

Próbál lerángatni a zöldségesládáról. Nem hagyom magam. Nem ereszt el a karom.

— Ne csak karácsonykor szeressétek egymást — mondom újból a tömegnek. Olvassátok a Bibliát, imádkozzatok, foglalkozzatok többet a családokkal!...

Eddig jutottam el, mikor az irodaigazgató lerángatott a ládáról.

— Ne bántsa! Nem mondott rossz dolgokat! Úgy látszik, a kommunisták újra bátrak lettek! Ennyit jelent a szólásszabadság, mi? — hallatszik innen is, onnan is.

B. irodaigazgató belémkarol. Elindulunk a Püspökvárba. Mondom neki:

— Pista, az Isten Országát hirdetnünk kell, akár alkalmas, akár alkalmatlan.

— Ezt én is tudom. Hirdesd a templomodban. Ott is vannak lehetőségeid.

Bizonygatom neki, hogy a reggeli imában megértettem: Jézus felszólítása nem tűr halasztást.

— Vizsgáld ki magad! — válaszolja. — Minden betegség így kezdődik.

A püspökvárba érünk.

— Legalább a püspökkel hadd beszéljek! Ő talán jobban megérti.

— Nincsen fogadónapja. Különbösen sem ér rá beteg papokkal foglalkozni.

Addig beszélek neki, míg fölmeleg és bejelent. Hosszú ideig marad nála. Rendbeszedem a gondolataimat. Legalább az evangéliumot neki is meghirdetem.

Nyílik az ajtó, széles mosollyal kilép a püspök.

— Mindig tudtam, hogy te nagyon lelkes vagy — mondja.

Beinvitál. Leültet. Lelkesen beszélni kezdek Jézusról, a megvilágosodásról, hogy nem szabad elmulasztanunk a belső sugallataink megtételét, hogy bátraknak kell lennünk, hogy nem szabad az emberi véleményekre tekintettel lenni...

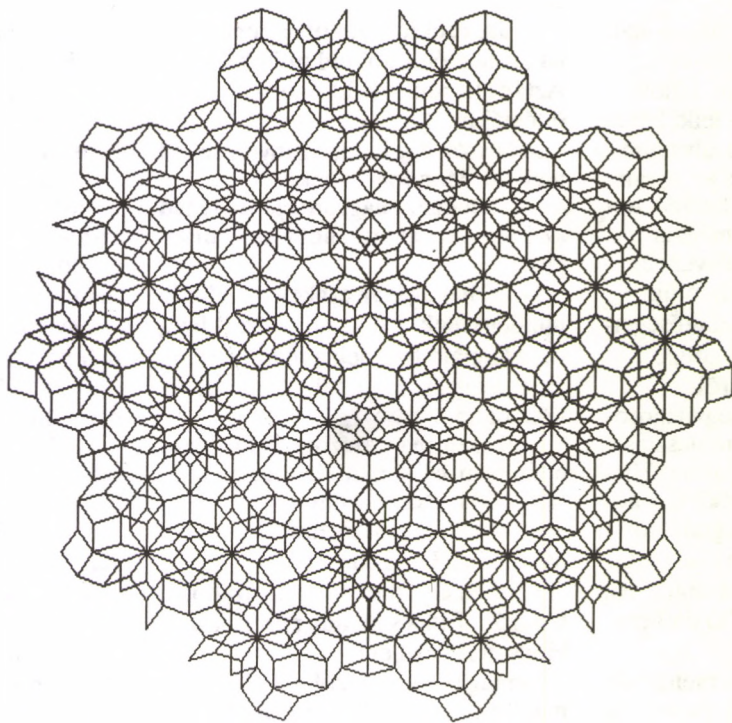
Közbevág, elmond egy századeleji sztorit. Majd hozzáfűzi:

— A körlevelemben én is erre bátorítottalak benneteket.

Mondom neki, hogy milyen nagy tanúságtétel lenne, ha a Baross úton ő is prédikálna.

— Erre még nem gondoltam. De én a bérnialások alkalmával több embernek beszélhetek, mint amennyi a Baross úton van.

Feláll, lepaxol. Szelíden kitéssékel.

— Nagyon sok a tennivalóm — mondja nyájas mosollyal.

B. irodaigazgató az irodában vár.

— Előkészítettem az autómát, hazaviszlek — közli.

Nem fogadom el. Szomorúan ballagok végig a Baross úton. Hátranézek: látom, követ, kíváncsi rá, hazamegyek-e?

Már nincs kedvem beszélni. A buszon egy hátsó székre ülök. Összetörtem. Magamban kifakadok.

— Ilyen erőtlén az Igéd, Uram? Pedig mindent megpróbáltam!

Legalább akadt volna egy csillogó szempár a sok üres, fáradt tekintet között!

Hallgattam belső indíttatásodra, Uram! Ilyen kudarcot készítesz tanítványaidnak? Nem csodálkozhatok, ha olyan kevesen hallgatnak a szavadra és olyan sokan otthagynak! Azt hittem, jobban mellettem állsz!

Hazaérve lerogyok a fotelomba. Újból meggyújtom a gyertyámat. Fáradt, üres tekintettel nézem a lángot. Lehúnyt szemmel újból az időtlen világba merülök.

Egyszerre csak megjelennek előttem kisközösségi testvéreim, ahogy csillogó szemekkel hallgatják az igét. Megelevenednek a lelkigyakorlatok, a kirándulások, a táborok, a közös karitások emlékei.

Mérhetetlen szégyen fog el. Megértettem: nem az Ige erőtlén. Én választottam alkalmatlan eszközt.

Pedig tudtam: csak attól tanulunk, akit szeretünk. Én meg azt vártam Baross úti hallgatóimtól, úgy kövessenek, ahogy a Szentírásban a tanítványok követték Jézust.

Idegenekre akartam hatni a legmagasztosabb Igéssel. Mindent megértettem: ha elfogadnak és megszeretnek, hallgatnak igehirdető szavamra.

Aki megvet, az a szavaimat is megveti.

Az igehirdetés nem lehet gyors karrier. Aki a barátom lesz, az a testvérem

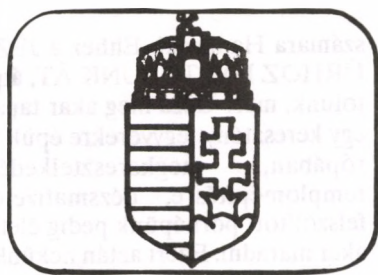
is lesz.

Könnnyű vállalni prédikációkat — még a Baross úton is —, de sokkal nehezebb elfogadni, egybeszeretni mindazokat, akik éheznek és szomjúhozják az igazságot. Prédikálni kevés, barátkozni kell.

A lelkem újból megtelt hálaadó érzésekkel. A fáradtság elmúlt.

Halkan és átszellemülten énekelni kezdek:

„Ha elmúlik majd a karácsony,
Te akkor is maradj velünk!
Míg élünk, ezt a kicsi családot
Szeresd, ó édes Istenünk!”

„Kik mertek tagadni múltat...”

Akik magvak a jövőnek

1.

Amikor népünk a történelmi emlékezés színpadára lép, már megtörtént a szakosodás: a törzs fejedelme csak hadat vezet, az áldozatot már a sámán mutatja be. Fehér lovat áldoz hadúrnak — győztes csaták reményében. Az augsburgi és az ezt követő vereségek hatására Géza fejedelem felméri, hogy Jézus Úr erősebb isten, mint Hadúr, és 972-ben térítő papokat kér Nagy Ottó császártól. Géza fia, István pedig három nagy csatában leveri azokat, akik ragaszkodnának a régi rendhez és Hadúrhoz. Majd elrende-li, hogy minden tíz falu építsen egy házat, amely az „idház” (egyház) nevet kapja, mert id, idv, üdv száll arra, aki azt vasárnapokon látogatja. Kicsi házak voltak ezek, de István gondoskodik nagyobbak építéséről is, melyekbe maga nevez ki érsekeket, püspököket. Ha már nem is pap-királyként, de apostoli királyként teszi reménytelenné a Hadurat restaurálni akaró kísérleteket: *aki életben akart maradni, annak kereszténnyé kellett lennie.*

2.

Kereszténnyé? Krisztusivá? Jézusivá? — Nos, ilyen nagyot legfeljebb egyesek tudnak lépni, egész népek nem. Még a zsidóság sem tudott, pedig kétezer esztendő előnevelésben részesült, hogy tudjon. Csak egy kicsiny, a Tizenkettő nyomába szegődő csoportjuk lépett nagyot, de az is megtorpant, amikor a 4. század elején Konstantin császár Jézus keresztjének jelétől remélve a hadi győzelmet felkínálja nekik a részesedést a hatalomból. Ráállnak, s ennek folytán az első három század nem katonáskodó és ezért a cirkusokban életükkel fizető keresztényeinek az egyháza eltűnik a történelem süllyesztőjében. Eltűnik, s helyette megjelennek a keresztény katonák, hadseregfőpa-

rancsnok-érsekek, fegyverforgató szerzetesrendek, s lesz az egészből az ún. „keresztény Európa”, amely szent háborúkban győzi le a pogány istene- ket s a hozzájuk ragaszkodókat. Szent Ágoston az 5. század elején mindezt teológiaiailag is alátámasztja, s Géza fiát, Vajkot már ágostoni „királytűk- rök” alapján nevelik keresztény ural- kodóvá.

3.

E nevelés következményeként a magyarság leszokik a kalandozások- nak nevezett rabló hadjáratokról, s megmenekül az ily hadjáratokra sza- kosodó népek közös sorsától, a vég- pusztulástól. A törzsek „rabló por- tyáit” leváltja a királyi hadsereg új területeket szerezni kívánó „külpoli- tikája”, melynek folytán immár ke- resztény nemzetek mérik össze egy- mással fegyvereik erejét. A „Huj, huj, hajrá!” kiáltást leváltja ugyan a „Jé- zus, Jézus!”, de mivel a túlsó oldalon is ezt kiáltják, megkülönböztetés cél- jából előkerülnek egyéb elnevezések is: magyarok istene, magyarok nagy- asszonya — mondjuk, szemben a né- metekével vagy a franciákéval. Látha- tó: *Jézus Úr legyőzte ugyan Hadurat, de annak funkcióit átvállalta.* Nálunk is, a többi nemzeteknél is..., s így formá- lódott ki ez a bizonyos keresztény Eu- rópa. Mivel a fegyverek és gyilkossá- gok atyja — a DIABOLOS, a nagy szétdobáló, ezért nem nagyon csodál- kozhatunk azon sem, hogy a keresz- tény Európa népeit nemcsak új terü- leteket szerző ambíciók küldik egy- más ellen véres háborúkba, hanem teológiai nézetkülönbségek is. Csak egy időre bizonyul ugyanis megoldás- nak a máglyahalál az eltérő nézetek likvidálására. Csak egy időre, mert előbb-utóbb a leeretnekezett nézetek képviselői is megtalálják a maguk fegyveres védelmezőit... a bizánci, a német-római császárbán, a szász vá-

Az alábbi két beszéd

a Magyarok III. Világkongresszusán 1992. aug. 21-én hangzott el, „Az egyházak a magyarság életében” témakörben

lasztófejedelemben, vagy éppen ma- guk gondoskodnak védelmükről, mint Münsterben vagy Genfben. Így a máglyagyújtást leváltja a valláshá- borúk kora, s ha császári generális vonul be Kassára, lutheránus lelké- szeket akasztanak, ha Bethlen Gábor, akkor katolikusokat.

4.

Déli és keleti irányban Allah gyűrű- je állja hitünk terjesztésének útját, mely gyűrű hol a Pireneusoknál, hol Kószeg táján harap bele a keresztény Európa testébe. De fürge hajóink Nyugatnak utat találnak, s Jézus ne- vével ajkunkon kiirtjuk a felfedezett új kontinens őslakosságának na- gyobb részét, majd a maradékot meg- kereszteljük. Az Afrikából idevadá- szott rabszolgákat, a négereket úgy- szintén. Akinek pedig olyan gondo- lata támad, hogy ugyan mi köze van mindehhez Jézusnak, az extra cho- rum kántál, tehát kivégezzük, vagy csak börtönbe nyomorítjuk. Bár a na- zarénusok hazánkban nem fognak fegyvert, s ülnek ezért jó nyolc évet az aradi várbörtönben, Ferenc Jóska, az apostoli király még századunk elején is nagybiztosan állíthatja: „A hadse- reg és a klérus, a többi zérus!”. Így aztán bízva az egyházak támogatásá- ban, „mindent megfontolva és meg- gondolva” elindíthatta az első vilá- gháború poklát. Eredményeként el- vesztjük hazánk több mint két har- madát, népünk több mint egy harma- da üldözöttté váik saját ezeréves tele- püléshelyein..., s bizony az egyházak lesznek magyar szavuk utolsó védő- bástyái. Az elmúlt félszázadban pedig moszkoviták ontják patakokban a magyar vért a megmaradt csonkaor- szágból is... — egy újabb világháború vállalásának egyenes következmé- nyeként. Mindszenty bíboros, a bázis- közösségek és más ellenálló magán- keresztények feje és mártíriuma fő-

lött és nagyobb bajok elkerülése végett, az egyházak szövetségre lépnek a vértanúgyártó ateistákkal — a „kis lépések politikájának” ígézetében. Ma, a rendszerváltás idején is megkötik szövetségüket, hogy minél nagyobb lépésekben restaurálhassák 1945 előtti lehetőségeiket. Összefoglalhatók: *történeti felülnézetben világi és egyházi hierarchia ezer esztendőn keresztül nagyjából párhuzamosan haladt: az egyházak ott voltak a magyarság életében... — az uralkodó rétegek életében biztosan.*

5.

Csak hogy van történelmi alulnézet is. De a dolgom most több annál, mint hogy Tiborc panaszát vagy Vörösmarty „számon kívül maradtjait” idézzem. Több, mert a történelmi alulnézet is fegyvereknek elkötelezett. A pápa viszont *Európa újraevangelizálását* tűzte ki feladatul. Kik számára? Az evangelizálás senki kereszténytől nem lehet idegen, bármely felekezethez tartozék is. Ha igazolható, hogy a jézusi örömhír s az emberi lelkiismeret ugyanazt a nyelvet beszéli, akkor az evangelizálás a lelkiismeretükre figyelő ateistáktól és agnosztikusoktól sem lehet idegen. Ha pedig szolid módon kimutatható nyilvánvalóság, hogy Jézus csak egybefoglalója az Ószövetség legmélyebb hagyományainak, akkor az evangelizálás mindannyiunknak közös ügye.

6.

Újraevangelizálásról is beszélhetünk, hiszen elöttünk járt már Jézus, elöttünk a Tizenkettő és mindazok, akik még Konstantin előtt, kard nélkül hordozták körül a Mediterráneum térségein a jézusi ígéket. S mivel kard nélkül, ezért vértanú életükkel tettek bizonyosságot arról, hogy tanítványai annak a Jézusnak, aki hüvelyébe dugatta a kardot Péterrel

a Getszemániban. Tette ezt úgy, hogy aligha lehetett kétsége afelől, hogy a Császár s a vele szövetséges Nagytanács képviselői Golgotára juttatják őt a fegyvert nem ismerés, a mindenkiket egybe ölelni akarás jóhíre miatt. A mi népünk azonban, a magyar, a Konstantin előtti időkben nem volt elérhető a mediterráneumi tájakon. A magyar csak később, már a keresztény Bizánc és Róma győztes fegyvereinek a körítésében találkozott egy olyan Jézussal, aki fegyverforgatásban hatalmasabbnak bizonyult

számára Hadúrnl. Ehhez a JÉZUS ÚRHOZ PÁRTOLUNK ÁT, átpártolunk, mert Géza meg akar tapadni egy keresztény fegyverekre épült Európában, megkeresztelkedésre, templomépítésre, dézsmafizetésre felszólított pórnépünk pedig életben akar maradni. Ezért aztán nekünk *újraevangelizálás helyett inkább csak evangelizálásról lehet beszélnünk.* Magam is csak a 40-es évek vége felé találkoztam Jézus evangéliumával, s előtte rendjén valónak tekintettem, hogy egyik kezünkben a négy evangé-

Novemberi közhelyünk

„Egy fecske nem csinál nyarat”

A legcinikusabb közhelyek egyike. A benne rejlő mentalitás az egyik legfőbb oka annak, hogy nem megy előre a világ, vagy csak úgy, ahogy. A „Sitz im Leben” ilyesfajta szokott lenni: Mondom X-nek, hogy Y barátom nem vonult be katonának, inkább vállalta a börtönt. Mire X: „Egy fecske nem csinál nyarat.” Miről is van szó? Arról, hogy X *tulajdonképpen* jónak tartja (talán), hogy ne katonáskodjunk, *tulajdonképpen* ő is szeretné, ha egyszer végre „nyár” (igazi és teljes béke) lenne, de lehetetlennek minősíti, hogy egy fecske megjelenése és az óhajtott „nyár” között oksági összefüggés állhasson fenn.

Ez persze még nem lenne cinizmus, de valójában nem erről van szó. Valójában nem arról az egy fecskéről van szó, hanem X-ről (és rólam és mindannyiunkról...), és ennek X. is teljes mértékben „tudatában van” (azért az idézőjel, mert lehet, hogy csak ösztönösen — de akkor is nagyon határozottan), viszont esze ágában sincs „fecskévé” válni, hiszen ő is tudja, amit mindannyian tudunk, hogy „fecskének” lenni bizony annyit jelent, mint áldozattá lenni (vagy ennek veszélyét vállalni), vagy legalábbis valami nagy és nehéz munkát elvégezni, ehhez pedig semmi kedve — ám nem azt mondja, amit gondol, hogy „Bolond lennék fecskévé válni!”, hanem azt, hogy egy fecske nem a nyár hírnöke, holott közhely, hogy igenis az, hiszen nem volt még olyan tavaszi egy-első fecske, amelyet ne követett volna a többi, és őket a nyár. Hogy nem azonnal? Ezt nem is állította senki.

Hazugságról és ideológiáról van tehát szó. Hazugságról, mely tagadja a fekete-fehér tényeket, és ideológiáról, amely a szárnyalás értelmetlenségének „racionális” igazolásával akarja *e/leve* fölmenteni a szükséges és helyes cselekvés alól az ideológia gyártóját, aki, hogy neki ne kelljen szárnyalnia (mert semmit sem érez ennél idegenebbnek magától), lehúzza a sárba azt is, aki már fölrepült, ráadásul azt a látszatot kelti, mintha neki kellene annak a bizonyos egy(első) fecskének lennie, noha ő már a második (vagy éppen sokadik) lenne, hiszen ez a közhely mindig olyankor hangzik el, amikor az első fecske már csivitel. Mert egyszerűbb a kiemelkedőt lerántani a sárba, mint saját magunknak a sárból kiemelkedni, könnyebb a világosságot kioltani, mint saját magunknak világossággá válni. Erről van szó: „A világosság a világba jött, de az emberek jobban szerették a sötétséget, mint a világosságot, mert cselekedeteik gonoszak voltak. Mindaz, aki gonoszat cselekszik, gyűlöli a világosságot, és nem megy a világosságra...” (J 3,19–21). Erről van itt szó: a sötétségben maradni-akarás, a sárban hentergés ideológiájáról.

lium, a másikban a kézigránát. Rendjén, mert nagy a hagyományok ereje. De a találkozás óta abszurd ellentmondás számomra az, amit keresztény Európának mondunk... ha ennek a szónak — „keresztény” — van valami köze a Názáreti Jézushoz.

7.

Nem tagadhatom, ezer esztendővel ezelőtt népének életét mentette meg Géza, amikor Hadúrta a Konstantin-formálta Jézus Úrhoz térítette a magyart. Elismerés és hála az Árpád-háznak, hogy a pusztulás helyett az életet választotta számunkra. Ugyanerre az elismerésre és hála számára számíthat nemzedékünk is az elkövetkező századok vagy évezred magyarsága részéről, ha mi is az életet választjuk. De mit jelent ez ma? *Hogyan kell ma az életet választani?* Két tételt mondok:

— *A múlt restaurálása — a halál.*

— Jézus evangéliumának elfogadása — az élet.

Részletesen. A harmadik évezred küszöbén, amikorra egyetlen világalfaluvá lettünk, a restaurálást, a halált választanók, ha szűk nemzeti érdekekben gondolkodnánk — ahelyett, hogy értelmünkkel és szívünkkel magunkhoz ölelnők az emberiség egészét, mindenekelőtt azokat az ezermilliókat, akik ínségben vannak, s akikkel Jézus azonosította magát.

A restaurálást, a halált választjuk, ha tovább örizzük magunkban evilágfiainak három kategóriáját: azaz a továbbra is barátokra, semlegesekre és ellenségekre osztjuk a világot. De az evangéliumot, az életet választjuk, ha ezt a három kategóriát lecseréljük Jézus egyetlen kategóriájára, a felebarátra. Legyenek mások közönyösök vagy ellenségesek velünk szemben, mi ennek ellenére felebarátunknak tekintjük őket is, sőt testvéreinknek is reméljük..., ha példánk nyomában ők is lecserélik a há-

rom kategóriát a jézusi egyetlenegyre.

A restaurálást, a halált választjuk, ha továbbra is fegyverekben, katonai tömbökhöz csatlakozásban gondolkodván vitás kérdéseinket a fegyverek erejével akarjuk javunkra megoldani. De az evangéliumot, az életet választjuk, ha megértjük a jézusi szót: Szeressétek ellenségeiteket! Csak így lehetünk azé az Istené, aki napját felkelti jókra és gonoszokra, esőt ad igazaknak és hamisaknak. Nincs más mód életben maradnunk: csak a szelídek fogják örökölni a földet.

A restaurálást, a halált választjuk, ha azon törjük fejünket, hogyan tudnánk uralkodni embertársainkon, akár a nemzettesten belül, akár más nemzetekhez tartozókon. De az evangéliumot, az életet választjuk, ha ambíciókat abban találjuk, hogy szolgálatára legyünk embertársainknak nemzetben belül és kívül egyaránt. A restaurálást, a halált választjuk, ha piacgazdálkodással vagy bármi egyéb úton úgy akarnánk gazdaggá válni, hogy ellelednők: Isten ezt a Terra bolygót hatmilliárdnyi embertestvéreinknek adta, és az a kívánsága, hogy mind a hat odaülhessen az élet asztalához.

A „régí fénynél új szövétneket” kell gyűjtanunk. A régít meg kell tudnunk tagadni.

„Szóljak próféták új szavával:
Nem, kik mertek tagadni múltat,
De kik nem magvak a jövőnek,
Mindig azok, akik kihullnak,
Világok, népek, girhes eszmék.”

(Ady: Az idő rostájában)

A nukleáris halál előttünk levő veszedelmében, a bioszféra teljes pusztulásának reális lehetőségében, a Dél kontra Észak népvándorlás és világgataklizma előestéjén Isten, a történelem ura, nem éri be tőlünk azzal a

bölcsességgel, amire Géza fejedelemnek futotta. A HADURAT ÉS JÉZUS URAT IS LE KELL CSERÉLNÜNK arra a Jézusra, akinek nincs hatalma életet elvenni, csak a magáét odaadni.

8.

A II. Vatikáni Zsinat Isten akaratát felfedő locus theologicus-szá tette „az idők jeleit”. Az egyház beleeshetett a 4. században a hatalom, a gazdagság az erőszak Konstantin által felajánlott kísértésébe, és félrethette Jézus örömhírét, amely másokat szolgálni akarásról, az éhezők megétetéséről és minden kardot hüvelybe dugó, megbocsátó szelídségről énekel. Beleeshetett, mert kevés volt a történelmi tapasztalata, s így hihette, hogy lehet hatalmat, gazdagságot, erőszakot Isten szándékai szerint jól használni. De mai történelmi tapasztalataink birtokában s a jelen végső veszedelmeinek láttán ezt a *hiedelmünket, mint egyszerű és közönséges tévedésünket el kell utasítanunk*. Az egyház többé nem járhat más utat, mint amit élete példájával a maga alapítója, Jézus mutatott neki. Nem járhat, különben nem lehet a világ világgossága. Szívünkbe véste ezt a ZSINAT IS: „Amiként Krisztus a megváltás művét szegénységben és üldöztetésben végezte el, ugyanígy az Egyház ugyanennek az útnak megjárására kap meghívást” (LG 8). Nem akkor szolgáljuk az embert, ha a hatalom-gazdagság-erőszak elkötelezettei meg vannak elégedve velünk. Csak akkor, ha Jézust követjük. A magyarságot is csak így szolgálhatjuk.

Szavaimat ajánlom különösen népem tizen- és huszoneveseinek..., hogy valami újat, szépet és jézusit kezdjenek..., hogy legyen új értelmük a magyar ígéknek, s ne maradjon régiben a bús magyar élet.

Bulányi György

Az egyházak a magyarság életében

Szeretett honfitársaim!

Tizenötmillió magyar egyikeként szólok hozzátok nemzetünk életének arról a dimenziójáról, amelyhez élet-hivatásom köt. Mondanivalóm négy részre tagolódik. Előbb az egyház és a

nemzet viszonyáról szólok. Másodszor az egyházak fordulat utáni belső helyzetét vizsgálom. Harmadszor az egyházak egymáshoz való viszonyának ökumenikus perspektíváját próbálom megrajzolni. Végül mind az egyházak, mind a társadalom egy ége-

tően aktuális kérdését érintem röviden, nevezetesen az igazságtétel kérdését.

I. Egyház és nemzet viszonya

Van-e az egyháznak a magyarság és általában a népek és az emberiség

életében nemzeti, társadalmi, politikai és kulturális küldetése? A kérdésre két tételben válaszolok. Első válaszom: nincs! Az egyháznak egyedül és kizárólag vertikális, transzcendens küldetése van, nevezetesen Jézus Krisztus evangéliumának hirdetése. Egyház azért van, mert Isten — mint pástör az elveszett báránnyt — keresi az embert, s ebben a keresésben embereket, akiket már megtalált, munkatársként vesz maga mellé és állít szolgálatba. Az egyház az embert kereső Isten munkatársa. Ez a dolga. Semmi más.

A második válaszom: bár az egyháznak kizárólag transzcendens küldetése van, mégis — éppen küldetése révén — köze van mindenhez az élet immanens, horizontális dimenziójában, köze van a nemzet és az egész emberiség teljes életéhez, annak politikai, társadalmi, gazdasági és kulturális szférájához egyaránt. Hogyan? Az egyes keresztények által, akikben a transzcendens és immanens világ perszónalunióban van, mert egyszerre tartoznak mindkét dimenzióhoz. Amikor valakiben célhoz ér az egyház küldetése, mert Isten által megtalált emberré lesz, vagyis hitre jut, akkor éppen a hit által transzcendens isteni erők áradnak az életébe, és ezek az erők éppen az immanens, földi élet relációiban aktivizálódnak, válnak életformáló erkölcsi tette.

A keresztény hitnek ez az életformáló erkölcsi kisugárzása nemzetünk egész történetében jelen van letagadhatatlanul, István királytól máig. Ezért történetietlen, hamis, sőt nemzetellenes minden olyan politikai és kulturális szándék, amely a keresztény hit erkölcsi erejét a múlta nézve tagadja és népünk jövő életének formálásából ki akarja rekeszteni. Éppen ellenkezőleg, az a dolgunk, hogy megkeressük az útját-módját, miként lehet ezt az erőt népünk életében minél hatékonyabbá tenni. Éppen ennek érdekében szeretném fenti két tételmet még egy külön hangsúlyos összekötni:

Minél inkább koncentrálnak az egyház saját transzcendens küldetésére, annál nagyobb transzcendens erővel tudja megajándékozni, gazdagítani az immanens életet, a nemzet erkölcsi-ségét és kultúráját. Viszont — fordítva — minél inkább vesz részt az egyház direkt módon a nemzet immanens életében, annak irányításában, a hatalom gyakorlásában, annál inkább fokozza le önmagát politikai párttá, a

kultúrharc egyik szereplőjévé, és annál messzebb kerül küldetésétől s vesztíti el a transzcendencia erejét.

Mi köze tehát az egyháznak a nemzet és az emberiség immanens életéhez? Hadd feleljek egy hasonlattal: ugyanaz, mint Balczó András édesanyjának az öttusa sporthoz. Vagyis semmi és minden. Semmi, mert — tudtommal — ő maga soha nem öttusázott. És minden, mert olyan fiút nevelt, aki az öttusában elkápráztatta a világot. A magyar nyelv egy sajátos szép kince, hogy az egyházat „anya-

szentegyháznak” is nevezzük. Jaj az egyháznak, ha nem akar anya lenni, ha az abortusz mellett dönt, mert fél a szülési fájdalmaktól, a gyermeknevelés szürke, hétköznapi terheitől, s ehelyett ki akarja szórakozni magát a földi hatalom csillogó csarnokaiban! Ha az egyházak valóban szolgálni akarják a nemzetet, akkor Pál apostolra kell figyelniök, aki ezt írja a galáciabelieknek: „Gyermekeim, akiket fájdalommal szülök, amíg ki nem formálódik bennetek a Krisztus” (Gal 4,19).

II. Az egyházak belső helyzete hazánkban a fordulat után

Sokan nem tudják, mások úgy tesznek, mintha nem tudnák, hogy a pártállami terror nemcsak népünket taszította erkölcsi romlásba, hanem az egyházakat is. Ezért ahhoz, hogy az egyházak a tőlük várt segítséget megadhassák népünk erkölcsi talpraállításában, előbb maguknak az egyháznak kell belsőleg megerősödniök és talpra állniök. De hogyan?

Javaslat több is van. De véleményem szerint az igazi terápia aligha lehetséges másként, mint ahogyan azt az evangélikus megújulási mozgalom egyik jelentős személyisége, Itzész Gábor győri lelkész megfogalmazta. Szerinte az egyháznak azokon a pontokon kell elsősorban talpra állnia és megújulnia, ahol a pártállami terror, a moszkvai egyházpolitika tönkretette. Ennek pedig három egymást követő mozzanata volt: a személyi, a strukturális és az elvi destrukció. Nézzük közelebbről mindhármát!

1. *A személyi destrukció* úgy történt, hogy félreállították azokat az egyházi vezetőket, akik védték az egyház szabadságát az állami, erőszakos beavatkozás ellen. Ezután az eltávolítottak helyét előre kiszemelt vállalkozók foglalták el, akik készek voltak a pártállami egyházpolitikát elfogadni és saját egyházukban, sőt azzal szemben is képviselni és érvényesíteni.

Ezzel a módszerrel sikerült a lelkészek belső egységét is megbontani, és közöttük az ellenségeskedés mérgező magvait elhinteni.

2. *A strukturális destrukció* már az új, kollaboráns vezetők közreműködésével történt. Megszüntették az egyház autonómiáját, és annak belső szerkezetét, strukturáját az állami egyházpolitika érdekeinek megfelelően átalakították. Ennek két jellegzetes vonása volt: az egyszerűsítés és a központosítás. Az egyszerűsítés úgy történt, hogy amit csak lehetett, meg-

szüntettek (intézmények, egyházi iskolák, szerzetesrendek, anyaházak, egyesületek stb.). Ami pedig megmaradt, azt centralizálták. A természetes szolgálati alá-fölérendeltségi viszony pl. (püspök, esperes, lelkész) ellenőrzési struktúrává változott, ahonnan a jelentések az ÁEH-ba futottak be. Vagy pl. az evangélikus egyházban négyről kettőre csökkentették a kerületek, azaz a püspökségek számát. A két kollaboráns püspököt megfélemlítő arisztokratikus tekintéllyel ruházták fel, sőt a kettő közül is az egyiket külön kiemelték. Így az egyszemélyi vezetés révén az állam könnyedén tartotta kezében az egyház centralizált struktúráját. A gyülekezetek autonómiája, az egyház demokratikus szerkezete, ami a protestáns egyházakra különösen is jellemző volt mindig, semmivé lett.

3. *Az elvi destrukció* végül betetőzte az egyház manipulációját. Ez azzal kezdődött, hogy az állam esetenként, később pedig egyre gyakrabban és agresszívebben igényelte aktuálpolitikai ügyek támogatását (TSZ-szervezés, a moszkvai békeharci dícsérete, a szocializmus építése stb.). Ez a tendencia egyre inkább háttérbe szorította az egyház transzcendens üzenetét. Végül pedig a protestáns egyházakban kialakultak azok a teológiai koncepciók, amelyek az egyház dogmatikumának politikai deformációját rögzítették, sőt azokat az egyházvezetőség mind az oktatásban, mind az ígéhirdetésben kötelezővé tette. Ezt a kötelező egyházi ideológiát a református egyházban „szolgálat teológiájának”, az evangélikus egyházban „diakóniai teológiának” nevezték. Poór József, az ismert marxista vallástörténész a protestantizmussal foglalkozó könyveiben, tanulmányaiban szinte örvendezve bizonygatja „elvtársainak”, hogy sikerült az

egyházakat nemcsak személyi, nemcsak strukturális, hanem elvi vonalon is fellazítani.

Ittész Gábor az egyház megújulásához nélkülözhetetlennek tartja, hogy e három destrukciós ponton radikális változások történjenek. Tehát: A pártállam által pozícióba került személyek vonuljanak vissza. Az egyházi strukturát decentralizálni kell! Vagyis visszaadni a gyülekezetek méltóságát és fontosságát, mint ahol az egyház transzcendens élete és szolgálata ténylegesen folyik. Kritikai elemzéssel fel kell mérni és kimutatni azokat a szellemi, teológiai torzulásokat, amelyeket az elvi destrukció okozott, és azokat nyilvánosan elutasítani.

Magától adódik a kérdés: Mi történt az elmúlt két év során, tehát a fordulat óta ezeken a kritikus pontokon?

Nem az én dolgom és nincs is jogom a többi egyházakról véleményt mondani. Annál inkább kötelességemnek tartom, hogy a pártállam által meggyötört magyar nép színe előtt kimondjam az igazságot az evangélikus egyházra nézve. Ez az igazság pedig az, hogy *lényegi változás egyetlen ponton sem történt.*

a) Az egyházvezetés minden jelentős poszton ma is azok kezében van, akiket erre még az AEH választott ki.

b) Egyházunk strukturája ma is ugyanaz a centralizált struktúra, amelyet 1952-ben ránk kényszerített az állam. Tavaly összehívtak ugyan egy zsinatot, de annak összetétele mani-

puláció eredménye, és garancia arra, hogy a zsinat a pártállami személyek és struktúra átmentését megszavazza.

c) A diakóniai teológia nyilvános bírálata és elutasítása a mai napig nem történt meg. Egyházunk nemcsak jogi, hanem teológiai zűrzavarban is él.

Mindez azt mutatja, hogy holtponton vagyunk. Helyzetünket mégsem ítélem reménytelennek. Főként azért nem, mert — mint már mondtam — az egyház transzcendens élete a gyülekezetekben folyik, és nem az egyházvezetés irodáiban. Ezek fékezhetik az egyház életét, de nem helyettesíthetik és nem is szüntethetik meg. Reményt ad az a kis csapat is, amely mint megújulási mozgalom már 1985-től nyilvánosan bírálja a pártállami egyházvezetést, és ma is aktív kritikái, ugyanakkor építő közéleti sajtótevékenységet folytat. Ezt a mozgalmat Fabinyi professzor nem említette meg előadásában. De reményt ad maga az igazság, amely végül mindig kiderül és győz, ahogy a felkelő nap legyőzi az éj sötétjét.

Nekem van még egy, szinte irracionális reményem: talán azok a testvéreink, akik ma még görccsösen ragaszkodnak pártállami pozícióikhoz, egyszer belátják tévedésüket, igazságtalanságukat, és felállnak az idegen székéből. Micsoda erkölcsi lendület adnának ezzel az egyház belső megtisztulásának, és micsoda megragadó példát megújulni akaró, csak az utat nem találó társadalmunknak!

III. Ökumenikus perspektívák hazánkban

Ha a keresztény egyházak megosztottságukban is oly sok erkölcsi erőt, életformáló transzcendens sugárzást tudtak adni nemzetünknek az évszázadok során, mennyivel többet tudnának adni, ha közöttünk egység, béke és testvéri szeretet uralkodna! Nem vitás, századunk egyik legnagyobb csodája az ökumenikus gondolat, amely a politikai történelem minden drasztikumára ellenére egyre mélyebben ragadja meg az egyházakat.

1988 januárjában, amikor a pápa engedélyével először tarthattunk ökumenikus imahetet Hévízgyörkön, ahol négy keresztény felekezet él együtt, felejthetetlen élményben volt részünk. Felnőtt férfiak sírva ölelték

át a lelkészeket és egymást, és adtak hálát Istennek, hogy annyi felekezeti gyűlölködés után megérhették a testvéri együttlét, a közös ének és imádság, a közös igehallgatás és hitvallás csodáját. Aki ezt átélte, az tudja, hogy innen nem visz többé jogos és igaz út visszafelé, csak előre. De hogyan? Hogyan élhetjük meg helyesen az egyházak ökumenikus közösségét? Merre visz a helyes út?

Mielőtt felvázolnám a szerintem helyes modellt, hadd említsek meg két megbukott modellt.

Az egyik a *felekezeti modell*. Ez azt jelenti, hogy valamelyik felekezet vagy több is vagy valamennyi önmagát tekinti Jézus Krisztus egyetlen

igaz egyházának, és önmaga tanítását az egyetlen igaz, tiszta tanításnak, s ezért a többiektől azt várja, hogy azok ismerjék el ezt az igényt és térjenek be hozzá. Bár ez a modell nem viszható, sőt csak fokozza az ellentétet a felekezetek között, mégis mindig újra megjelenik mindegyik felekezetben.

A másik a *szociáletikai modell*. Ez ott jön létre, ahol bizonyos egyházak feladják a dogmatikai közeledés reményét, és ezért valamilyen egyházon kívüli, társadalmi, politikai vagy szociális kérdésben keresik az együttműködést és egységük megvalósulását. Ez a modell jellemezte a 2. világháború utáni ökumenikus mozgalmat egészen a legutóbbi időig. De ugyanez a modell érvényesült a volt szocialista országok egyházainak ökumenikus kapcsolataiban is. Hitbelileg semmit nem közeledtünk egymáshoz, de együtt építettük a szocializmust. Éppen a kelet-európai rendszerek bukása tette végleg nyilvánvalóvá, hogy a politikai alapú egységtörekvések mennyire hamisak és elégtelenek az egyházak számára.

Ma már egyre többen és egyre tudatosabban fordulnak a szerintem is helyes ún. *evangéliumi egységmodell* felé. Az evangéliumi újszövetségi, páli értelemben nem etikai jellegű, vagyis nem arról szól, amit az embernek kell cselekednie, hanem arról, amit Isten cselekszik értünk Jézus Krisztusban. Ez azt jelenti, hogy az egyház egysége is Isten cselekvésében van. Ezért az nem általunk megvalósítandó cél, hanem Isten által már megvalósított tény. Röviden: Krisztusban máris egyek vagyunk. Ebből sok minden következik ökumenikus kapcsolatainkra nézve. Kettőt hadd említsek. Az egyik: az evangéliumi egységmodell minden keresztényen felekezeten egyrangú testvérként ültet Isten asztalához. Akárhány ágra szakadjon is zét egy folyó, mindegyik ágban a forrás vize folyik. Nemcsak erkölcsi, de dogmatikai és egyháztörténeti alapja sincs a „Ki a nagyobb?” vagy „Ki a régiebb?” provokatív kérdésfelvetésnek. A másik: Az ökumenikus kapcsolat helyes formája nem az egymást legyőzni s így megnyerni akaró versengő vita, hanem az önmagunkat bemutató testvéri dialógus azzal a céllal, hogy egymás kincseiből része-

* Fabinyi előttem tartott előadást az evangélikus egyházról. Torz képet rajzolt, mert csak a múlt problémáiról szólt, a jelenéről nem.

sedjünk. Minél őszintébben, tisztában, a felekezeti modell rejtett szándéka nélkül tudjuk és merjük ezt gyakorolni, annál alkalmasabbak leszünk arra, hogy Isten transzcendens erőinek csatornáit legyünk magyar népünk életében.

IV. Igazság és szeretet

Népünk lelki életében — egyházon belül és kívül — ma két tendenciát látok egymásnak feszülni.

A fordulat után elemi erővel tört fel sokak lelkéből az igazság vágya, az igazságtétel igénye: öntsünk tiszta vizet a pohárba, mondjuk ki az igazat a múlttól, mindenkiről és mindenről. Ez az igény két év óta nem csökkent, sőt egyre türelmetlenebbé válik éppen a másik tendencia következtében, amely viszont az igazságtételt félretéve általános megbékélést, megbocsátást, a múlt számonkérés nélküli lezárását kívánja a szeretet

nevében. Tehát igazság és szeretet feszül egymásnak.

Anélkül, hogy a kérdés számos fontos vonatkozását említsem, szeretném egyetlen szempontra ráirányítani a figyelmet. Igazság és szeretet széttephetetlenül és szembeállíthatatlanul összetartoznak. Egymás nélkül torzó mind a kettő. Az igazság szeretet nélkül előbb-utóbb a romlás és a bosszúállás ürügyévé válik, s ezáltal ön maga ellentétébe csap át: növeli az igazságtalanságot és szaporítja az igazságtalanság áldozatainak a számát. Borzalmas, véres illusztrációja ennek ma a jugoszláviai polgárháború. — Viszont a szeretet igazság nélkül hamarosan bűnpártolássá válik, amely nem megszünteti a gonoszt, hanem jogosítványt ad neki. Erre példák a mai társadalmi életünkben azok a személyi, pozicionális, strukturális és gazdasági átmentési akciók, amelyeket a szeretetre és

annak szinonímáira, a türelemre, a toleranciára, a másság elfogadására, a megbocsátásra hivatkozva a szemünk előtt hajtanak végre azok, akik a pártállami rendszernek is haszonélvezői voltak.

Ezért veszélyes, közveszélyes az igazságot és a szeretetet szétszakítani. A kettő úgy tartozik össze, mint meder és folyó. Csak az a szeretet igaz és szolgálja az életet, amely az igazság medrében érkezik hozzánk. A víz nélküli meder halott. Viszont a meder nélküli víz pocsolya. Más szóval: Az igazság szeretet nélkül kegyetlenség. A szeretet igazság nélkül cinkosság. Csak a kettő egysége jelenti azt a keskeny utat, amely mindnyájunkat elvezethet a megbékéléshez.

Dóka Zoltán

(Megjelent

a Világszövetség és a Keresztyén Igazság c. folyóiratok novemberi, ill. decemberi számában is)

VÁNDOR

A debreceni kereszt(y)én(y) fiatalok lapjának ismertetése

A helyét, a harmóniát, a belső egyensúlyt, de az adott helyzetbeli túloldalt is kereső vándor, aki majd mindig visszaérkezik eredeti helyére — mondhatnók: állapotába. Hogy útjának kezdő, közbeni és majdani pontjait járva elérkezik-e valahová? Remélhetőleg igen: fejlődik, változik. Átalakul.

Vándorol — bibliai állóképbe préselve — mindenféle mai pusztákon. Népvándorol. Majd megpihen, erőt gyűjt újabb utakra. S tovább indul, ha eljön az ideje.

Nehéz egy nem létező újságról írni.

Ez a hat szám tulajdonképpen nincs. A fejlődésünk pedig a fénymásolt, dadogó mondatoktól a „fénybe”, viszonylagos ismertség és elfogadás révén — profiközébe jutva —, koholmány.

Erre a lapra nincs szükség. Írói nem akarják létrejöttét. Nem-írói vannak, akik szüntelen szöszmötöléssel, felülről aláírányzott kritizálással lehetetlenné teszik egy szellemi műhely létét, mely debreceni lenne, de csápjaival szerteágazna az országban s azon kívül is. Fiatal is lenne a sokféleségben, egymással vitakozó írások, esetenként homlokegyenest ellenkező nézetek jellemeznék. Mégis Egyet(!) akarnának írói. Ökumenikus, ön-maga korlátozásával persze, mert határookra azért még szüksége van.

Így csak feltételes módon lehetne igazsággal szólni róla. Lenne egy Vándor, újságféle, melynek legutóbbi száma ilyen-olyan, számunkra — eddig — a legösszességesebb.

Fontosabb talán arról írni, hogy egy csoport? közösség? néhány barát? lapja, akik nem profik az írásban. A lap csak egy dolog szerény műveik sorában.

1989 tavasza óta hat számunk jelent meg barátaink igen komoly áldozatvállalásának köszönhetően, valamint egy hollandiai segélyalap támogatásával és a debreceni Életreform Egyesület Karácsony Sándor Körének segítségével.

A tervezett hetedik számunk témája:

„A maszk — álarc”

Tervezett különszámaink:

1. Betlehemező szövegek (a Karácsony Sándor Kör tematikája kapcsán),
2. Tarkovszkij művészete (filmklubhoz kapcsolódva),
3. Csontváry öröksége (az Örökség Népfőiskola szellemiségének párhuzamaként).

Figyelemmel kísérjük a Rácz Zoltán építész-mérnök által tervezett és vezetett dombostanyai templomrom rekonstrukciós munkálatait a régészkedés kezdete óta, ide kirándulásokat szervezünk, előadásokkal, programokkal ékítve ezeket a napokat.

Részvettünk a gyűjtésben, s továbbra is folyamatosan gyűjtjük erdélyi barátaink számára a könyveket, lemezeket és készpénzt.

Levélcímről: Buka László, 4032 Debrecen, Hatvani I. u. 36. fsz.3.

Ifjú, hős magyarok verik a színeseket

Egy lány a bőrfejűek között

Ez a történet akkortájt zajlott, amikor két magyar parlamenti bizottság, az emberjogi és a közügyi együttes ülést tartott. Az emberjogi bizottság alelnöke kijelentette, hogy a csoportokba verődő fagyjűlölő fiatalok idegengyűlölete eltűzött, felfújít dolog, ezért szükséges az Országgyűlésben foglalkozni. A Martin Luther King Egyesület az év első öt hónapjában történt 87 olyan támadásról számolt be a bizottságok előtt, melyeket színes bőrű diákok ellen intéztek. Az itt következő „eset” nem szerepel az említettek között, mint ahogy — gondolom — több más „eset” sem.

Előre kell bocsátanom, hogy ez az anyag „szigorúan titkos”. Nem államtitok, hanem az ún. gyónási titok teszi azzá. A titoktartás alól felmentést adhat maga a „gyónó”.

Ebben az esetben ez történt. Az ügy közösségi, társadalmi fontosságára való te-

kinttel az illető jónak látta személyes ügyeit is a nyilvánosság elé tárni. A beszélgetéseket utólag, emlékezetből írtam le, de vele ellenőriztettem, hogy semmi tartalmi változtatást ne tegyek. Kérésére csupán a neveket és néhány körülményt változtattam meg.

A LÁNY

Anna 16 éves, egészségügyi szakközépiskolás.

Gyermekkorában tanítottam őt hittanra. Néhány év kiesés után két éve jelentkezett nálam, hogy legyen a lelkevezetője.

Komoly, elkötelezett fiatalnak ismerem meg, aki radikálisan kiáll elveiért, meggyőződéséért, és aki komoly felelősséget érez másokért. Ő mesélt nekem a skinheadekről, a bőrfejűekről. Beszélt az iskolájában is dúló harcokról, melyek a különféle diákcsoportok között folynak: digók, rockerek, skinheadek stb. A leggyesztőbb az volt, amit a bőrfejűek „hétvégi balhíről” mondott. A kopaszok harmincan–negyvenen elindulnak színeseket verni. Az egyik leány egy ilyen buli után dicse-

kedve mesélte, hogyan vert véresre egy cigányt.

Éppen a neonáci és újfasiszta mozgalmaknak az iskolába betörése miatt, az ő javaslatára mehettem be az iskolába, hogy az erőszak ellen és az erőszakmentesség mellett szóljak.

Annával havonta találkoztam. Az iskolai szereplésem után azonban késve jelentkezett. Nagyon meglepett, hogy csaknem kopaszra nyírt fejjel jelent meg. Zavartan mondta, hogy a barátnője műve.

Újabb időkihagyás után Anna kétségbeesetten telefonált, hogy sürgősen beszélni akar velem. Annyit mondott, hogy otthon is és az iskolában is nagy baj van. Félkopaszon, farmerben, kapucnis dzsekiben, bankancsban jött. Nagyon feldúlt volt.

ELSŐ BESZÉLGETÉS

— Mi történt, Anna?!

— Hazuról még nem telefonáltak?

— Nem. Miért?

— Ellenőrizni akarnak, hogy itt vagyok-e.

— Ellenőrizni?

— Igen. Szobafogságra ítélték. Anya megtalálta a leveleimet. De az iskolából is szóltak. Meg vannak győződve róla, hogy skinhead lettem.

— Hát bizony úgy nézel ki. (Közben telefonon: Halló... Igen... Itt van...) — Nincs igazuk?

— Bonyolult ügy.

— Mi történt?

— Az ügy volt, hogy a barátnőmhöz mentem. Akkor akadtam rá egy mellékutcában Józsi. Véresre verték... Hívtam a barátnőmet, és felvittük hozzájuk... Elmondta, hogy cigányokat támadtak meg, de azok erősítést kaptak... Józsi nem bántotta őket, de őt kapták el... Így kezdődött... Aztán járni kezdtünk...

— Szánalomból szerelem?

— Talán igen. Mondta, hogy menjünk el moziba, meg a haverjaihoz.

— Elmentél?

— Igen.

— A hajad és öltözkéded?

— Ez csak külsőség. Miért ne tegyek a kedvére, ha így szeretné?

— Mi a foglalkozása?

— Tulajdonképpen nincs állása. Esténként kidobófiú egy bárban.

— A barátai skinheadek?

— Igen. De ő más. Ő nagyon rendes. Tulajdonképpen nagyon igazságszerető. És nagyon kemény akaratú. Ha valamit kimond, azon nem változtat.

— A szülei?

— Szülei is jó emberek. Anyja hívó. Ő is járt hittanra, de nem bírta a papot. Azt mondta, hogy farizeus. De képmutató itt Magyarországon mindenki. Ezért is állt be a kopaszok közé.

— Szeret verekedni?

— Nem. Ő soha nem verekedett. De most azt mondja, hogy kell. A lelkiismerete ezt diktálja.

— A lelkiismerete?

— Igen. Ő is és a többiek is így mondják... Különbön kívülről könnyen eltélik a kopaszokat, hogy milyen bunkók. De ők tényleg a lelkiismeretükre hallgatnak, ill. kiállnak az elveikért tettekben is.

— Megtámadják a külföldi diákokat...

— Igen... Én beszéltem velük. Vitatkoztam velük. De ők csak egyet hajtogatnak: Te azért nem lehetsz az egyetlen, mert ezek az idegenek kitérnak onan. Elveszik előled az egyetemet, a munkahelyet. A dalikból idéznek, nmelyeknek a lényege,

hogy az idegenek tűnjenek el. És ha a kormány nem küldi haza őket, majd ők hazaverik...

— És a cigányok?

— Nem dolgoznak, lopnak, meggazdagodnak. Verik a magyarokat. Azt mondták, majd megtudod te is, ha nyílt utcán megerőszakolnak...

— Anna, meginogtál?

— Nem, nem... De én próbálom őket megérteni. Van igazságuk. Biztos, hogy rossz, amit csinálnak, de nem olyan bunkók...

— Magas eszmei alapon ütnek.

— Igen... És... nem lehet velük beszélni... Én megpróbáltam. Meghallgattak, de csak fújják a nótájukat.

— Támogatja őket valaki?

— Igen. Németországból... Itthon a Kisgazda Párt székházában kaptak helyet. Azok tartottak is nekik előadásokat. De nem sokat adnak rájuk... Sokuknak Hitler a példaképe. Horogkereszteket festenek a falra. Heil-lel köszönnek. Most alakult meg a Magyar Nemzeti Ifjúsági Mozgalom. Józsi kérte, hogy én is lépjek be. Mondtam, hogy nem... Józsi két csoport is főnökének választotta. Ő benne van az országos főnökségben is.

— Anna, meg kell mondanom, hogy döbbenet hallgatlak. Nem értem, hogyan keveredhetél te, az erőszakmentesség lelkes apostola, az erőszak hívei közé. Persze az érzelmek! De gondolkodj! Két lehetőség van. Szabad vagy. Nyugodtan választhatod az erőszakot is, és akkor Józsi-val nincs gond. De ha igaz, hogy elveidben nem inogtál meg, vagyis csak megérted a skinheadeket, de nem értesz egyet velük, akkor hogyan képezed el Józsi-val az életedet?! Mert azért, ugye egy szerelmesnek házasságban kell gondolkodnia?!...

— Figyelj! Józsi rendes. Jót akar... Hozzám pedig nagyon jó. És még nagyon fiatal. Biztos vagyok bene, hogy ki fogja nőni ezt. Két-három év múlva már nem csinálhatja ezt...

— És ha mégis? Elmondásod szerint Józsi nagymenő. A politikában minden lehetséges. Ki tudja, hogy nem lesz-e ott a szélsőjobb a parlamentben is? Nem lesz-e a „mozgalom” a kopaszok helyett a jól fészültek mozgalmá?

— Ezt nem tudom. De tulajdonképpen most úgy sem lesz az egészből semmi. Jövő csütörtökön lesz a tárgyalása. Biztosan becsukják...

— Tudod miért?

— Gondolhatod.

— Elmész a tárgyalására?

— Nem tudom. Elmenjek?
— Ez attól függ, hogy mit választasz...
Ha skinhead leszel, akkor menj el. Ha nem, akkor nem áltathatod őt és magadat sem.

—
— Hallgatsz... Anna, még egyszer mondom, gondolkodj! Az eszedre kell hallgatnod... Abszurdum egy erőszakmentes anya és egy eszmei alapon és a gyakorlatban is erőszakos, hívő fajgyűlölő házassága. El tudod képzelni Józsiat gyermekeid apjának?... Tudom, nagy próbatétel ez számodra. De ha te is úgy döntesz, hogy ez az egész csak egy nagy kísértés volt..., szakítanod kell...

Ezzel váltunk el... Engem is megviselt Anna különös kalandja. Vártam a telefonját, de csak barátnője telefonált, sajnos nem ért el.

A szülők is telefonáltak. Kértek, hogy beszéljek a leányukkal. Félték, hogy kirúgják az iskolából is. Azt is elpanaszolták, hogy gyanús alakok jönnek hozzájuk, és Anna beengedi őket... Végre Anna is jelentkezett. Közölte, hogy neki vége. Lehet, hogy kirúgják az iskolából. Azonkívül pedig agyonverik. Józsi barátai azért fogják agyonverni, mert szakított, a másik banda, Józsi ellenségei pedig azért, mert Józsival járt. Időpontot kért. Másnap valamivel nyugodtabban és tiszta fehériben érkezett.

MÁSODIK BESZÉLGETÉS

— Tehát szakítottál?
— Igen.
— Hogy reagált?
— Mint aki megháborodott... Adott egy pofont...
— Megütött?
— Igen, de ez semmi... A metrónál voltunk. Ott meglátott egy négert. Nekiment és ütötte, verte, rugta...
— És te?
— Nem tudtam mit tenni. A haverjai próbálták lefogni, de nem bírták. A legjobb haverját is iszonyúan megütötte. Pedig a barátait soha nem bántotta...
— A járőredek nem avatkoztak be?
— Senki. Csak nézték.
— A tárgyalás?
— Megvolt. Három évet kapott... fel-függesztve...
— A szakítás óta nem láttad?
— De igen. Minden nap ott vár a haverjaival az iskolánál. A ballagáson pedig botrányt csináltak. Üvöltöztek, rohagáltak. Az igazgatónő is hívatott. Tudta, hogy miattam jöttek. Gondoltam, kívágnak az iskolából.
— Miért, ő mit gondol?
— Azt, hogy én is közéjük tartozom. Egyszer látott is a Józsival a metróban.
— Te mit mondtál? Úgy tudom, az igazgatónő engedélyezte, hogy én bemehessek az iskolába. Nem volt kfnos, hogy erőszakmentesség ügyben te szerveztél be engem? És az osztálytársaid?... Ők mit szölgtek?
— Az osztálytársaim semmit. Ők tudják, hogy én nem vagyok skinhead. Az igaz-

gatónőnek is megmondtam, hogy Józsival csak jártam, de már vége. Éppen ezért csinálják a balhét...

— Mamád telefonált. Nem tetszik neki, hogy furcsa alakok jönnek hozzád. Állandóan telefonálnak és be is csengetnek...
— Nem dobhatom ki őket.
— Kik ők?
— Józsi barátai. Próbálnak rábeszélgni, hogy ne hagyjam ott Józsiat.
— Fenyegetnek is?
— Igen.
— És Józsi?
— Ő megértette, hogy vége. Utoljára még azt mondta, hogy úgy sem látom őt egy ideig, mert most már jó időre becsukják.

— Miért?
— Azt mondta, hogy ittasan vezettek, igazoltatták őket, és ők leütöttek egy rendőrt és eltűntek. De már a nyomukban vannak.
— A telefonban is mondtad, hogy Józsi barátai és ellenségei is megfenyegettek. Ők is skinheadek?
— Igen.
— Szóval nem egységes a mozgalom? Háború dúl köztük is?
— Igen. Különösen a Felszabtériefek nem bírják az Újpestiek. De a Csepeliekkel sincsenek jóba'.
— Mi az oka?
— A Felszabtériefek örültek.
— Ez mit jelent?
— Józsiéknál is keményebbek. A beavatón pl. egy szegyet kell átszúrni saját kezükön, meg ilyesmi...

— Jól vagy?
— Igen.
— Úgy hallottam, megverték.
— Igen. Nem vészes.
— Összeverték, és azt mondd, nem vészes?
— Mit mondjak?
— Kik voltak?
— A barátai...
— Jó. Érted. Nem akarsz róla beszélni. De azért ez mégis borzasztó! Egy banda összever egy egyedülálló fiatal lányt...
— Hagyjuk ezt.
— Értettem... Figyelj, Anna. Szeretném neked elmondani, ami egész ügyedben engem aggaszt.
— Jó.
— Te belekeveredtl ebbe a társaságba. És én, a szüleid, barátaid minden erővel ki akartunk menteni onnan, és — mint kiderült — okkal. Mégis elvileg éppen arra bíztattunk, hogy teljesítsd a keresztény küldetést. Arról papoltunk, hogy Jézus az utcanők és bűnösök barátja volt. Nekünk is az ilyenekhez kell mennünk, hogy jó útra térjenek. Te az elején hittél abban, hogy Józsi és ezek a srácok kinövik tévedésüket. Erősnek is érezted magadat. Nem gondold, hogy kissé következtelenek vagyunk?
— Nem tudom. Biztos, hogy én gyenge vagyok. Valószínű, amit mondtál is, hogy nem ilyen fiatal lányoknak kellene ezt csinálni. Ráadásul még egész nyáron tanul-

— Biztosan egyeduralomra is törnek.
— Ja.
— Gondolod, hogy símán befejeződik ez az ügy?
— Remélem.

Ez a beszélgetés már személyes tervek készítésével fejeződött be, de nekem úgy tűnt, hogy Anna kalandja még nem zárult le.

Egyre többet foglalkoztatott az ügy, és kínozni kezdett egy gondolat. Meg voltam győződve róla, hogy Anna nem véletlenül került ilyen helyzetbe. Nem egyszerűen érzelmi okok vitték bele. Két év alatt nem egyszer került szóba, hogy a kereszténynek hivatása, hogy mindenkit szeressen, küldetése pedig, hogy másokat is erre a szerezetre taníttson.

Anna hónapokkal ezelőtt számolt be arról, hogy egyik közösségi fiúval arra szánták el magukat, hogy lejárnak a Fekete lyukba „téríteni”. Akkor is óvatosságra intettem. Lehet, hogy a kopaszokkal kapcsolatban nem ez volt a főmotívum, de ahogy őt ismerem, ez is. És itt van az én súlyos problémám. Jézus a „bűnösök és vámosok barátja” volt. Az aljanép közé ment, hogy megmentse őket. Én pedig, mint minden „tisztességes” felnőt, azon vagyok, hogy minden erővel visszatartsam Annát attól, amire eddig tanítottam. Az érv kéznél van: igen fiatal még és lány... Elhatároztam, hogy ha újból jön, feltárom előtte gondomat. Telefonált. Azt mondta, jól van. Közben anyja is ideszólt. Tőle tudtam meg, hogy megverték Annát.

HARMADIK BESZÉLGETÉS

hatom a matekot és fizikát. Nem lett volna szabad elhanyagolni a dolgaimat.

Anna — úgy tűnik — megúsza kalandját egy pofonnal, egy veréssel és egy tapasztalattal. A nyár talán elég lesz, hogy rendbe szedje önmagát és a dolgait. Az ő ügye így megnyugtatóan zárul.

De a hasonló korú bőrfejdűk ügyével mi lesz? Fiatal lányokat, fiúkat felelőtlenség arra bíztatni, hogy győzzék meg kortársaik az erőszak örömségéről. Nyilván a felnőtteknek kell teniük!

Két út látszik járhatónak a felnőtt társadalom részéről. Az egyik, hogy az ifjú, hős magyarokat, képviselőik révén, betessék a parlamenti székekbe. A másik, hogy példát statuáljanak, és az emberiség elleni bűnök vétségében elmarasztaljanak 14–18 éves, megtévesztett gyerekeket. Az erőszakot erőszakkal torolják meg!

Úgy tűnik, nincs megoldás. Csak az erőszaknak van jövője. Ami természetesen a pusztulás. Főleg akkor, amikor a Ghandikra, Martin Luther Kingekre is ugyanúgy a hatalom és erőszak fétele vár, mint a szélsőség Profétájára, Jézusra.

Felnőttek és fiatalok, belenyugodhatunk ebbe!?

Kovács László
(Utólagos értesülésünk szerint Anna csatlakozott a skinheadekhez. — Szerk.)

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Boldog új évet!

Egy téli reggelen, már nagyobacska koromban, ébredés közben egyszerre csak ráéscéltem, hogy hiszen ma újesztendő napja van. A következő pillanatban már ki is ugrottam az ágyból, és kapkodva öltözködtem. Gyopár, a bátyám egyszerre ébredt fel velem, kiugrott ő is, kapkodta magára a ruháját. Öcsém azonban, hiába volt Ugribugri a neve, még aludt. Odakiáltottam hát neki: „Ugribugri! Újesztendő van!” Gondoltam hadd fusson ki velünk ő is a konyhába, együtt kívánjunk boldog új évet édesanyánknak, édesapánknak. De Gyopár rám szólt: „Hagyd aludni, úgyse jön!” Tudtam én jól, hogy kijelentette Ugribugri az este, senkinek se fog boldog új évet kívánni, de bíztam benne, hogy megváltoztatja elhatározását. De hiába bíztam. Komoly arccal nézte, amint sietve öltözködünk, de noszogatómra csöndesen felelte: „Nem megyek.” „De miért nem?” „Mert nem.” Ha nem mondotta is, tudtuk mindnyájan a

vánja egészségükre az ebédet vagy az uzsonnát. Nem is noszogattam hát tovább, hanem kiszaladtunk a konyhába. Édesanyám éppen a reggelit tálalta édesapánk elé, és boldog újesztendőt kívántunk mindkettőjüknek. Szívesen reggeliztünk volna mi is tüstént, de édesanyánk nem egyezett bele: „Mosakodjatok meg előbb és öltözködjetek fel rendesen! Reggeli után pedig hasogassatok fát ide a konyhára, elfogyott.” Erre azonban összenéztünk, és Gyopár így szólt: „Igen, igen..., de... mi több helyre is el szeretnénk menni boldog új évet kívánni. Hasogasson inkább Ugribugri, ő bizonyára úgyse jön velünk.” Ugribugri csakugyan nem akart velünk jönni, és mi még a reggelinket eszegettük, amikor már csattogni kezdett kicsiny fejszéje az udvaron. Mielőtt azonban útnak indultunk, becsomagolt egy porcelánbabát és átadta nekünk: „Ti úgyis bementek Borcsa néniékhez is, vigyék el ezt kis Borcsának!” Borcsa néni nagynénénk volt, kis Borcsa unokahúgunk, a babát pedig kis Borcsa hozta el nemrég hozzánk, hogy Ugribugri megjavítsa. Az egyik karja vált le. Ugribugri volt ugyanis a család javítómestere. Összes unokatestvéreink hozzá hordták elrontott, eltört játékszereiket.

Először tehát Borcsa néniékhez mentünk, boldog újesztendőt kívántunk, ettünk diós- meg mákoskalácsot, és leültünk kis Borcsa mellé a szőnyegre, hogy játszunk vele egy kicsit. A megjavított baba alvó baba volt, és én kíváncsi lettem rá, ki tudom-e nyitni kézzel is a szemét. Olyan jól ki tudtam nyitni, hogy be se akarta csukni többé, pedig még ringattam is, hogy aludjék. Kis Borcsa meg sírva fakadt. Szégyelltem magam a rontópáloskodásom miatt, odasúgtam hát Gyopárnak: „Induljunk már!” Mégegyszer boldog újesztendőt

kívántunk a háziaknak és vittük a babát is Ugribugri gyógyító kezébe. Minthogy öcsikém ekkor újból szóba került, Borcsa néniék nevetve említették: „Ő persze nem jön el, tudjuk, tudjuk, nem szeret boldog új évet kívánni.” Neveltünk mi is, és siettünk többi rokonunkhoz.

Utunk befejezésül még a tanító bácsinkhoz is leszaladtunk a völgybéli falucskába, és ott találtuk nála több törpeházi cimboránkat. Ott volt Habakuk, Menyus, Kököröcsin, a kis Babszem Bandi, Bérci Berci, meg Kutykuruty. Ők is azért látogatták meg, hogy boldog új esztendőt kívánjanak. Betoppantunkkor éppen arra kérte őket a tanító bácsi, hogy ne felejtsek el megírni azokat a leckéket, amelyeket a szünidőre feladott. E figyelmeztetésen azonban mindnyájan huncutul mosolyogtunk, mert tudtuk, hogy a szünidei leckét nem veszi szigorúan. Hiszen tüstént mondotta ő maga is: „Ez a lecke nem kötelező gyerekek. De igen nagy örömet szereznétek velem, ha mégis megírnátok.” Mi azonban azt gondoltuk magunkban, hogy a nem kötelező lecke, nem lecke. Nemsokára már indulunk is hazafelé, hogy el ne késünk az ünnepi ebédre. Útközben pedig, minthogy annyian összetalálkoztunk, megbeszéltük, hogy ebéd után felmegyünk boldog új évet kívánni Földigszakáll bácsihoz is.

Földigszakáll bácsi, amint tudjátok, nem Törpeháza lakott a hegyoldalban, hanem magasban a hegyen, majdnem a hegytetőn, és arról volt nevezetes, hogy csillagászattal foglalkozik. Épített a házára váci ácsokkal egy kinyitható csillagvizsgáló kupolát is, abban állott a gépezettel forgatható, irányítható messzelátó. Nevezetes volt Földigszakáll bácsi arról is, hogy valóságos kis télikertet ren-

véded az
állatokat

vonakodás okát. Ugribugri az utóbbi években csöndes és szégyenlős lett. Idegenkedett mindenféle szerepléstől. Nem volt hajlandó versikét mondani édesanyánk születése napján, vendégségben pedig mindig zavarba jött, ha tudta, hogy várják a háziak, kí-

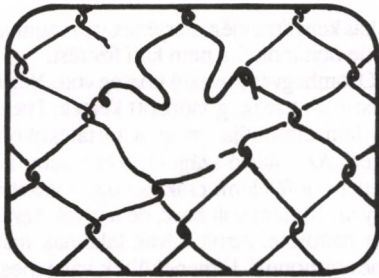
dezett be a szobájában, különleges délszaki növényekből. Még citrom- meg narancsfája is volt. Mindenkit érdekelt ez a sok különöség, s éppen azért ezzel a kérdéssel rontottunk be Ugribugrihoz a szobánkba: „De Földigszakáll bácsihoz csak eljössz délután! Mindnyájan felmegyünk hozzá boldog új évet kívánni!” Ugribugri azonban most nem is felelt tüstént. Nagy munkában volt. A szünidei leckét írta. Nevettünk rajta: „Hiszen ez nem kötelező!” Nyugodtan pontot tett egy mondat végére, aztán így felelt: „De a tanító bácsi nagyon szeretné, ha megírnók.” Leitatta a tintát, becsukta a füzetet és kijelentette: „Boldog új évet kívánni Földigszakáll bácsihoz se megyek. Különb is dolgom van. Éppen Földigszakáll bácsi három könyvét akarom bekötni ma délután.” Ugribugri ugyanis a könyvkötészethez is értett. Valami folyóiratból tanulta meg.

Bármennyire ízlett is az otthoni diós- és mákos kalács, Gyopár is, én is csak keveset ettünk belőle. Földigszakáll bácsinál ugyanis mindig sokféle finom sütemény volt. Asszonylányai, menyei elhalmozták ajándékkal. Amikor azonban kopogtattunk az ajtaján, egy kis meglepetés érte a vendégsereget. A házigazda nem volt odahaza. Minthogy a faluba nem ment le, úgy gondoltuk, hogy nemsokára visszatér, nyilván sétál egyet a szép száraz időben, a csikorgó hóban. Egyik társunk, Menyus, unokája volt Földigszakáll bácsinak, tudta a családi titkot, hova teszi a kulcsot a nagyapja, ha elmegy. Bementünk hát az erősen fűtött szobába, illedelmesen leültünk, várakoztunk és nézelődünk. Amikor azonban már a negyedik, ötödik, hatodik negyedórát is elkongatta az öreg ingaóra, és Földigszakáll bácsi még mindig nem tért haza, egyre gyakrabban gondoltam rá — s mint kiderült, mindannyian — hogy kár volt olyan keveset enni az otthoni diósból-mákosból. Egyikünk végül ki is mondotta mindnyájunk óhaját: „Te Menyus...! Te

unokája vagy Földigszakáll bácsinak..., te tulajdonképpen meg is kínálhatnál minket őhelyette!” Néhány perc múlva mindnyájan az éléskamrában voltunk: Menyus, Habakuk, Kökörccsin, Babszem Bandi, Bérci Berci, Kutykuruty, Gyopár meg jómagam. Azaz-hogy... rosszmagam. Mert a sok sütemény meg disznótoros tál láttára ugyanúgy nem vártam meg Menyus házigazdai kínálását, ahogyan társaim se várták meg. Hol innen, hol onnan kaptunk fel egy-egy finom falatot, oktan összevisszaságban tömtünk magunkba süteményt, sült kolbászt, pogácsát, tepertőt, dióskalácsot, ecetes uborkát, mákoskalácsot, sült hurkát, befőttet... Nagy kapkodásunkban le is löktünk a polcra egy pogácsás tálal, egy üveg ószibarackbefőttet meg egy nagy üveg ugorkát. Nagy baj volt, hogy nem féltünk tetteink miatt, tudtuk, hogy Földigszakáll bácsi mindent megbocsát. S minthogy nem féltünk, jóllakottságunkban újabb szórakozást kerestünk, és bevezettük a szobába játszótársul Földigszakáll bácsi kecskéjét, Juliskát. Tulajdonképpen nem lett volna baj ebből, de egyszerre csak felkiáltott egyikünk: „Nini, az esthajnali csillag!” — és már rohantunk is fel mindnyájan a csillagvizsgáló kupolába. Kinyitottuk a gépezettel a kupolát, s már éppen a messzelátót próbáltuk a csillagra irányítani, amikor bejött valaki odalenn a szobába. Hirtelen erős léghuzat támadt, és már röpült is le a kupolából a szobába a sok-sok apró papírlap, Földigszakáll bácsi temérdek rendberakott csillagászati feljegyzése. Ugyanabban a pillanatban már hallottuk is odalenn Földigszakáll bácsi kiáltását: „Juliska! Mit csinálsz?!” Juliska bizony legelt a szobában. Lelegelte a különleges délszaki növények javarészét. Az ijedt Menyus már vitte is vissza sietve az ólba, mi meg ott álltunk szemben Földigszakáll bácsival, és mint valami csodálatos, szobai havazás, még mindig szállingóztak a kupolából Földig-

szakáll bácsi fejére a csillagászati jegyzetek. Szomorúan nézett miniket egy ideig, aztán csendesen kérdezte: „Tulajdonképpen miért jöttetek fel ennyien egyszerre?” Egyenesen rám nézett, felelnem kellett. De kétszer is a torkomon akadt a mondat, amíg kinyögtem: „Azért..., azért jöttünk, hogy... hogy boldog új évet kívánjunk Földigszakáll bácsinak.”

Amikor néhány óra múlva lefeküdtem odahaza, és Gyopár elfújta a petróleumlámpát, elszorult a szívem. Arra gondoltam, milyen nagyon búsulhat most Földigszakáll bácsi féltve ápolt növényeinek pusztulásán. De tüstént meg is vigasztaltam magam egy kissé: milyen jó, hogy holnap örömben is lesz része, ha majd átadja neki Ugribugri a három frissen kötött kemény fedelű könyvet. Ekkor egyszerre csak eszembe jutott az is, hogy nemcsak Földigszakáll bácsinál helytelenkedtem aznap. Eszembe jutott, hogy nem aprítottam fát édesanyám kérésére..., nem vigyáztam kis Borcsa babájára..., nem szándékoztam megírni a szünidei leckét..., és eszembe jutott, hogy Ugribugri viszont... A többit végig se gondoltam, hanem hirtelen felültem ágyamban és át szóltam hozzá: „Ugribugri..., alszol?” Felriadt álmából: „Tessék? Mit akarsz?” De hallgattam. Éreztem ugyan, hogy fölfedeztem valami fontosat, de nem tudtam kifejezni. Ilyenfélét hebegtem: „Te Ugribugri... Én rájöttem, hogy... mi csak beszélünk..., mi csak mondjuk, hogy boldog új évet kívánunk... Te azonban... Te azonban” — mondtam volna nagy nehezen még tovább is. Ugribugri azonban dühbe gurult: „Azért ébresztetted föl, hogy éjnek idején bölcselkedjél nekem? Ha még egyszer föl mersz ébreszteni, hozzád vágom a papucsom!” Fél perc múlva már hallottam egyenletes, nyugodt lélegzését. Én azonban a fejem alá tettem a karom és még sokáig bámultam az ablak halvány fényű négyszögére. Gondolkoztam.

Erőszakmentesség – adalékok a délszláv háborúhoz

Szürrealista világban szürrealista mozgalom: a Zitzer Szellemi Köztársaság

(Rövidítve megjelent a Népszabadságban 1992. augusztus 13-án)

Oromhegyes. Falu a Vajdaságban, Kanizsához közel. Lakosainak száma kb. 2000. Ezért aztán az a kétszáz behívóparancs, amit május elején egyszerre kiosztottak a lakosok között, szinte az egész falut érintette. És elindultak a történések. Nyolc-tíz asszony összeállt, és elhatározták, hogy megakadályozzák fiaik, férjeik elvitelét. Az iskola kémia-fizika szakos tanárához, Balla Lajos Lászlóhoz fordultak segítségért. És ő felkarolta az ügyet. Meglátta az individualizmus közösségteremtő erejét, kapcsolatba lépett különböző vajdasági vezetőkkel, és a mozgalomnak koncepciót, szervezeti formákat és nem kevés derút adott.

Az első akció a nők május 10-i béke-nagygyűlése volt, amelyen nemcsak a behívóparancsok visszavonását, hanem a már bevonultak és a behívások elől elmenekültek hazaengedését is követelték. Próbálom megtudni, kinek jutott először eszébe, hogy nemet lehet mondani a hatalomnak, hogy esetleg más lehetőség is van, mint a parancsok szolgálai teljesítése. Próbálkozásom nem jár sikerrel. Egy asszony viszont elmondja, hogy a nők azért voltak a kezdeti szakaszban aktívabbak a férfiaknál, mert „a nőket csak nem bántják talán”. (Ezzel a logikával már találkoztam. Az ötvenes években szülőfalum, a Heves megyei Noszvaj leggazdagabb polgárát kulákká nyilvánították. A rendőrök megjelentek, hogy kilakoltassák a családot házukból egy melléképületbe. És megjelentek a falu asszonyai is, akik szépen hurcolták vissza a rendőrök által kivitt bútorokat. És minthogy ők voltak többen, a bútorok visszakerültek a helyükre. Másnap még több asszony várta a begéret újabb kilakoltatási kísérletet. Hiába. A rendőri erősítés harmadnap érkezett, az utcát lezárták, a kilakoltatást fogantostították. De az asszonyoknak nem lett bántódása.)

A nagygyűlésen elhatározták, hogy nem hagyják el a Zitzer Clubot, míg követeléseiket nem teljesítik. Két hónapig ki is tartottak. Ezt megkönnyítette, hogy szerte a Vajdaságból érkeztek szimpatizánsok és étel-miszer-se-

gélyek.

Még a május 10-i gyűlés idején harcosok és páncélosok vették körül a falut.

— Nem félték? — kérdezem Balla Lajos Lászlót.

— Az emberek azt mondták, jobb nekik itt meghálni, mint ismeretlen helyen, esetleg étlen-szomjan a fronton — válaszolja.

Az eseményeket felkapta a világsajtó. Jöttek a vendégek, Oromhegyes a szolgálatmegtagadók reménye, menedékhelye lett. A megalakult „válságtörzs” egyre-másra adta ki az újabb nyilatkozatokat. A hatalom nem avatkozott be.

Két hónap után megszűnt az állandó összetartás, a bentlakás a Zitzer Clubban. Azóta heti két alkalommal, szerdán és pénteken van gyűlés.

Junius 26-án a tiltakozó mozgalomban résztvevők egy része kikiáltja a Zitzer Szellemi Köztársaságot. Fura köztársaság ez, alkotmánya, elnöke, címere (három biliárdgolyó közt egy szimbolikus pizza), himnusz (Ravel Boleroja) van, területe nincs. Állampolgárai közé jelentkezni a Zitzer Clubban lehet.

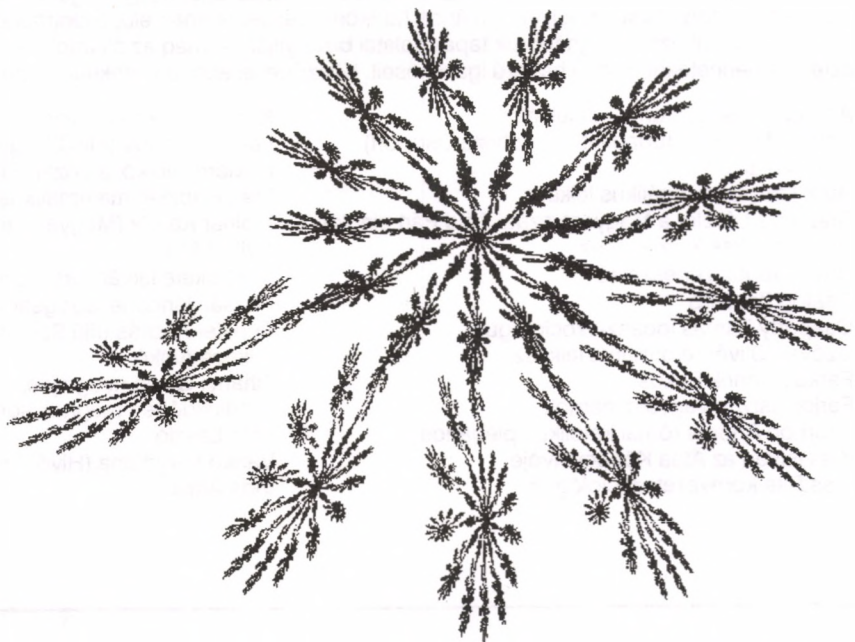
Balla Lajos László, a mozgalom koordinátora (majdnem azt írtam: „ideológusa”, — de még időben eszembe jutott, mennyire hangsúlyozta ideológiamentességét) középkorú tanár, nagy szakállal, hosszú hajjal. Lassú beszédű, megfontolt, türelmes. Nem tudom rajta észrevenni azt a

kópéságot, humort, a „zitzert”, ami a tevékenységében mindig jelen van. Ő maga mondja: szürrealista világban szürrealista mozgalomra van szükség. Tizenhárom éves koráig olyan akart lenni, mint más, de akkor felismerte saját másságát, s azóta nem akar beolvadni. Jelenleg iskolaigazgató, bár nem tudja, meddig. Büszke a falura, az emberekre, a tettükre. Megemlíti, hogy a belgrádi egyetemistákban is az oromhegyesiek kitartása tartotta a lelket tüntetéseik alatt.

Este 9 órakor a Zitzer Clubban felcsendül a himnusz, a Bolero. Az augusztus 7-i ülésen külföldi vendégek is vannak. Azaz-hogy már nem is vagyunk vendégek, mert közben aláírtuk a Zitzer Köztársaság listáját, s így annak polgáiraivá váltunk. Ezért aztán „joggal” érezhetjük úgy, hogy ránk már nem vonatkozik az a rendelet, amely szerint idegenek a gyűléseken csak előzetes engedéllyel szerepelhetnek.

Megilletődve nézem a zsúpfedeles sátrakat, a lámpáktól távol, a félfomályban ülő oromhegyesi polgárokat.

Két új állásfoglalás születik. A Zitzer Köztársaság kéri az Európa Parlamenttől, hogy ismerjék el, mint európai erőszakellenes szervezetet, amelynek célja, hogy polgári engedetlenséget szervezzen a mindenkori hatalom jogtiprásaival szemben. A másik indítvány címzettje a szerbiai parlament elnöke. Ez már valódi zitzeres: a

szerb kormány tagjai ellen indítványoz szabálysértési eljárást a Közrendről és Békéről szóló törvény — csoportosan elkövetett — megsértése miatt. Hangzanak a „súlyos” vádak: a kormány veszekedést szított a parlamenti képviselők között, a fegyverek használata zajt okoz, az olimpiai bélyegakció tiltott koldulás, a kormánynyilatkozatok pedig kimerítik a „jósítás, jóvendőmondás, áltatás” fogalmát, továbbá a pirotechnikai eszközökkel is visszaélés történik.

A hangulat békés, de szomorú. Az emberek türelmesen hallgatják a külföldiek hosszúra nyúlt hozzászólásait, a tanácsokat. Lelkes taps, kérdések, hozzászólások. Egy tanár — miközben hálásan szól a külföldi vendégekről, bátorságukról — elmondja, hogy a családja Szarajevóban rekedt. Éjfél felé eloszlik az ötven-hatvan főnyi hallgatóság, páran maradunk, beszélgetünk. A helyiek mesélik, korábban ezren, sőt még annál is többen voltak a

gyűléseken.

Másnap az újvidéki rádió magyar nyelvű adása ismerteti a Zitzer Köztársaság új kezdeményezéseit. A riporter, felidézve a tiltakozó mozgalom történetét, sajnálattal állapítja meg, hogy három hónap alatt a világ figyelme ellankadt. Pedig a játszmának még koránt sincs vége.

Csodálkozom a rádió szabad hangvétele, a korrekt, együttérző tájékoztatáson. Kezembe adják a Napló példányait. Nyoma sincs benne gyávaságnak, megalkuvásnak, hatalomhoz való törleszkedésnek. Sőt.

Mielőtt elindultam a Vajdaságba, félttem. Mondták ugyan, hogy ott nincs semmi harc, de azért mégis aggódtam. Főlöszleges volt. Csak a visszaúton történt egy incidens: a magyar vámosok szeszecsempeszeket szállítottak le a buszról. Együkkel, egy fiatalasszonnyal, a buszban beszélgettem. Elmondta, nincs munkája, elmehetne kapálni, de a napszám csak 3 darab 70

dekás kenyérré elég. Férfiének van munkája, de hónapok óta nem kap fizetést.

Oromhegyes jómódú község volt. Nagy, kétszintes házak, gondozott kertek. Házigazdám elmondja: most a tartalékokból élnek. Az infláció száguld, a bér nem. És mellette a félelem: csak nehogy rosszabb legyen! Itt nem volt harc, de a távoli ágyúzást hallották. Azon falvak lakóinak már nincs otthonuk. Elmenekültek vagy meghaltak.

Oromhegyes, a Zitzer Köztársaság számomra az ételszeretet, a bölcsesség, a humanizmus szimbóluma. Bár vége lenne már a harcnak, s a szolgálatmegtagadók se fenyegetné a megtorlás! Ott se, de más hol se. Az ember legalapvetőbb jogai közé kellene sorolni a szolgálatmegtagadás jogát, az öldökléstől, a fegyverektől való távolmaradás jogát.

Budapest, 1992. aug. 10.

Farkas Henrik

Oromhegyes polgáraihoz, akik nem akartak bevonulni

Budapest, 1992. jún. 28.

Kedves Oromhegyesi Polgárok!

A magyarországi sajtóból értesültünk arról, hogy Ti, oromhegyesi férfiak, összegyűltetek, és közös erővel próbáltátok megakadályozni, hogy elvigyének benneteket katonának. Nem ismerjük további sorsotokat, tettetek következményeit, de egyet tudunk: az ilyen tettek a békeszerető emberek együttérzését váltják ki államhatároktól, nemzetiségi, politikai, vallási hovatartozástól függetlenül. Azzal, hogy Nektek írjuk ezt a levelet, szeretnők kifejezni szolidaritásunkat a világ összes olyan polgárával, aki megpróbálja elkerülni a harcok poklát.

Mi, e levél feladói, különböző szervezetekhez tartozunk, különböző a világnézetünk, politikai meggyőződésünk. Mindannyian eltéljük viszont az erőszak, a fegyverek kultuszát. Azért küzdünk, hogy az általános hadkötelezettség minél előbb megszűnjék. Egy államnak, egy nemzetnek sincs erkölcsi joga, hogy polgárait fegyverbe kényszerítse. Mindazok az alkotmányok, törvények, amelyek általános hadkötelezettséget írnak elő, ellentmondanak erkölcsi érzékünknek, sőt körünkben — amint ezt a világháborúk tapasztalatai bizonyítják — még az államok, nemzetek józan érdekeinek is.

Tisztelünk benneteket, mint a háború igazi hőseit. Köszönettel adózunk nektek, hiszen amit tettetek, értünk is tettétek.

Blonczy Zsolt református lelkész
Balogh Mónika (Budapesti Anarchista Csoport)
Birkás Mária
Bizik László evangélikus lelkész
Brezovits László, a Magyarországi Zöld Párt elnöke
Bródy András közgazdász
Bródy János zeneszerző
Csalog Zsolt író
Csapody Tamás jogász-szociológus
Czövek Olivér református lelkész
Farkas Henrik fizikus
Farkas István vegyész-mérnök
Gromon András római katolikus plébános
Kiss István az Alba Kör ügyvivője
Kiss Rita környezetszociológus

Kopniczky Zsolt orvos
Lakatos János (FIKSZ Egyesület)
F. Mérey Ildikó, a Józan Élet Szövetség főtítkárhelyettese
Merza József matematikus
Molnár Károly (Magyar Szocialista Párt)
Nyitrai Attila,
a Fekete István Országos Állatvédő Egyesület elnöke
Pozsár Jánosné, a Jogsértettek Egyesületének ügyvezetője
Schiffer András (Ifjú Szocialisták)
Takács Anikó
Tihanyi Gyula nyugdíjas,
békeidőben meghalt sorkatona-fiát gyászoló szülő
Tóth László
Vankó Magdolna (Hívó Szocialisták)
Vida Attila.

Nyílt levél a Püspöki Karhoz

Főtisztelendő Magyar Katolikus Püspöki Kar! Krisztusban testvéreink!

Engedjék meg, hogy mint katolikusok — néhányunk ún. „lelkiismereti (katonai) tiltakozó” — A KATONAI SZOLGÁLAT MEGTAGADÁSÁRÓL címmel hozott, 1992. június 10-i nyilatkozatukról szelíden, de őszintén elmondjuk véleményünket.

Mindenekelőtt szeretnők kifejezni, hogy nem pusztán „szolgálat-megtagadóknak” tekintjük magunkat: törekvésünk arra irányul, hogy tiltakozásunkkal jogot és megbecsülést biztosítsunk a haza és a társadalom erőszakmentes szeretete és szolgálata számára — az alternatív polgári szolgálat formájában. Bár 1990 óta törvény rendelkezik az alternatív szolgálat választhatóságáról, a mai gyakorlatban csupán kérvényezhető az alternatíva, melyre az engedélyt a hadsereg adhatja meg, illetve utasíthatja el. Jóllehet őszinte örömmel tölt el minket, hogy a katonai szolgálat „alternatívája” többé nemcsak a „börtön-szolgálat”, szellemi és lelki elődeinknek tekintjük azokat a testvéreinket, akik előttünk a börtön árán is vállalták a katonáskodás lecserélését, mivel ők — véleményünk szerint — egy evangéliumi erény megvalósításáról tanúskodtak.

1. Lelkiismeretünk és magatartásunk két alappilléren nyugszik. Az egyik a hitvalló apostolok szava, miszerint „inkább kell engedelmessé válni Istennek, mint az embereknek” (Ap Csel 5,29). Ez ma is erőt és tartást ad a katolikusoként engedetlenségnek. Ebben evilági életvezetésünk számára az fogalmazódik meg, hogy döntéseinkben inkább isteni szempontok legyenek irányadók, ne pedig emberi érdekek. A Jézusban megtestesült Isten követése a hiteles emberszeretet felé vezet.

A másik pillér pedig a lelkiismereti szabadság és a személyes lelkiismeret alapján hozott döntésnek a katolikus tanításban is megfogalmazott tisztelete. Ez ad számunkra az Egyházon belül is olyan szabadságot, melynek közegében katolikusként is vállalhatjuk (vállalhattuk) meggyőződésünket, „egyet nem értünk”.

Meghaladja illetékességünket a Katolikus Egyház történelemben játszott szerepének elemzése, de úgy találjuk, hogy az egyház mint világméretű társadalmi képződmény, sokarcúságában egyszerre volt a világi hatalmak élő lelkiismereteként Istenre mutató próféta és ugyanazon hatalmak szakrális legitimitációját vállaló szolgáló. Ha az egyház önmagát önkritika nélküli egyoldalúsággal értékeli, komolyan kockáztatja hitelét azok előtt, akikhez küldetett.

Jól ismert, hogy Püspök testvéreink az ateista állam ideje alatt nem álltak „ügyünk” mellé, mi azonban tisztelettel tekintünk azokra a vallási vezetőkre és papokra, akik az evangéliumi vigaszt és bátorítást életükkel megjelenítették.

2. Nyilatkozatukban a Püspök Atyák a polgári engedetlenségek köréből kiemelték a katonai szolgálat megtagadását. Véleményünk szerint a polgári engedetlenségnek különböző megnyilvánulásai lehetnek, mint ahogyan az „inkább kell engedelmessé válni Istennek...” megfogalmazás is egységes törekvést fejez ki, mely adott esetben a hadsereggel szemben nyilvánul meg. Indokolatlan és manipulatív azonban külön esetenként kezelni ezt, azt sugallja ugyanis, hogy van olyan engedetlenség, ami helyes és belefér a katolikus lelkiismeret válaszaiba, és van olyan (ti. a katonai szolgálat elutasítása), ami nem.

3. Örömmel láttuk, hogy a Gaudium et Spes e kérdéssel foglalkozó gondolatai napvilágot láttak nyilatkozatukban. A II. Vatikáni Zsinat nyilatkozatában megnyilvánuló elfogadás és szolidaritás fontos közösségi támaszt jelent számunkra.

Míg azonban a püspökkari nyilatkozat 3. és 4. pontja a katolikus hit és a katonáskodás összeegyeztethetőségét egyértelműen kifejti, a 4. pont mintájára egy hasonlóképpen igaz és katolikus mondatot hiányoltunk az Önök szövegéből:

„A katonai szolgálat megtagadása tehát nem ellenkezik a katolikus hittel, katolikus hite miatt senki sem köteles a katonai szolgálatot vállalni”.

Mindössze annyi „jut” nekünk, hogy „az egyház természetesen tiszteletben tartja a katolikus híveknek azt az állampolgári jogát, hogy egyéb lelkiismereti okok miatt...” Az egyéb ok hangoztatásával Testvéreink elhatárolják magukat attól, hogy kapcsolatot keressenek az evangéliumi békéretörekvés, erőszakmentesség és a lelkiismereti tiltakozás között.

Mi meghoztuk a magunk döntését hivatalos támogatás nélkül, arra viszont nyomatékkal fel kell hívni figyelmüket, hogy a polgári szolgálati formáért benyújtott kérelmeket éppen katolikus egyházi hivatkozások alapján utasítják el még most is és mind többször. Nyilatkozatuk után továbbra is támogatás nélkül magukra maradnak a hívó fiatalok — lelkiismereti szabadságuk erejében.

Mikor Önöknek írunk, kötelességünknek akarunk eleget tenni, nem pedig tekintélyüket rombolni. Ki kívántuk fejezni, hogy véleményünk szerint felelőssége van a Püspöki Karnak abban, hogy a katolikus hitűkre hivatkozó kérelmezőket elutasítják, mivel állásfoglalásában nem tesz egyértelműen tanúságot arról, hogy a katolikus tanításnak része a katonáskodás elutasításának lehetősége. Ilyen értelemben komolyan gondoljuk, hogy a civil szolgálatot végző fiatalok lelkipásztori támogatása ugyanúgy feladat, mint azok gondozása, akik katonai szolgálatot végeznek.

Nyílt levelünkkel párbeszédet is kezdeményezünk egyházunkon belül, melynek során a lehető legárnyaltabb módon kifejtethetnők gondolatainkat az erőszakmentesség tanításáról, illetve megvalósításának lehetőségéről. Bízunk benne, hogy találkozhatunk is a jövőben Önökkel a minket és egyházunkat érintő megnyilatkozások megfogalmazása előtt is.

Kérjük, bízzanak egységretörekvő szeretetünkben.

1992. Szent Anna ünnepén

Dr. Balogh Elemér
Bene Anikó könyvtáros
Csiky Lajos gazdasági vezető
Deli Gyula mérnök
Demeczky Jenő mérnök
Dr. Farkas Beáta
Farkas István vegyész mérnök
Garabucziné Palich Gabriella óvónő
Horváth Kinga tanítónő
Dr. Kopniczky Zsolt orvos, polgári szolgálatos
Márzi Imre egyetemi adjunktus

Dr. Máthé-Tóth András
Merza József matematikus, könyvtáros
ifj. Merza József műszerész
Mohos László mérnök
Morovján György vegyész mérnök
Mustó Péter S. J.
Palágyi Kálmán
Rábai László matematikus
Steiner Krisztina tanár
Steiner Miklós mérnök
Szilágyi Rita.

Megjegyzés: A püspöki kar sajtóirodája 1992 októberében közleményt adott ki. Hivatkozva arra, hogy „...többen fordultak avval a kéréssel a püspöki karhoz, hogy katolikus fiatalok joggal kérhetik-e a polgári szolgálatot...”, kifejti: „...A püspöki kar... mégsem tiltja a katonai szolgálatot... Az egyház tanítása alapján azonban a katolikusok lelkiismeretében is kialakulhat az a meggyőződés, hogy — jogos egyéni lelkiismereti döntés alapján — nem vállalják a fegyveres szolgálatot. Ezért a püspökök egyetértéssel azzal, ha egyesek az alternatív polgári szolgálat lehetőségét kívánják igénybe venni, s kéri az illetékeseket arra, hogy ügyüket a hatályos törvény értelmében méltányosan bírálják el...” A közlemény teljes szövege az október 18-i Új Emberben található.

BIBLIA

A decemberi elmélkedéseket Szabó Gyula plébános, a januáriakat Barcza Barna készítette.

December 6.— Advent 2. vasárnapja — Mt 3,1–12 — Megtérés

Keresztelő János az Úr beígadása előfeltételének a bűnbánattartást, a megtétést tartotta. Felhívása kortársaiban visszhangra talált, mert az emberek másképpen szerettek volna élni. Nem voltak elégedettek önmagukkal és koruk társadalmi berendezkedésével sem. Volt azonban két réteg, a farizeusok és a szaduceusok, akik a megtérést csak a szavak és nem az élet megváltoztatása síkján akarták. Az ő számukra a Keresztelőnek nem volt igazi mondanivalója.

1. Tartsatok bűnbánatot!

Miért tartunk bűnbánatot? Lehetne itt észérveket hozni, ám ez csak az értelem síkján eredményezne változást, az életünkhöz nem sok köze lenne. A megtérés igényének sokkal mélyebbről kell fakadnia. Talán elárulnak valamit erről a mélységről Péter szavai: „Menj el tőlem, Uram, mert bűnös ember vagyok!”, vagy János vallomása: „Én vízzel kereszteltek titeket, de jön az, aki hatalmasabb nálam, akihez fel sem érek, hogy kibontsam saruja száját.” Ha valamit sikerül megéreznünk az Úr nagyságából és ingyenes, a miénket megelőző szeretetéből, akkor elfog minket a tisztulás utáni vágy, s ez eredményezheti egész életünk átalakítását.

2. Aszkézissel!

A szellem tagadásának, vagyis az elméleti materializmus hirdetésének évtizedei után egy sokkal nagyobb próbatétel előtt állunk. A nyugati jólét, a gyakorlati materializmus fenyeget minket. Az előbbi még nem, de az utóbbi már képes megölni a lelket, mert a luxust, az egyre jobb életkörülményeket adja, legalábbis anyagi vonatkozásban. Így a megtért embernek Lélek-központúnak, szeretet-központúnak kell lennie. Van-e annyi erő bennünk, mint a Keresztelőben, aki nem hasonult a világhoz sem táplálkozásban, sem öltözetben, sem a luxust illetően?! Ám külső vágyainkat csak a belső megfegyvelésével tudjuk kézbe tartani, irányítani. Ha a bensőt olyanná tesszük, mint a külsőt, a külsőt pedig, mint a bensőt, akkor végzünk igazán önnevelést.

December 13.— Advent 3. vasárnapja — Mt 11,2–13 — Messiásvárás

Néha még az Útelőkészítőt is kétely gyötri. Valószínűleg azért, mert más Messiást várt, ugyanúgy, ahogy zsidó kortársai. Több kérdés is felmerülhet bennünk ennek kapcsán, például az, hogy Jézus legalább a Keresztelőnek megmondhatta volna, úgy négy szemközt, bizalmasan, de nem mondta meg. Biztos oka volt rá, hogy hallgatott.

1. Milyen Messiást várjunk?

János népi felszabadítót várt, aki társadalmi és szociális igazságosságot hoz, s természetesen függetlenné teszi népét a nagy birodalomtól. Csalatkozott. Mert igaz ugyan, hogy Jézus egy új rend alapját elhozni jött közeánk, ez az új rend azonban nem a másik letiprásán, az erősebb jogán, a jogon alapuló társadalom akart lenni, hanem az ellenséget is szerető, az ellenséget is barátá tenni akaró tanítást képviselt az Úr.

„Rendszerváltás” volt nálunk. Pontosabban: az Egyházban nem. Lehet, hogy valójában a társadalomban sem. Az urak kicserélődtek. Az embertelen kommunizmust (=fasizmus) felváltotta egy kevésbé embertelen demokrácia. Ezt a messiást vártuk, vagy mást várunk mi is? Megelégedhetünk azzal, hogy mindenki elmondhatja a véleményét anélkül, hogy félnie kellene (talán egyedül egyházunkban nincs így)? Istennek tetsző, ha makrostruktúra-építést játszunk, s erre ráhúzzuk a demokrácia szót? Mert ugye a makrostruktúra sohasem lehet demokratikus, annál az egyszerű oknál fogva, hogy ebben a szervezetben nem ismerhetik egymást az emberek, akkor meg ki kit és milyen alapon képviselhet? Vagy talán Istennek tetsző, hogy csak egy olyan megoldást tudott találni az Isten nélküli társadalom, ahol még mindig az erőszakra = a többség uralmára, a kisebbséggel szemben épül föl a társadalom? Mintha a hegyi beszédben Jézus kihúzta volna a talajt mindenféle jogiszankcionáló hatalom alól. Vagy nem? Bizony, nekünk mást tanított a Mester, mint amit jelenleg látunk. Ennél sokkal többet bízott ránk.

2. Új utat kell készíteni!

Úgy tűnik számomra, hogy egyházi vezetésünk sem az idők jeleit nem ismeri fel, sem Jézus tanítását. 1992-ben az 1945 előtti népegyházban tud csak gondolkodni. A hegyi beszéd jézusi értékeit még nem tudja felismerni. Van egy esélyünk nekünk is. Megtermékenyíthetjük ezt a csipkerózsika-álmát alvó egyházat. Ébredj ember mély álmodból! — halljuk az ének szavát. Értelmesen el kell tudni mondani az örömhírt. Misztériumok nélkül, mert Jézus sem beszélt misztériumokról. Kinyilatkoztatott, nem pedig elfedett dolgokat. Meg kell tudni fogalmazni, hogy az Isten Országát mint evilági modell-társadalmat itt kell építeni, s a többi, az örök élet hozzáadatik ehhez a tevékenységhez. Az egyházat kisközösségekből kell felépíteni, vagy sehogyan. Nem az uralkodás, hanem a szolgálat emeli ki a közösségből a vezetőket, s teszi hitelessé a testvérek és a társadalom előtt. Minket is elfoghat néha a kételkedés: nem kellene átnyergelnünk más messiásokhoz (pártok, egyházi vezetők stb...)? Péter szavait idézem ismét: „Hová, kihez is menjünk? Az élet igéi Tenálad vannak, Uram!” Az Élet igéi egy szerető Istenről, egy evilági álomról, Isten modell-társadalmáról s az örök jutalomról a Bokorban jelen vannak. Ezt adhatjuk legszébb ajándékként egyre többeknek 1992. karácsonya közeledtével.

3. Tettekkel!

— Nem téved az, aki képes lemondani szenvedélyeiről.

— Nem téved az, aki szellemi vezetőjét tiszteli.

— Nem téved az, aki a tanftásokat gondosan megvizsgálja, megbírálja, gondolkodik rajtuk, és önálló véleményt alkot.

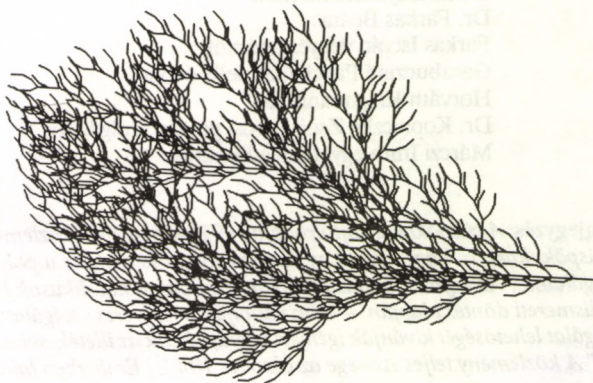
— Nem téved az, aki szellemi magasságokat és erkölcsi tökéletességet igyekszik elérni.

— Nem téved az, aki nagylelkűen gondolkodik, elhatározása és kötelessége mellett kitart.

— Nem téved az, aki szellemi tudását, kitartását, hogy mesterré legyen, az elmélyedést s amellet a hiúságtól való menteséget egyesíti magában.

— Nem téved az, aki önmagát másért feláldozza, és embertársainak hasznára él.

Az embertárs iránti szeretet gondolatát legszébben talán a Tamás evangélium 25. logionja fejezi ki: „Jézus mondta: Szeresd testvéredet, mint saját lelkedet, és őrizz őt, mint a szemed fényét!” Ez minden megtérés hiteles gyümölcse.

December 20. — Advent 4. vasárnapja — Mt 1,18-24 — Önátadás

A zsidó-keresztény kultúrkörben élt egy Mária nevű fiatal teremtes, aki méltónak bizonyult, hogy Isten különleges küldöttét, a Messiást világra hozza. Befogadója lehetett a Szentléleknek, mert az akkori szokásokat, a hagyományt, saját jó hírnevét kevésre becsülte az Isten által adott küldetéshez képest. Mert Isten csak ott tud beletestesülni a világba, ahol vannak emberek, akik Érte kockára teszik mindenüket.

1. Krisztus szeretetének

semmit elébe ne tégy,

— mondta egykori gyóntatóm, az öreg V. Hugó bencés szerzetes. Szavai azóta is vissza-visszacseengenek fülembé. Egy lelki gyakorlatvezető pedig azt a kérdést tette föl, ki viszi át az Örömhírt a túlsó partra. Biztos, hogy nem az, akinek valami vagy valaki fontosabb, mint a megtestesülni akaró Szeretet. Erre csak a József és Mária kaliberű, a világ szemében örültnek tűnő emberek képesek. Örült vagy, legalábbis evilág szemében, amikor fiatalon nem a karrieristaképző iskolák mentalitását fogadod el (azért tanulok, hogy még továbbtanulva egyetemista lehessen, mindezt azért, hogy megfelelő állásom lehessen...). Közben az Istenre már nem jut, ugye, idő..., később a családalapításkor, a létharcban, egymás taposásában fel sem merül, hogy nagyon méltatlanul az Úr a 100. helyen sem áll az életünkben.

2. Velünk az Isten!

Advent nemcsak a várakozás időszaka. A várakozás arra is való, hogy tudatosítsuk: Isten velünk akar lenni. Az ünnepre készülés elősegítheti Isten felfedezését a saját lelkünkben. E. Fromm és Suzuki közös könyvükben a nyugati és a keleti kultúra különbözőségét úgy írják le, hogy a nyugati azt hiszi, hogy a világ duális (Isten-ember), a keleti pedig azt gondolja, hogy a világ egy.

A világ egy abban, hogy Isten a saját képmására, a szeretetre alkotott minket. Ez azt jelenti, hogy Isten jelenvalóságát nem elsősorban a külvilágban, hanem a személyes imádságban tapasztalhatjuk meg, amikor egészen mélyen lehatolunk lelkünk ősforrásához, ahol tisztán látható Isten arca. Mert minden ember alapvetően jó. Ha folyamatosan rá tudnánk állni a szeretet hullámhosszára, akkor Isten belénk testésülne, s krisztus-hordozókká lehetnénk mindannyian.

Végül tanfison minket Szent Ferenc egyik története arra, hogy milyen könnyű ezt az istenképiséget valósítani.

„Koldussasszony állított be az assziszibeli testvérekhez.

— Mit adhatnánk anyáknak? — kérdezte Szent Ferenc Catáni Pétert, a gvardiánt.

— Semmink sincs — nézett körül Péter, hacsak nem ez az evangéliumos könyv, melyet a zsolozsmában használunk.

— Adjuk oda anyáknak! — szólt a szent. Ételet meg italt vehet az árán. Istennek tetszőbb, ha odaadjuk, mintha csak olvassuk. Erre tanít a könyv.”

December 25. — Karácsony — Jn 1,1-18 — Eljött, mert szeret minket

Jézus Krisztus születése fordulópont az emberiség életében. Ezen esemény után már senki sem mondhatja, hogy Isten nem törődik az emberiséggel, hogy közömbösen szemléli a történelem eseményeit.

1. Közénk jött

Közénk szegényekhez, a társadalom, az egyház peremére szorítottakhoz. Azt akarta ezzel szimbolizálni, hogy nem vagyunk egyedül, mert ő a mi oldalunkon áll. Maga is vállalta a sanyarú embersorsot, mindjárt kiskorában megtapasztalta a nélkülözést, az emberek miatti otthontalanságot.

2. Örömben és végső „tehetetlenségében”

Örömben, mert szeretett minket, sajnálta, hogy milyen reménytelen körforgásban vergődik az emberiség történelme. Ugyanakkor nem volt más választása, ha egyszer segíteni akart rajtunk, hisz a gonosz szőlőmunkások példabeszédéből megtudjuk, hogy a szőlősgazdának már csak egyetlen fia maradt: őt küldte el, mert bízott abban, hogy fiára csak hallgatnak majd az emberek. Jézus a próféták vonalában születik bele a zsidóságba. Prófétagyilkos nemzedék közé jön el az Isten Fia. De bízik népében, hátha megjön az eszük. Ma is közénk születik, bízik bennünk is, bár az elmúlt 2000 évben ennek ellenkezőjéről győztük meg őt.

A szeretet-országot nem valósítottuk meg, talán még el sem indultunk feléje. Még tanításának súlypontját sem értjük: Szeresd ellenségedet; példát adtam nektek a szolgálatra; amit akartok, hogy veletek tegyenek az emberek, ti is azt tegyétek óvelük... Még egyházunk is csak tisztességeit tanít, nehogy felforgassuk a hétköznapi rendjét. Csak kétezer év telt el. De voltak prófétái ezen egypár ezer évnek. Akik merték zászlóikra tűzni a jézusi gondolatokat és eszméket. Bár nem arattak vele látványos sikert, de átadták nekünk, a XX. század végén élőknek a tanítást egy még ma is megvalósításra váró országról.

3. Mert bízott bennünk

A Szeretet nem tehet mást, mint újra és újra megajándékoz minket bizalmával, vállalva a teljes kiszolgáltatottságot.

Isten hiszi, hogy a történelemben egyszerűen mégis megszólal az emberek lelkiismerete, talán egy végső határhoz, katasztrófa-hoz vagy anyagi távlatainak beszűküléséhez közeledve, de mégis megszólal a hang. Talán mégis megtanulunk karácsonykor egy kicsit elcsendesedni, s végiggondolni az Isten jóságát. Mert alapvetően jók vagyunk, ilyenek teremtett az Úr. „Jó vagy, amikor határozottan, merész léptekkel haladsz célod felé. Am akkor sem vagy gonosz, ha sántán érsz oda. Mert még a sánták sem haladnak hátrafelé.” Mert minden patak, így vagy úgy, de mégis a folyó, a tenger felé tart.

December 27. — Szent Család vasárnapja — Mt 2,13-15.19-23 — József példája

A család nemcsak a társadalom, hanem a kisközösség alapsejtje is. Nagyon lényeges, hogy a szülők példamutatóan nevelik-e gyermekeiket, vagy meggyőződés nélküliségre, ahogy a gyerek akarja, majd eldönti, ha egyszer felnő, mert ő tudja, mit is akar tenni. Ez igaz, a minta nagyon fontos, ám végül nem a gyerekek kell döntenie? De igen; csak ha meggyőződés nélküliségre neveljük őket, döntésképtelenek, vagyis közömbösek lesznek.

1. József álma

József még mert és tudott álmodni. Sőt nem szégyellte komolyan venni saját álmát, s fölpa-kolta az egész családot az álom indítására, és elmenekültek Egyiptomba. József tudta azt, amit most kezdünk ismét felfedezni, hogy egy bizonyos hullámhosszon álunkban kiléphe-tünk a tér és az idő világból, vagy ha a szeretet hullámhosszán térünk nyugovóra, akkor ál-munkban Isten hullámhosszán leszünk, és Ő megszólíthat minket.

2. József hite

József az álom után azonnal fölkel — még éjjel —, és útnak indult családjával.

Isten dimenziójával a hit és a mélységes bizalom hídja köt össze minket. Isten nemcsak az eszünkkel akar kapcsolatban lenni, hanem az egész emberrel. Mondjuk úgy, hogy a jobb agyféltekével is. Ha végignézek abszolút racionális beállítottságunkon (ez természetesen szükséges, de nem elégséges), akkor itt bőséges tennivalónk akad.

Lám, az Úr igenis beleszól néhanapján az ember életébe; Józsefébe is beleszól, mert menteni akarta őket. Vajon minket nem akarna néha menteni mások, ill. a saját megdondolatlanságunktól? Biztosan akarna, ha képesek lennénk a hit és a bizalom, a meditáció hídján személyesen ráhangolódni. József valóságos álomlátó volt; az Evangélium a mai részében három álmát is említi.

3. József harmóniája

A harmónia a távolság és a közelség változásának hullámzása nyomán alakul ki és kerül egyensúlyba. Józsefnek voltak mély, Istentől érintett pillanatai, közelség-élményei és távolságai, küzdelmei, amikor egyedül kellett álmaikat megvalósítania. Ám ugyanaz a szabály érvényes, úgy gondolom, a családon belüli (vagy kívüli) kapcsolatokra egyaránt.

„Együttléteitekben legyenek távolságok.
És a mennyek szellői táncoljanak közöttetek...
Adjátok át szíveteket, de ne őriztétek egymás szívét.
Mert szíveteket csak az Élet keze fogadhatja be.
És álljatok egymás mellett, de egymáshoz ne túlon túl közel:
Mert a templom oszlopai távol állanak egymástól,
És a tölgyfa meg a ciprus nem egymás árnyékában növekszik.”

Január 3. — Vizkereszt — Mt 2,1–12 — Bölcs, aki Isten jeleire ügyel

1. „Bölcssek jöttek napkeletről”

Ki a bölcs? Bölcs az, aki nem fogadja el a pusztá tényeket, hanem keresi okaikat, összefüggéseiket. A bölcs a kereső ember. Igazságot keres. Végső okot keres. Tehát Istent keres.

A bölcs nemcsak néz, hanem lát is. Nemcsak keres, hanem talál is. Felfedez jeleket, meglát titkos összefüggéseket. A bölcs az, aki a dolgokat szétbontja alkotóelemeire azért, hogy ismét összerakva felfedezze a magasabb egységet: rácsodálkozzék a mindent átfogó rend nagyszerűségére.

A bölcs éppen ellentéte az átlagembernek, Ortega szavaival szólva a tömegembernek, aki lapos érdektelenséggel elfogadja azokat a tényeket, amelyekbe éppen belebotlik. Nem izgatja őt, hogy mi van a dolgok mögött. Nem keresi a mélyebb okokat, összefüggéseket. A tömegembernek nincsenek miértjei. Ő nem az igazság keresője, hanem az élet élvezője. Nem didereg a bölcsekkel a hideg éjszakában, hogy a csillagok járását csodálja, inkább sütkérezik a tengerpart fővenyén tűző napsütésben, hogy bőre csokoládébarna legyen.

A bölcs számára Isten jele lehet az, ami mellett a tömegember érzéketlenül elmegy.

A keresztegy embernek bölcsnek kell lennie, aki keres, kutat, a dolgok mögé néz, és meglátja az összefüggéseket, meglátja Isten jeleit.

Bölcs vagyok-e? A tények mögé nézek-e? Keresem-e az okokat, összefüggéseket? A végső ok is érdekel, tehát Istent kereső vagyok? Mit kockáztatok az igazság megtalálásáért? Olykor mit helyezek elibe? Összefüggéseikben látom a dolgokat? Csak nézek, vagy látok is?

2. „Láttuk csillagát napkeleten”

Isten mindenkinek gyújt valamilyen csillagot életének egén. Isten folyton küldi a jeleket, hogy az embereket eligazítsa. A végtelen hatalmú Isten sokszor csak egy szelíd csillag ragyogásával hívja fel magára a figyelmet, és a balga ember a vakító neonfények közelsége miatt észre sem veszi a hívogató csillagot. — Bezzeg a bölcsök észrevették, mert ők megszokták, hogy gyakran félretolják a világ hangos-lármás-fényes nyüzsgését, és csendben, tudatosan figyeljék Isten üzenetét.

Hányszor gyújtott Isten már nekünk is csillagot! Talán valakinek a szelíd figyelmeztetése volt ez a csillag. Talán egy hirtelen megvilágosodott igazság képében villant fel. Meg is csodáltuk ragyogását, csak éppen egyetlen lépést sem tettünk feléje. Talán egy segítséget kérő embertárs volt az Isten jelző csillaga, hogy induljunk el már végre a szeretet útján, de mi bizonytalannak és homályba veszőnek láttuk ennek az útnak a végét, és megriadtunk az út fáradalmaitól. Isten jelei, csillagai helyett csak csillogó holmik felé nyújtottuk kezünket. Hiszen Jézus születésekor is de sokan meg sem látták, észre sem vették Isten csillagát! Igen! A csillag meglátásához szem kell!

Ha követ dobok sziklára, csattan; ha vízbe, loccsan. A hegedű húrja megremegetti bensőmet. A bekapcsolt villanyfény felvillanását szemeim nyugtázzák. De ha atom-sugárzás jön a szobámba, azt csak műszerrel tudom kimutatni. Még a műszernél is finomabb érzék kell, hogy megérezem valakinek a szomorúságát, fájalmát... Szóval, a dolgok, jelek felfogásához érzék kell. Minél finomabb a jel, annál finomabb érzék kell felfogásához.

A műszerek érzékenysége ma már bámulatraméltó. Lehetséges, hogy ugyanakkor azon érzékszervünk, amely az Isten jeleit fogja fel, egyre durvább lesz, egyre tompul? Nem pattant el egy rugó bennünk? Hogyan kellene megjavítanunk elromlott belső szerkezetünket, hogy alkalmas legyen Isten jeleinek felfogására?

Sötétben a halvány fényt is meglátjuk. Csendben a suttogást is meghalljuk. Ezért a csillagvizsgálót sem a város közepén helyezik el, ahol a közeli fények minden csillagfényt elnyomnak, és madáracsérgést sem a körúton hallgatunk a zúgó forgatagban.

Aki fel akarja fogni az Isten jeleit, annak gyakran félre kell tolnia a világ nyüzsgését: fényeit és hangjait, be kell vonulnia a csendbe, és ott kellő hunyorgás és füléles után egyszercsak kapcsolatba léphet egy csodás világgal.

Patikamérlegen nem lehet kilókat mérni. Ha mégis megtennők, érzéketlenül válnék a grammokra. Valahogy mi is így jártunk. Állandóan kilós és mázsás benyomások érnek, így nem tudjuk érzékelni a milligrammokat.

A bölcsök tudják, hogy az ember életét nem a mázsák irányítják, hanem a milligrammok. Ezért tartják távol magukat a mázsás benyomásoktól, a világ nagy túlekedésétől, hogy a gondolkodás, elmélkedés, imádság csendjében kifejlesszék azon finom érzéküket, amely a világ legfinomabb jeleinek felfogására képes.

Az a szeizmográf bennünk, melyet úgy hívnak, hogy lelkiismeret, szintén nagyon finom műszer. Hány ember tönkresilányította magában azzal, hogy állandóan a mérési határon túl terheli! A koncentrációs táborokban, vagy most a terroristák között egy-egy gyilkosságra már ki se lendül a műszer mutatója. A miénk érzékeny-e és mire és mennyire? Fejlesztjük, vagy tudatosan nyomorítjuk?

A kém bevonul rejtekhelyére, hogy titkos vevőjén vegye otthonának jeleit. — A keresztegy ember az, aki nap mint nap bevonul rejtekeibe, hogy felfogja az otthoni üzenetét, hogy jeleket cseréljen az atyai házzal...

Észreveszem és megfejtem az Isten jeleit? Ha nem veszem észre, hol a hiba: eldurvultam, közönyös vagyok, másfelé figyelő vagyok? Csak dübörgő jeleket veszek (hány decibel fölött?) vagy infragyengéket is? Fejlesztmem-e lelkem patikamérlegét? Mivel? A jelek megfejtéseit kivel beszélem meg?

Január 10. — Urunk megkeresztelkedése — Mt 3,13–17 — Tettekkel szeressük Istent!**1. Isten szertartást vagy magatartást vár tőlünk?**

Keresztelő János nagyon Istenbe merülő ember volt. A pusztá csendjében jobban fel tudta szítani magában az Isten iránti szeretetet, mint a világ nyüzsgésében. Ebben a felfokozott szeretetben Isten szólni tudott hozzá, és küldte, hogy az emberekben is szítsa föl a szeretetet. Ezért prédikált. Elmondta hallgatóinak, hogyan kell életükkel Isten kedvében járni.

Úgy gondolta, hogy egy nagyon érzéketlenül tapasztalható jelképpel, a vízbe alámerítéssel fogja érzékelteni velük a megtisztulást és a tisztán Isten felé forduló lelkületnek a kialakítását. A bűnbánókat és a megváltozni akarókat merítette alá. Jézus is helyeselte ezen eljárást, hiszen maga is odaállt a bemelegítő közbe. Láttá, mennyire meg tudja változtatni az emberek lelkületét ez a jelképes cselekedet. De vajon életük megváltozott-e? Istennek tetszőbb lett-e, vagy visszamenve Jeruzsálembe folytatták a nyereszkedést? Úgy tűnik, hogy a szertartás és a mellé adott tanítás — együtt — meg tudta mozgatni az embereket, hogy elinduljanak a helyes úton.

Jézus mégis másként csinálta. Ő nem a szertartásokkal kezdte, hanem a tanítással. Minden tanítása arra irányult, hogy életükben megjelenjen az Isten élete: a szeretet. Ezt tartotta mindennél fontosabbnak. Később, amikor a szertartásokat mindennél fontosabbnak tartó farizeusokkal vitatkozott, meg is mondta nekik, hogy ő az áldozatbemutató szertartások helyett az irgalmasszív élet kialakítását tartja fontosnak. Ő, aki az Istentől jött, jól tudta, hogy az Istent nem lehet szertartásokkal kifizetni, hiszen szívünk és életünk viszonszeretét várja tőlünk.

Jézus csak akkor alakított ki szertartást, amikor már voltak tanítványai, akik nemcsak tanítását vették át, hanem együtt is éltek vele. Életközösségben. Ennek a közös, másokat tanító és másokat segítő életnek voltak olyan ünnepi pillanatai, amikor vagy közös imára került sor, vagy olyan emlékezetes együttlétre, mint pl. az utolsó vacsora. Ennek is volt szertartása.

A zsidók legtöbbször csupán szertartásokkal akarták „kifizetni” az Istent. Hiszen ez volt a könnyebb! Ehhez nem kellett megváltoztatni életüket, lelkületüket. Jézus pedig a megváltoztatott életű tanítványaival együtt olykor ünnepi és közösségi szertartásba foglalta Istent magasztaló és egymást átölelő szeretetüket. A zsidók évszázadok óta megszokott formákat ismételtettek. Jézus előbb létrehozta az Istennek tetsző helyes tartalmat, és aztán keresett és talált hozzá formát. Formába önteni csak azt lehet, ami van. Előbb legyen meg szeretetünk, aztán már túlcseréljük szívével akár dalra is fakadhatunk, azt szertartásos formába is öltöztethetjük.

Csak külső formákkal „fizetem ki” az Istent, vagy életemről is leolvasható, hogy bennem él? Elutasítok-e magamtól olyan szertartást, amely mögött nem áll életem fedezete?

Január 17. — Évközi 2. vasárnap — J 1,29–34 — A Szentlélekbe merültem élni**1. Az emberen segítség első lépései:****megmutatni neki Jézust**

Most ne beszéljünk azokról az emberekről, akik nem is látják nyomorúságukat és nem néznek körül, hogy elesettségükből valami kivezető utat találjanak. Ne szóljunk az önmagával elégedett, csak a körülményekkel elégedetlen tömegemberről. Ne sopánkodjunk azon a sertésen, amely nemcsak hempereg a pocsolyában, de még jól is érzi magát benne.

Azokról szólunk, akikben megvan a vágy a több, a jobb, a szebb után, csak éppen még nem sikerült eredményt elérniük. Talán azért mert még nem látták eszményüket megvalósítva egy ember életében, akire föltekinthettek volna. Ezeknek a keresőknek kell megmutatnunk Jézust, úgy, hogy rácsodálkozzanak, sőt meginduljanak feléje.

Ne kérdezd, hogyan kell ezt csinálni és mit kell megmutatni Jézusból. Ez a Te konkrét apostoli feladatod. Az egyiknek talán az kell, amit János is mondott Jézusról, ti. hogy már előtte megvolt, vagyis az Örökéletű lett benne emberré. A másikat az mutasd meg, hogy annyira szeret, hogy sorközösséget vállal velünk: belépett ebbe a bűnös világba anélkül, hogy Ő is beleragadt volna a bűnbe, mint mi. Sőt, az örökkévalóság életét: a szeretetet állandóan szem előtt tartva és valószínű kiebrudalta életéből a Világ fejedelmének minden hatását. Erre mutatóit példát nekünk, és erre akar rávenni minket. Így leszünk megszabadítottak és szabadok.

Kinek mutattam meg már Jézust? Hogy egyre jobban megmutathassam, újra és újra rácsodálkozom-e? Tudom-e alkalmazni Jézust épp annak az embernek az életére, akin segíteni akarok? Csak ujjal és szájjal mutogatok Jézusra, vagy valamit már az életemmel is meg tudok mutatni belőle?

2. Jézus és az Atya kapcsolata

Egy szentíráskutató tudós így foglalta össze Jézus életét: Jézus az Atyára néző ember. — Teljesen igaza van. Jézus életét az Atya határozta meg. Folyton róla beszélt. Sokszor vele beszélt. Minden tette mögött az Atya akarata húzódott meg. Igaza volt, amikor azt mondotta Fülöpnek: Aki engem lát, látja az Atyát. Igen, mert Jézusban megtapasztalhatták az Atya életét. A velünk tördődő, minket szerető életet. Aki mindig a megmentésünkön munkálkodik. Mindig arra tanít, ami el nem pusztuló, ami örökre megmaradó bennünk. Jézus azt a részünket fejlesztette, amelyik hasonló az Atyához. Amelyik részünk majd találkozni is fog vele. Amelyik részünk majd átöleli az Istent.

Lélemben, imájában biztosan sok visszajelzést kapott az Atyától, aki boldog volt, hogy valaki földi élete során annyira viszonszereti Őt... Kétszer azonban többek füle hallatára is adott jelzést. Az egyik éppen itt történt a keresztesítés után, amikor János látta Jézusra leszállni Isten Lelkét. Az Atya hangja is hallható lett. Kinyilvánította, hogy az ő szeretett Fia merítkezett be a Jordán vizébe. Azt is mondta, hogy kedvére való ennek a Jézusnak az élete. Már az eddigi is, méginkább az ezután, amikor majd teljesíti a tőle kapott küldetést, és tanítványokat gyűjtve megtanítja az embereket a szeretet életére, amitől akkor se hajlandó eltántorodni, amikor ezért kivégzik.

Az Atya azért szereti az ő kedves Fiát, mert hű maradt a szeretet életéhez akkor is, amikor azt nagyon nehéz volt élni. Amikor szeretete miatt még testi életétől is megfosztották.

Hogyan tudok megállni Atyám szerető és értékelő tekintete előtt? Teljesítem küldő parancsát? Tovább adom a Fia által közölteket? Vele és róla is beszélek? Engedem, hogy rám is szálljon Isten Lelke?

2. János**látomásban kapott eligazítást Istentől**

Nem az utcán járóknak szokott látomás lenni, hanem a csend kapuján beléző és a csend kertjébe mélyebben beható imádkozóknak. Tulajdonképpen az igazi imádság kapcsolatbalépés azzal a másik világgal, ahol az Isten van. A szellem világával. Ha a kapcsolatbalépés valóban létrejött, akkor megindul a kétirányú információáramlás. Isten közvetítés nélkül is át tudja venni gondolatainkat. Mi azonban Isten gondolatait inkább képekben kapjuk. Így kapott János is eligazítást Jézus felől. Képből látta a Jézusra leszálló Szentleket. Innen tudja, hogy ő az Isten Fia, és e látomás erejénél fogva, annak bizonyossága folytán tesz tanúságot róla. — Csak megjegyzem, hogy az imában történő isteni eligazítást mindig nagy bizonyosságérzet követi. Így az is nyilvánvaló, hogy János nem hallgathatott róla, meg az is, hogy nem tévedett.

Kaptam-e már közvetlen eligazítást Istentől? Kísérte ezt az elbizonytalanodást követő nagy bizonyosság? Nem akar szólni hozzám az Isten, vagy nem akarom meghallani Őt? Milyen tárgyban várok eligazítást tőle: a nyeresz számok előre megtudása terén, vagy inkább az ügyben, hogy miként tudnék jobban szeretni? Belső bizonyosságomat felhasználom-e tanúságételre?

3. János vízbe merítő, Jézus Lélekbe merítő

Az Isten embere végső soron mindenkit Istenbe akar meríteni. A végső cél azonban nem jöhetne létre, ha nem lennének történelmi, lélektani, pedagógiai előkészületek. Bizony az embereket jelképeken keresztül kell fölnevelni az igazi találkozáshoz, az egyesüléshez. Ezt az előkészítő szerepet vállalta János, de miközben ezt tette, tudatosan megfogalmazódott benne a végcél, amiért teszi az egészet, és amit Jézus fog majd hatékonyabban folytatni: a Lélekbe-merítést, a Lélekkel eggyéválást.

De sokféle dologba belemerült ember létezik! Vannak anyagba merítettek. Vannak élvezetekbe merültek. Vannak pénzben, gazdagságban fuldoklók. Vannak erőszaktól és hatalom hullámverésektől körülváldosottak. Vannak önmagukba belepottyantak... De Isten elgondolásában az ember ott kezdődik, ahol Lélekbe van merülve. S ahol szüntől betölti őt a Lélek, ott fejeződik be. Akkor fog számára az Isten élete, a szereit nemcsak valósággá, de minden másnál fontosabbá is válni. Az előkészítő János után a beteljesítő Jézus Lélekbe merítettekkel akarja benépesíteni a Földet, hogy már itt látható legyen az Isten Ország.

Mibe vagyok belemerülve vagy belemerítve? Mi szorítja ki belőlem a Lelket, és mit szorít ki belőlem a Lélek? Érzem-e, szenvedem-e, hogy egyszerre csak egyféleképpen lehet telítve az ember? Milyen térfoglalási arányt engedek magamban a Léleknek és más dolgoknak? Életprogramom-e a Lélek térhódítása magamban és másokban? Közösségem telítve van-e Lélekkel?

Január 24. — Évközi 3. vasárnap — Mt 4,12–23 — Isten Országának építése

1. Az Isten Országá azokhoz érkezett el, akik új felismerésre tértek

Az Isten országa, az Isten életstílusa, először is egyes embert, az emberi személyt veszi birtokba azáltal, hogy az illető új felismerésre jut. Átállítja gondolkodását. Felismeri, hogy az ösztönös önközpontú élet legfeljebb biológiai fennmaradását szolgálja, de igazi továbbélését, szellemi részének fennmaradását nem.

A megtérés — legalábbis az első megtérés — mindig egy drámai új felismerés: Rossz az, amit csinálók. A pusztulásba visz. Pedig az életre vagyok teremtve. Az el nem múlt életre. Végre el kell kezdenem magamban és magam körül ezt az el nem múlt életet építeni. Ez pedig az önközpontúsággal szemben a másik felé fordulás. A másik felemelése, segítése és egymás kezébe, egyre több kéznek az összefogása. Egymásra figyelő emberekből alkotni meg az emberi társadalmat.

Egy személy új felismeréséből így terjed tovább ez a felismerés, és ennek nyomán az új, egymást segítő élet. Csak ez tud győzedelmeskedni angagi erőknél és halálán. De ezt nekünk kell megcsinálnunk. Azért mondta Jézus, hogy az Isten Országá rajtatok fordul. Rajtunk fordul, hogy poklot csinálunk a földön (már elég jól belekezdünk!), vagy Isten Országát (amiből még alig látszik valami).

Volt-e életem során alapvető új felismerésem? Hirtelen vagy lassanként állt át gondolkodásom a jézusira? Vagy még mindig csak a magam fogaskerekei szerrint tekereg az agyam? Ha van már az önközpontúságból kikapaszkodó új felismerésem, az észrevehető életvitelimen is?

2. Jézus alkalmas embereket keres országa építéséhez

Nyitott és kereső szemmel járta a vidéket. Ki az, aki felfigyel tanítására? Ki az, akitől többet lehet várni a szeretet terén? Ki az, aki hajlandó félretenni foglalkozását a hivatásáért?

Később nyíltan is megmondja: emberhalászokat keres. A világ nyüzsgő tengeréből embereket akar kihalászni, akik hajlandók a többre, a nagyszerűbbre, az emberhez méltóbbra. Mondjuk ki: akik hajlandók a szeretetre. Akik a szeretetben találják meg örömeiket.

A világ behálózását szerető emberekkel Jézus sem tudta munkatársak nélkül megtenni. A hálózat olyan háló, amelynek csomópontjai emberek, közöttük a szál: a szeretet.

A szabad embert csak egy másik szabad ember tudja kihalászni az evilág önző zűrzavarából, és kezét megfogva tud vele szeretetközösségre lépni. Isten sem tud emberhalászok nélkül Isten Országát építeni. Hogy ez mikor ér véget? Ha már az egész földet ilyen szeretet-emberháló borítja. Ugye, még messze vagyunk ettől? Akkor miért nem lendülünk neki? Mire várunk? Jézus is, mi is olyanokat keresünk, akik a szeretetért mernek kockáztatni.

Figyelő és kereső szemmel járok az emberek között? Merem megszólítani őket a szeretet szavával vagy a kipróbálás szavával? Hívom őket? Bevonom valami feladatba? Mutatok magamból valamit nekik, amire válaszolhatnak? Föltérképeztem már a körülöttem élőket emberhalász szemmel?

3. Jézus minden alkalmat megragad, hogy hirdesse az örömhírt

Bejár országreszeket. Felszólal zsinagógákban, ahol a felnőt zsidó férfinak joga van felszólalnia. (Nem úgy, mint nálunk a templomban!) Tanít házban, hegyen, tavon, pusztában, lakomán. Mennyire találékony! Mennyire minden alkalmat megragad! Andrászt a háló mellől hívja, Zakeust le a fáról, Mátét az utcai bankpénztártól, „buzgó” Simont a fegyveres lázadók közül...

Minden kis esemény alkalmul szolgál neki a tanításhoz. Tanít, ha kérdeznak tőle, tanít, ha gyógyít, ha betegre talál, ha hitre lel, ha első helyre tülekedő nagyzási hóbortot lát. Tanít a mezőn járva vagy az árusok között, a templomban vagy a háztetőn.

Ha Jézust filmen látnók, ezt mondanók: Ennek az embernek valamivel tele van a szíve, és erről nem tud hallgatni. Ezt világgá akarja kiáltani.

Mivel van tele a szívem? Amiről hallgatok, azzal is tele van? Beszédtémává tudom tenni a szeretet életét? Akármilyen jelentéktelen témától indulva el tudok jutni az ember boldogságáig? El tudom bizonytalanítani a rosszban magabiztosakat? Az eszményt keresők előtt tudok felragyogtatni csillagot? Ilyen vagy olyan szenvedélyek rabjainak el merem mondani, hogy Jézus megszabadítja őket?

Január 31. — Évközi 4. vasárnap — Mt 5,1–12 — Parancs helyett boldogság!

Ki az, aki nem akar boldog lenni? Még a lelki beteg is. Dehát mi is a boldogság? Érdekes, a legnyilvánvalóbb szavakat lehet a legnehezebben meghatározni.

Ha ifjú szerelmespárt megkérdezzük: „Boldogok vagytok?”, — nem fogják visszakérdezni: „Mit is értesz boldogságon?”. Nem, hanem egymásra mosolyognak és ezt mondják: Igen! Pedig mi is tudjuk, és nyilván ők is tudják, hogy nagyon sok minden hiányzik még maradéktalan boldogságukhoz.

Nos, máris ide tolatkszik a másik kérdés, pedig még az elsőre sem válaszoltunk. Van egyáltalán maradéktalan boldogság? Ha erre válaszolni akarunk, akkor tényleg nem térhetünk ki az elől, hogy megpróbáljuk meghatározni, mi is a boldogság.

A boldogság annak az embernek a tudatállapota (érzelmi reagálása), aki mindent birtokol, amire szüksége van. — A „minden” — en anyagit és szellemi egyaránt értünk.

Tehát nem létezik boldog ember — mondhatjuk —, mert olyan ember, aki mindent birtokolna, amire akár anyagilag, akár szellemileg szüksége volna, tényleg nincs. Illetve ilyen csak a megdicsőült állapotban, vagyis az Istent birtokolva lehet valaki. — Dehát mégiscsak bennünk van a vágy, hogy boldogok akarunk lenni, hogy mindent birtokolni akarunk, amire igényünk van. Egyesek szerint már ez is istenérv. Helyesebben Istenre találási érv. Hiszen ha csak azt nem képzeljük, hogy teremtő Atyánk szándékosan rosszul „programozott be” bennünket, szándékosan olyan vágya-

kat ültetett belénk, melyek sosem teljesülnek, akkor csak a másik eset állhat fenn. Vagyis az, hogy ha itt a Földön nem birtokolhatunk mindent, akkor odaát lesz a Minden a miénk. A belénk oltott boldogságvágyunk valahol ki kell elégülnie. Ha itt nem elégül ki teljesen, akkor odaát, különben becsapottak lennénk.

Földi életünk során tehát boldogságunk csak viszonylagos, csak részleges. Ráadásul a legtöbb ember rossz helyen véli megtalálni. Van, aki azt gondolja, akkor boldog, ha békén hagyják. Van, aki minden perc kiélvezése, az élet habzsolása által akar boldog lenni. Van, aki gyűjtöget...

Aztán aszerint is különböző a boldogság keresése, hogy milyen alkátú, milyen típusú egy ember. Másról és másként keresi boldogságát pl. egy zárkózott és másként egy energikus típusú, tevékeny ember.

Jézus olyan életstílust kínál, amely bármely típusú embert képes boldoggá tenni: a szeretet életstílusát. Aki a szeretet életét éli, az, ha visszahúzóódó típusú, akkor sem lesz önzővé, ha energikus típus, akkor sem lesz törtetővé, erőszakossá.

Még a legjobb szándékú ember is csak legyint: Boldogság? Legfeljebb majd odaát! Itt annyi minden akadályoz, annyi minden összeesküszik boldogságunk ellen!

Jézus nagyszerű tanítása a boldogságról abban áll, hogy a világ minden összeesküvése, a millió és millió akadály ellenére is lehet boldog az ember. Igaz, nem teljesen, de jelentősen. Az az ember boldog, aki nemcsak tudja, de valóságosan megéli, mennyire szereti őt az Isten, és ezt a megélt isteni szeretetet, amelyben szinte fürdik, továbbadja embertársainak. Őket is megtanítja erre. Ezáltal másokat is boldogít, maga is boldog lesz. Még akkor is, ha lehurrogják, ha kinevetik, ha gáncsolják, ha bántják, ha üldözik, akkor is, ha kikerülhetetlenül tele lesz az élete kereszttekkel. Ezeket is cipelni tudja, mert az őt belülről fűtő isteni erő képessé teszi rá. — Átélni azt, hogy végtelenül szeret az Isten, megtenni mindent, amivel kedvében járhatunk és elviselni érte a bántásokat is — ez a három a Földön elérhető boldogság, és éppen ez torkollik az örök boldogságba, hiszen ez elveszíthetetlen és tőlünk elvehetetlen.

Igaza van annak az írónak, aki ezt mondja: Aki egyszer megtalálta a maga igazát, az már bajsa alatt tud mosolyogni a világ nagy törtétesein, sok hiúságán és cicomáin, sok fontoskodásán és ügyintézésein. Az ilyen ember boldogságát belül birtokolja.

Amikor Jézus nyolc boldogságról beszél, az nem azt jelenti, hogy a boldogság éppen nyolcféle, hiszen a boldogság a legmélyén egyetlen. Inkább azt jelenti, hogy ennek az egyetlen boldogságnak nyolcféle megnyilvánulása van a keresztény ember éle-

tében, illetve Jézus ennyit tart fontosnak felsorolni, mint olyasfajta boldogságot, melyet az Ő Országának tagjai birtokolhatnak. Milió egyéb fajta boldogságról nem beszél. Talán azért nem, mert azokat inkább örököknek lehetne nevezni, mint boldogságnak. Másrészt azok minden ember birtokai lehetnek, nemcsak a Krisztust követők. Nem beszél pl. a szerelmesek boldogságáról, sem a művészi élményekről stb.

Ahogy a fehér fény a prizmán átjutva színeire bomlik mint alkotórészeire, úgy a szeretet is az élet prizmáján nyolc boldogságra különül el.

De jó lenne nyugodtan átélmélni, hogy a boldogság melyik összetevője hiányzik életünkben, és Jézus segítségével éppen ezen a téren behozni lemaradásunkat!

Decembéri közhelyünk

„Előbb a megélhetés, aztán a filozofálás”

Primum vivere, deinde philosophari — tiszta beszéd egy olyan értékrendről, amely méltatlan az emberhez, mert az emberi cselekvések körét óriási valószínűséggel az actus hominis-re (az ember cselekvésére) korlátozza, és kizárja mindazt, ami actus humanus (emberi, emberhez méltó cselekvés). Ez már akkor is igaz lenne, ha „filozofálás” itt a filozófia tudományának (vagy művészetének) gyakorlását kellene érteni, mivel az effajta filozofálni tudás (s főleg: akarás) megkülönböztető jegye az embernek, az evés-ivás és egyéb biológiai funkciók végzése nem.

De sokkal többről van itt szó, mint az ember szellemi mivoltának tagadásáról, bár ez már önmagában véve is tragikus. Ez esetben a „filozofálás” a morális kérdések fölvetését, fontolgatását, a morális döntéseket jelenti, különös tekintettel azokra a helyzetekre, amelyekben ezek feszültségbe kerülnek a megélhetéssel (ami egyébként a közvetlen biológiai igényeken túlmenően az ember egész „evilági”, „anyagi” mivoltát szimbolizálja, tehát beleértendő a gazdagság, a pozíció, a karrier, a társadalmi megbecsülés, az emberi szabadságjogok stb. is).

Ez a közhely állást foglal az ember állati mivolta mellett és az ember emberi (vagy ha úgy tetszik: isteni) mivoltával szemben; Schmitt Jenő Henrik terminológiájával: az Allatember–Istenember alternatívából az elsőt teszi meg eszménnyé. Másképpen: fontosabbnak tartja az ember pusztta létezését, mint azt a problémát, *hogyan* éljen az ember — amiből logikai és gyakorlati (a világ olyan-amilyen voltából adódó) szükségszerűséggel egyaránt következik, hogy a jellemtelen életet többre tartja a jellemes halálnál (ami ateista módon gondolkodva is az emberiség csődje)!

Így ez a mentalitás elvben második helyre teszi (már ezzel is lényegtelennek minősíti!), következetes alkalmazásával pedig gyakorlatilag kiküszöböli az ember differentia specificissima-ját: a lelkiismeretet. Nem nehéz kiszámítani ennek morális következményeit: az így gondolkodó ember csak azt a gazemberséget nem fogja elkövetni, amelyre nem érez „belső indítást”, vagy amelybe a „körülmények” nem kényszerítik bele... S bármilyen hihetetlen is, ezzel még nincs vége: Ez a mentalitás képes eljutni odáig, hogy ezt az elképesztő jellemtelenséget avassa a jellemesség netovábbjává, azt állítván például, hogy a „mások szolgálatában” vállalt jellemtelenség (pl. püspök a hívekért, szülő a gyerekeiért...) magasabb rendű, mint a lelkiismerethez való hűség következtében vállalt, úgymond „önző” mártírium!

Ez a mentalitás a potenciális gyilkosok mentalitása, Siegfried Lenz „bűntelenjeié”, amellyel szemben az emberhez egyedül méltó mentalitás ez: Fiat iustitia, pereat mundus!

Henryk Skolimowski

Ökológiai értékek, mint a béke alapja

(Kivonat)

1. Az ökológiai értékek és az új szintézis

Tudatában vagyunk közös biológiai örökségünknek, nevezetesen annak, hogy az élet minden alakja azonos építőkövekből épül föl. Mi a különbség a biológiai és az ökológiai örökségünk között? A biológiai örökség az élet anyagi szempontjait hangsúlyozza, a biológia az életet energiaigézetként kezeli. Az ökológiai örökség az élet jólétének állapotát hangsúlyozza, elemzi azokat a mélyebb szerkezeteket, amelyek képessé teszik az életet arra, hogy gyarapodjék és virágozzék.

A biológiai törvények egyes egyének vagy fajok túlélési képességével foglalkoznak, az ökológiai törvények az élet minőségével és az egészséges különbözőség fenntartásával. A biológia törvényei mennyiségi, az ökológiai minőségi és teleológiai fogalmakkal fejezhetők ki: az ökológiai örökség tanulmányozása során figyelembe kell venni az élet szándékát.

Az ÉLET öröksége.

Az EGYMÁSRAUTALTSÁG öröksége.

A teremő SZIMBIÓZIS az egymásrautaltság módja.

TISZTELET a szimbiózis létének értelme.

Az élet összetettségének megértése szükségessé teszi, hogy ne csak a biológiai folyamatokat ismerjük, hanem a mélyebb, egymáshoz kapcsolódó szerkezeteket, amelyek a nagyobb egységek jólétét szabályozzák. Az ökológiai értékek a nagyobb ökológiai lakóhelyek normatív folyamatainak megértését is jelentik.

Az ökológiai örökség négy alapvető összetevője: Élet, Egymásrautaltság, Együttélés (szimbiózis) és Tisztelet.

Hangsúlyozni kell, hogy a tudomány és az általa a világról adott értéktelen leírás nem foglal állást az értékekről, az élet fontosságáról, az élet különbözőségének fontosságáról. A különbözőség (diverzitás) önmagában fontos fogalom, nemcsak leíró, hanem normatív is. Az emberi társadalmak nyilvánvalóan sokkal összetettebbek, mint az ökológiai lakóhelyek, s tartalmaznak olyan rétegeket, amelyeket a természet nem tartalmaz. Nem volna helyes vakon átültetni az ökológiai lakóhely jólétét szabályozó törvényeket a mai emberi társadalmakba, de fenntartom, hogy az ökológiai örökségek törvényszerűségének alkalmazása fontos lépés lehet a tartós békehez vezető úton.

Az ökológiai értékek közül sarkalatos fontosságú a TISZTELET minden élő iránt. A szimbiózis, egymásrautaltság és különbözőség nehezen képzelhető el enélkül. Fontos, hogy **tiszteletteljesen gondolkozunk**.

További fontos ökológiai érték a FELELŐSSÉG. A énünkön túlterjedő felelősség, a felelősség a környezetünk, az egész bolygó, a többi emberi lény, a többi élőlény, az egész kozmosz iránt — ez a fajta felelősségérzet része az ökológiai tudatoságnak, s egyike korunk etikai parancsainak, szükségességének.

A felelősséget és a tiszteletet a KÖNYÖRÜLET kapcsolja össze. Ez a megértés módja, és ugyanakkor ökológiai érték, egyesít bennünket a Mindenségben, amelyben az élet iránti tisztelet valós erő. A könyörület révén jut kifejezésre a tisztelet a mindennapi életben. A könyörület egy alakja a felelősségnek is.

Ha forrásaink korlátozottak, és felelős-

ségteljesen kívánunk élni, fogyasztásunk és túlfogyasztásunk nem vezethet mások elnyomódásához a bolygó más részein: az élet teljessége és az iránta való tisztelet fontossá teszi a MÉRTEKLETESSÉGET, ami szintén ökológiai érték. Ez nem szegénység, önmegtagadás vagy lemondás, hanem pozitív dolog: többet kell tenni kevesebbel — miként azt a természet olyan gyakran megteszi. Az emberi világban a mértékletesség úgy határozható meg, mint pazarlás nélküli jóindulat/kegyelem (grace without waste). Nem élhetünk mások kárán, segítenünk kell a Mindenségnek részvételi cselekedetünkkel.

Az összes ökológiai érték kapcsolatos egymással, s támogatják egymást. Már Arisztotelész állította, hogy nemcsak az a gazdag, aki sokat birtokol, hanem az is, akinek kevesre van szüksége.

Ha összehasonlítjuk az ökológiai értékeket a vallásos, renaissance előtti nyugati és szekuláris vagy tudományos értékekkel, akkor a következő képet kapjuk:

Vallásos értékek	Tudományos értékek	Ökológiai értékek
Imádás	Uralom	Tisztelet
Engedelmesség	Ellenőrzés	Felelősség
Kegyelem	Hatalom a dolgok felett	Mértékletesség
Egység Istennel	Elkülönítés/atomizálás	Összekapcsoltság/szimbiózis
Engedelmeskedés	Tárgyilagosság	Könyörület

A vallásos értékek Istenközpontúak. A tudományos/műszaki értékek tárgyra irányulók: ilyen értékeket dédelgetnek, mint az ellenőrzés, manipuláció, erő, tárgyilagosság, atomizálás és elemzés, s ezeknek nem sok közük van más emberi lényekhez vagy Istenhez. Egyszerűen az ember és a tárgyak viszonyát szabályozzák. Az ökológiai értékek Mindenség-központúak, életközpontúak. Mi emberek a kozmosznak nevezett nagy szövődék részei vagyunk.

2. Az új társadalmi szerződés szükségessége

Tudomásul kell vennünk, hogy mind a természetben, mind a társadalomban a kölcsönhatások módja szimbiotikus, együttműködő és nem megsemmisítő, romboló. Jean-Jacques Rousseau Társadalmi Szerződésének alapja a társadalom javának elfogadása — tartós és egészséges szerződés csak szimbiotikus lehet. Rousseau előtt egy évszázaddal Thomas Hobbes fejtegette ki a “homo homini lupus” el-

Parányi részei, de fontosak, mint e szövődék tudatos takácsai.

A mai kaotikus időszakban a közömbös, sőt brutális viselkedésünk, gondolkodásunk, önzésünk és agresszivitásunk mellett idealisztikusnak tűnhetnek az ökológiai értékek, főleg az élet iránti TISZTELET. Meg kell értenünk, mit jelent a más népek, kultúrák iránti tisztelet — de ez lehet a legfontosabb dolog a nemzetek közötti földi béke útján is.

méletét (ember embernek farkasa). Az embernek a természet ellen viselt háborúja ennek az eszmének a kiterjesztése. Arra való képtelenségünk, hogy kiegyezzünk a természettel és különféle kultúrákkal, egy téves társadalomfilozófia következménye, amelyik semmibeveszi a társadalmi szerződést.

Rousseau hatott Marxra a társadalmi igazságtalanságok tekintetében. Végül

azonban Marx inkább Hobbes-t követte, nem pedig Rousseau-t: megállapította, hogy a történelem osztályharcok láncolata, Hobbes-hoz áll közel. Marx intézményesítette és törvényesítette az összeütközéseket és küzdelmet s nélkülözhetetlennek tartotta a haladáshoz. Mondhatja erre valaki, hogy Marx nem feltalálta az összeütközéseket, csak megfigyelte. A dolog azonban nem ennyire egyszerű. A társadalomban a megfigyelt és feltalált dolgok nehezen választhatók el egymástól. Minden társadalmi szerkezet emberi találmány, s a társadalom minden mély magyarázata feltaláló cselekvés. Marx eredeti társadalmi gondolkodó volt, s társadalmi vonatkozás-

ban nagy feltaláló.

A Homo homini lupus gondolkodást ma, a nukleáris fenyegetés, a környezetrombolás különösen veszélyessé teszi, a túlélésre csak a szimbiózis ad esélyt. Az új ideológia célja az egész emberi fajnak, nem pedig egyetlen társadalmi osztálynak túlélése kell, hogy legyen. Ehhez új társadalmi szerződést kell alkotnunk. Annak alapja kell, hogy legyen az együttműködés, a szimbiózis, az egymásrautaltság, az élet iránti s a másik ember iránti tisztelet — függetlenül a politikai rendszertől és a társadalmi osztálytól. Emiatt fontosak az ökológiai értékek.

Nem új filozófiai elveket találunk fel,

csupán felismerjük az ökológiai egység életet fenntartó szerveződését.

Minden élet egység: mi annak részei vagyunk. Az egész életnek része a társadalom, ezért abban is az életet elősegítő alapelvek kell, hogy irányítsanak.

Az ökológiai értékek túl vannak az ideológiákon, miként az oxigén, melyet belélegzünk. Az ökológiai értékek egy új, a túlélésünkhöz szükséges egységes filozófia részét képezik.

Fordította: Pi.

(Forrás: The theosophy science study group — Silver Jubilee Souvenir, 1987, 51-54. o. — Átvettük a GAIA sajtószemléből.)

NGO, NGDO, QUANGO, BINGO...

El Taller — egy új világ műhelye?

Minden kornak megvannak a maga szavai. Öko, AIDS, UFO, GNP, NGO — csak találmányra néhány, amelyek a második évezred végén az emberiség problémáit, illetve gondolkodásának irányát jelzik. Az utóbbi jelentése: Non-governmental organization, azaz nem-kormányzati szervezet, vagyis olyan, amely a bürokráciától, hatalomtól függetlenül, az állampolgárok egyéni kezdeményezésére születik annak érdekében, hogy valamilyen, a helyi vagy tágabb közösség élete szempontjából fontos dolgot megszervezen, képviseljen, érvényre juttasson. Lehet akár környezetvédő, szociális, kulturális, vallási, oktatási vagy bármilyen egyéb, és a forma tekintetében sincsen megkötés. E körbe tartozhatnak egyesületek, alapítványok, kisebb vagy nagyobb helyi közösségek, munkacsoportok, érdekvédelmi szervezetek, vallásos csoportok stb.

Az *El Taller* egy egész világra kiterjedő szervezet, amely az *NGO*-kat kívánja összefogni. Felmerül az emberben a kérdés, hogy kiknek érdeke ez, kik pénzelik, irányítják? (— Mi már csak ilyen gyanakvók maradunk itt Európa keleti végei felé...) Merész feltevés, de talán meg lehet kockáztatni: Senki. Pontosabban néhány olyan elkötelezett ember, akik más, hasonlóan gondolkodó embereket körük-

be tudnak vonni, és rendelkeznek némi pénzzel ahhoz, hogy egy ilyen elindítsanak. A dolognak mindig biztosít valami nyilvánosságot a tömegkommunikáció, amelynek jól jön a fogyasztói információdömping és élményítő reklámözön közé valami olyan hír, ami az élet valóságáról szól. Ez azután megmozgat bizonyos forrásokat, és a dolog működni kezd. Szepe van ebben a fogyasztói ember rossz lelkiismeretének is (szelep-mechanizmus)... Egyébként minden józan megfontolás mellett szól, hogy

támogatni érdemes minden olyan kezdeményezést, amely a világban felhalmozódott végletes feszültségeket csökkenteni óhajtja, hiszen ezzel válságok elmélyülését, agressziót, háborúkat lehet elkerülni, és fenn lehet tartani a világ jelenlegi, gazdagok számára annyira kedvező struktúráját. De ne legyünk egyoldalúak: Ugyan-ezek a mozgalmak nyithatják meg azokat az utakat, amelyek egy új, emberszabásúbb, méltányosabb világrendhez vezetnek erőszak nélkül.

E lap elküldésével megrendelheti az ÉV-et, de az is elég, ha a címet és a példányszámot a (rőzsaszínű) befizetési utalvány közlemény rovatában pontosan feltünteti.

Az előfizetési díj postaköltséggel együtt az 1993-as hat számra 300 Ft.
10 példánytól egy szám ára 42 Ft, tehát pl. 10 példány egész évi előfizetési díja 2520 Ft.

Megrendelem az „Érted vagyok”-ot 1993-ra példányban.

Az előfizetési díjat, Ft-ot, ugyanarra a címre, mint ezt a levelezőlapot, ezzel egyidőben **elküldtem**. Az előfizetett példányokat kérem a következő címre kézbesíteni:

Címzett neve:

Ország, irányítószám:

Település:

Utca, házszám:

Az El Taller Prágában június 17–27. között tartott egy szemináriumot, amely már szervezésében is eltért a szokványos konferenciáktól. A tíz napra összesen harminc résztvevőt hívtak: tízet Lengyelországból, tízet a Cseh- és Szlovák Köztársaságból és tízet Magyarországról. Jelen volt még egy „megfigyelő” Bulgáriából és Oroszországból. Az El Taller részéről mintegy húszan jöttek azért, hogy részletesen, földrészek szerint képet adjanak az ottani hasonló (NGO) szervezetek helyzetéről, illetve tevékenységéről. Ezzel az alapos előkészülettel szemben szégyellni való — már-már botrányos — volt a részvétel: A lengyelek alig, a hazaiak szinte egyáltalán nem képviseltették magukat. Mi magyarok nyolcan voltunk, de többünknek korábban vissza kellett jönnie. Máig sem tudom, mi lehetett ennek az oka. A vendéglátók kellemes körülményeket teremtettek, és átvállalták az ott-tartózkodás minden költségét. Prága gyönyörű város — igaz, csak este volt néha egy-egy szabad óránk. Két dologra gondolok: A posztkommunista társadalmak el vannak foglalva a saját belső bajaikkal, és nem látják annak a szükségességét, hogy érdeklődést mutassanak más társadalmak más (vagy éppen nagyon is hasonló!) bajai iránt. Másrészt olyan sokféle NGO van, hogy egyelőre nem találják a közös nevezőt: nem veszik észre, hogy gondjaik gyökere ugyanaz, és hiányzik az az előzetes bizalom, melynek alapján anélkül is elfogadnák és támogatnák egymást, hogy annak számukra itt és most megfogható eredménye volna. (Rosszmájúan persze azt is lehetne mondani, hogy akinek ilyesmire pénze, ideje van nyugaton, az csinálja csak — majd meglátjuk, mit hoz, és alkalmas időben talán mi is csatlakozunk...) Az El Taller filozófiája pedig ép-

pen az volna, hogy érdemes másokkal összefogni, érdemes másokon segíteni, mert hosszú távon ez „megtérül”; legalábbis abban az értelemben, hogy az ember nem áll egyedül egy ismeretlen, agresszív világban. Van (lehet...) egy közösség, amelyikhez tartozhat az ember, és adott esetben segíthet rajta. (Ez a neveléses közhely mindig is működött a világban, de hogy most külön tíznapos szemináriumon kell magyarázni az előnyeiket, azt mutatja, hogy az emberek a huszadik század végén elfelejtették ezt. Valószínű persze, hogy ebben mifelénk hatalmas része van a kommunista ideológiának és diktatúrának, ami minden emberit, szerveset, önmagától működőt tüzzel-vassal irtott.) Nekünk úgy kellene mindez, mint egy falat kenyér — és még akkor sem nyúlunk érte, ha tálcán kínálják. Az ember nem tudja, hogy sírjon-e vagy nevéssen, látva ezeket a belső korlátokat. Hajlamos vagyok arra gondolni, hogy amit a kommunizmus nem rombolt le, nem vett el tőlünk, azt most önként, magunk dobjuk el. — Persze a nyájas olvasó azt is mondhatja erre, hogy ez egy keleti értelmiségi széplélek fanyalgása, akinek van ilyesmire ideje — csak kellene neki nyolc kemény órát dolgozni, vagy eltartani nyolc gyereket, netán munkanélküliként... Végül is életfelfogások, irányultságok, illetve életmodellek, értékpreferenciák vannak a dolgok mögött. Van, aki úgy hiszi, most kell megalapozni a jövőt, és dolgozik, szervez, gyűjt, építkezik, menedzsel, vállalkozik stb. — és van, aki dolgozik, szervez, gyűjt, építkezik, menedzsel, vállalkozik — no de mi akkor a különbség?! — Csak annyi, hogy egy-öt-tíz évre, vagy esetleg nagyobb távlatban is képesek vagyunk gondolkodni... Aki az életfogytiglani felfogás rabja, ritkán képes valami olyat tenni,

aminek az eredménye számára nem belátható időn belül jelentkezik. Az emberiség sorsáért gondban levők klubjába viszont csak az léphet be, aki képes egyéni életén túlra is tekinteni. (Szokták mondani, hogy az ember transzcendens lény, vagyis át tudja lépni létével adott korlátait...)

Az El Taller tíz napján is erre tettünk kísérletet. Tíz nap?! Minden konferencián jártas a fejéhez kap: Mit lehet csinálni tíz napig? Világrengető dolgokat döntenek el néha órák alatt, nivós tudományos tanácskozások egy-két napok alatt zajlanak. Az El Taller résztvevőinek felkínálták, hogy ismerkedjenek egymással. Tudva azt, hogy mekkora kulturális távolságok vannak az egyes országok, földrészek, etnikumok között, a tíz nap csekély időnek tűnt. És ha az ember személyes beszélgetésekbe bonyolódik, barátkozik — ami ugyebár minden működő emberi kapcsolatnak az alapja... Szóval szűk tíz nap alatt nagyjából a következőt végeztük.

Az első napokon a távolabbi földrészekről jött NGO szervezetek képviselői próbálták foghatóvá tenni számunkra azokat a körülményeket, amelyek között élnek és dolgoznak. Egrészt lehangoló volt hallani, hogy mennyi ellenállással és veszéllyel kell naponta szembenézniük Latin-Amerikában, Afrikában, Délkelet-Ázsiában; másrészt példaértékű volt számunkra, hogy mindezek ellenére teszik azt, amiért esetenként börtönt és üldözést kockáztatnak. Rádöbentünk, hogy mennyire nem ismerjük a világ szegényeinek helyzetét és bajait, amelyek mindenhol más formában mutatkoznak meg. A szegények egymásról is alig tudnak; ha tudnak, sok esetben nem képesek egymással szolidaritásra. Az anyagi kisemmizettségnek sajnos van egy előfeltétele: a szellemi nyomor, a butaság, az

önzés, amely az embernek sehol nem veleszületett tulajdonsága, hanem az elmagányosodás, a közösség széthullásának terméke.

Aki azt gondolná, hogy az efféle szeminárium a szegények, kisemmizettek panaszfóruma a gazdagok ellen, téved: jelen voltak az USA és Nugat-Európa NGO-köreiből is néhányan, akik ugyancsak a fenti helyzetben szeretnének változtatni: **Megteremteni a strukturális erőszakkal szemben a strukturális szolidaritás különféle formáit.** A School for International Training pl. az USA-ban, Vermont államban egy olyan képzési formát kínál, amely egy adott harmadik világbeli ország (régio) viszonyaival ismert meg, ahol a hallgató azután eltölt legalább egy évet. A hollandiai Pax Christi elsősorban a nyugat-európai színesbő-

Megrendelő levelezőlap

bélyeg helye

Kérem, küldjenek az „Érted vagyok”-ból ingyenes mutatópéldányt a következő címekre:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

„Érted vagyok” folyóirat

Budapest

**Kazinczy u. 3.
1028**

rű vendégmunkások és bevándorlók emberhez nem méltó megkülönböztetése ellen küzd stb.

A további napokon a lengyel, cseh és szlovák, valamint a magyar résztvevők beszéltek saját NGO szervezeteikről. Ezek a beszélgetések megmutatták, hogy országon belül is alig tudunk valamit egymásról. Bizonyos, hogy pl. nálunk is kevesen hallottak a Közösségszervezők Egyesületéről (amely utunkat szervezte), a CET-ről (Civil Egyesületek és Társaskörök), arról, hogy non-profit törvény készül, amely az NGO szervezetek tevékenységének alapvető biztosítéka stb. Az esti kötetlen beszélgetések számos alapvető információval szolgálták e téren.

A szeminárium résztvevőit fogadták a prágai külügyminisztériumban, de ennél érdekesebb volt az a beszélgetés, amit Jiri Hájek professzorral, volt külügyminiszterrel folytattunk. A témát a cseh-szlovák viszony adta, és számunkra az volt a tanulsága, hogy ha a társadalomban hatékonyan működne az alulról jövő (NGO) kezdeményezések, a hatalom nem merne a nép feje felett cselekedni a nép érdekeire hivatkozva. Sőt, nem is volna rá szükség, mert az emberek nem a paternalista hatalomtól várnák azt, amit a már rég nem tud (tudott-e valaha is?!) nyújtani, hanem a hatékony helyi szervezetekben maguk igyekeznének önmaguk számára biztosítani. A cseh-szlovák viszony sem így alakult volna...

A szeminárium egyik fő témája volt az, hogyan lehetne megtanítani, rávenni az embereket arra, hogy senkire sem várva keressék az összefogást a legközelebbi hasonló emberrel, és meglevő erőforrásaikra támaszkodva kezdjék maguk körül az életet alakítani. Lehet, hogy ez azzal kezdődik, hogy közösen hessegetik el a legyeket, de valószínű, hogy odáig fejlődhet, hogy közösen teremtik elő mindazt, amire az élethez az adott helyen szükség van — és ezzel megjelenik egyfajta **szellemi forma (kultúra)**, ami a továbbiakban mintegy önszervezővé teszi az életet: visszaadja az identitást és a reményt egy bontakozó, sikeres élethez.

Az NGO-k mellett helyenként több az NGDO, ami a non-governmental development organisation, azaz a hasonló, de elősorban valamilyen fejlesztést célzó szervezet jelölésére szolgál. Fejlettebb társadalmakban sok BINGO van: big NGO, amilyen pl. a mozgáskorlátozottak vagy a gyengénlátók szervezete. A QUANGO a quasi-NGO rövidítése, ami „olyan mint” az NGO, de bizonyos szempontból kilóg: pl. állami támogatást magas fokon élvez, bürokratikus kontroll alatt áll stb. A fogalomkör teljessége miatt meg kell említeni az

„umbrella” (esernyő)- szervezeteket is, amilyen pl. a népfront vagy a különféle kamarák, amelyek mintegy védőernyőként szolgálnak számos, hozzájuk lazán vagy szorosabban tartozó NGO számára.

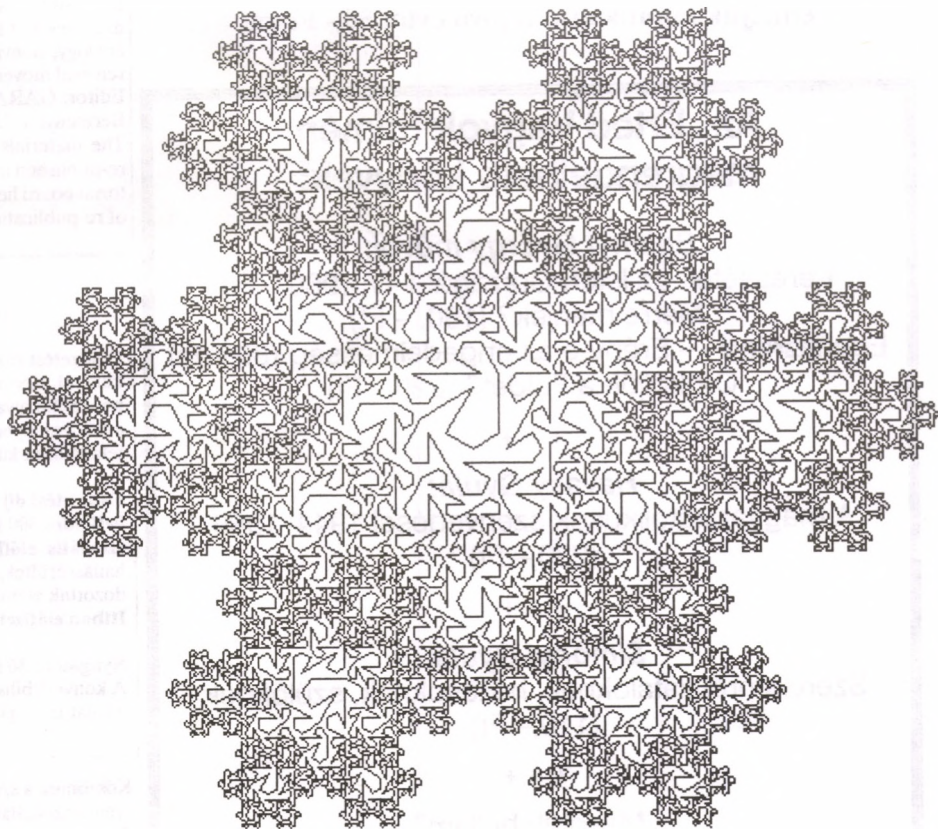
Maga az El Taller a múlt év novemberében alakult Santiago de Chilében. A szervezet célja az élet alapfeltételeinek biztosítása, a fenntartható fejlődés biztosítása a világ legszegényebb régióiban. 14 fős vezetősége van, a székhely a déli féltekén, Tuniszban található. A működéséhez szükséges pénzt a tagdíjakból, az oktató programok tandíjaiból, valamint adományokból teremtik elő. Az El Taller *élve*: a hatalommal sehol nem konfrontálódni, de nem is működni vele együtt. Tiszteletben tartja a kulturális diverzitásból adódó helyi sajátosságokat, és azok figyelembevételével igyekszik a helyi NGO-kat segíteni, összefogni. *Etikai alapja* a „társadalmi igazságosság”, amely az alapvető emberi jogokon alapul. Mivel elutasítja az erőszakos megoldásokat, az El Taller lényegében az evangéliumi, keresztény normáknak is megfelel, jóllehet nem kötődik semmilyen ideológiához vagy valláshoz.

Felmerül az emberben a kérdés, hogy vajon egy új világrand felé mutat-e az El Taller alapítvány, vagy a régi tökéletesítésén fáradozik? Számomra a válasz egyértelmű: A veszély fennáll ugyan, hogy a világkommersz benyomul minden olyan helyre, amely kinyílik a világ felé, és letarol-

ja a helyi kultúrát, de az El Taller esetében megvan a remény arra, hogy új ellenkultúrák szülessenek meg, amelyek tudatosan alakítják a helyi életet. Ezeknek a formáknak a megerősödésével egyszer talán kiderülhet: A hatalom itt is, ott is felesleges, mert már rég nem ő biztosítja az életfeltételeket.

Addig persze sok idő telik még el. De a „műhely” beindult, és a keresztényeknek el kellene gondolkodniuk azon, hogy a perselybe dobált fillérek mellett nem kellene az irgalmasság nevében valamit tenni az aluljárók egyáltalán nem szimpatikus szegényeiért, a „betolakodó” idegenekért, a szenvedélybetegekért, vagy egész egyszerűen a hátrányos helyzetű fiatalokért, akik az iskolapadból az élet iskolájába kerülnek, ahol a gusztustalan tömegkommunikáció, a munkanélküliség, a kommersz és a „piacgazdaság” várja őket, ahol az értéktelenség az érték stb. Kétségtelen, hogy egy NGO egész másként működik egy demokratikus, toleráns társadalomban, mint egy diktatúrában — erről van némi közvetlen tapasztalatunk. De a gyökérmozzanat azonos: segíteni a másikon anélkül, hogy magam várnék a segítségére. Ha sikerül, megtörténik a világtörténelemben mindennapos csoda: Ahol eddig a reménytelenség és pusztulás aratott, oda remény és élet költözik...

Márczi Imre

TARTALOM

Tanulmány

Erwin Kräutler: A történelem ismétli önmagát? 2-6

A Magyarok III. Világkongresszusán elhangzott beszédek

Bulányi György: Akik magvak a jövőnek 9-11

Dóka Zoltán: Az egyházak a magyarság életében 11-14

Ifjúsági oldal

Kovács László: Egy lány a bőrfejük között 15-16

Gyerekeknek Moha-mese

Boldog új évet! 17-18

Erőszakmentesség

Farkas Henrik: Szürrealista világban szürrealista mozgalom:
a Zitzer Szellemi Köztársaság 19-20

Oromhegyes polgáraihoz, akik nem akartak bevonulni 20

Nyílt levél a Püspöki Karhoz 21

Elmélkedések

Karácsonyi ének 7-8

Leveled jött Istentől (vasárnapokra) 22-27

Ökológia

Henryk Skolimovski: Ökológiai értékek, mint a béke alapja . . 28-29

Márcki Imre: NGO, NGDO, QUANGO, BINGO... 29-31

Közhelyek

Novemberre: „Egy fecske nem csinál nyarat” 10

Decemberre: „Először a megélhetés, aztán a filozofálás” 27

Lapismertetés

Buka László: Vándor (A debreceni kereszt(y)én(y) fiatalok lapja) 14

**A postaköltségek 1992. évi többszöri drágulása
és a nyomdaköltségek 1993. évi várható növekedése miatt
emeljük lapunk árát a jövő évtől 50,- Ft-ra.**

Az „Érted Vagyok” címén megrendelhető könyvek:

Bulányi György művei:

Keressétek az Isten Országát I-IV. (960,- Ft)

Merre menjek? (160,- Ft)

Egyházrend — Erény-e az engedelmisség (80,- Ft)

Örököljük a Földet? (220,- Ft)

+++

Havasy Gyula:

A magyar katolikusok szenvedései 1944-1989

(230,- Ft)

+++

Simonyi Gyula:

Szerelemről fiataloknak, házásoknak, szülőknek

(110,- Ft)

+++

„Második hullám”

Válogatás a Bokor-közösség írásaiból

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

III/6. (16.) szám. Megjelenik évente hatszor.

Alapította: Simonyi Gyula

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.

A szerkesztőbizottság titkára: Garay András

Laptulajdonos: Család Alapítvány

Számlaszám: 202-10809 Magyar Hitelbank Rt.

Budapest V., Szabadság tér 5-6.

Olvasóink a Család Alapítvány fent jelzett számlájára „Érted vagyok” megjelöléssel támogatást küldhetnek lapunknak. Bármely összeget köszönettel fogadunk, és 4000 Ft vagy nagyobb támogatás esetén

állandó tiszteletpéldányt küldünk.

Az Alapítványnak adott összeg az adóalapból levonható!

Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Vincze Endre

Kiadóhivatal: 1476 Budapest, Pf. 40.

Szerkesztőség: 1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok” (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.

Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok”-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Készült a NEOTIPP Nyomdaipari Szolgáltató üzemében, Budapesten.

Felelős vezető: Dr. Naszályi Gábor

ISSN: 0865-8021

Bimonthly newspaper of „Family Foundation” for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education, and radical renewal movement in the hungarian catholic church.

Editor: GARAY András — Address: H-2120 Dunakeszi, Berzsényi u. 5/c.

The materials published by the „Érted vagyok” can be re-published free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of re-publication.

Előfizetés és terjesztés:

1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

Előfizetést rózsaszín postautalványon a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány középső, Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, és a hátán, a közleményben világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1993-ra (postaköltséggel):

belföldre 300 Ft, 10 példánytól 252 Ft;

szociális előfizetés (nagy családosok, mozgássérültek, hallássérültek, diákok, hetven éven felüliek és állami gondozottak számára) 192 Ft (postaköltséggel együtt).

Itthon előfizetve: a szomszédos országokba 300 Ft; egyéb külföldre 1500 Ft.

Nyugaton: 36 DM.

A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai keresztény iskolát támogatják.

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját. A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.